

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 17 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2, joka viime täysi-istunnossa uudelleen pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Pääministeri Castrén: Kun useilla niillä muutoksilla, joita perustuslakivaliokunta on tehnyt hallituksen esitykseen esillä olevassa erinomaisen tärkeässä asiassa, on laaja kantavuus, tahdon hallituksen puolesta niitä kosketella, mikäli ajan niukkuus on sallinut niihin perehtyä.

Pitäen käsitettää „saavutetut oikeudet” epä-määräisenä ja riidanalaisena, on valiokunta ehdotuksensa 6 §:n 1 momentista poistanut hallituksen esityksen 5 §:ään sisältyvän määräyksen, että Suomen kansalaisen saavutettuja oikeuksia alkoon uudella lailla rajoitettako muussa järjestyksessä kuin siinä, mikä perustuslain muuttamisesta on säädetty. Hallitus katsoo kuitenkin puheenalaisen säädöksen, joka sisältyy nykyisiin perustuslakeihimme, olevan niin oikean ja niin tärkeän, että se ehdottomasti olisi edelleen pysyttävä. Sen poistaminen hallitusmuodosta voitaisiin tulkita siten, että on tahdottu luopua tästä kaikkialla tunnustetusta kansalaisen turvasta. Niinikään valiokunnan ehdotus, että samasta pykälästä jätettäisiin pois sana „onni”, joka tieteellisen tulkinnan kautta on saanut varman käsitteen, voitaisiin katsoa tarkoittavan kansalaisen suojelemisen vähentämistä.

Hallituksen esityksen 31 ja 32 §:n mukaan tekee presidentti päätöksensä erittäin tärkeistä asioista valtioneuvostossa sen ministerin esityksestä, jonka ministeriön asia kuuluu. Muut presidentin ratkaistavat asiat esittelee hänelle, siten kun niitä on valtioneuvostossa lausunnon antamista varten käsitelty, asianomainen ministeri toisen valtioneuvoston jäsenen läsnäollessa. Ne asiat, jotka presidentille ylimpänä päällikkönä kuuluvat, ratkaisee hän asianomaisen ministerin läsnäollessa. Valiokunta ehdottaa säädettäväksi 33 §:ssä, että presidentti tekee päätöksensä poikkeuksetta valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka toimialaan asia kuuluu. Tällainen järjestely on hallituksen mielestä epäkäytännöllinen, se kun pakottaisi kaikki valtioneuvoston jäsenet olemaan saapuville myöskin käsiteltäessä asioita, joilla ei ole mitään periaatteellista tai

muuten suurempaa merkitystä ja jotka valtioneuvosto jo on aikaisemmin valmistavasti käsitellyt. Mutta se seikka, että esityksen 31 §:stä myös 3 momentti sotilasasiain esittelystä on poistettu, tietää ilmeisesti, että sillä on tarkoitettu supistaa presidentin valtaa sotavoiman ylimpänä päällikkönä tai ainakin jättää tämän asian järjestäminen yleisen lainsäädännön varaan.

Hallituksen esityksen 34 §:ssä säädetään, että paitsi oikeusministeriä vähintään yhden muun ministerin tulee olla lainoppineita. Epäillen alensi hallitus esityksessään lainopillisen sivistyksen saaneiden ministerien luvun kahdeksi nykyisten säännösten mukaan niiden vähimmän määrän ollessa kolme, niinkuin myös Korkein Oikeus oli ehdottanut. Valiokunta ei ole katsonut tällaisen kompetenssiehdon asettamista yhdelekään valtioneuvoston jäsenelle „tarkotuksenmukaiseksi”. Hallituksen mielestä, jota kokemus mitä voimakkaimmin tukee, pitäisi valtioneuvostossa olla ainakin kaksi lakitieteellisen kokemuksen omaavaa jäsentä, ja määräys siitä olisi otettava hallitusmuotoon.

Valiokunta on sen säännöksen yhteyteen, että valtioneuvoston jäsenet ovat virkatoimistaan eduskunnalle vastuunalaiset, ottanut määräyksen, että jokaisten varsinaisten valtiopäivien alussa ovat valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden pöytäkirjat esittävät perustuslakivaliokunnalle (42 §). Luonnollisesti eduskunnalla ja sen valiokunnilla tulee olla oikeus saada valtioneuvoston ja ministeriöiden pöytäkirjat samoin kuin muutkin asiakirjat nähtäväksensä, kun eri asioiden käsitteilyä aiheuttaa, mutta ehdotettu kaikkien pöytäkirjojen valiokunnalle esittäminen on yhtävähän periaatteellisesti oikeutettu kuin niiden laajuuteen nähden tarkotuksenmukainen.

Valiokunta ehdottaa hallitusmuotoehdotuksensa 46 §:ssä, että siinä hallituksen esityksen mukaisesti oikeuskanslerille ja valtioneuvostolle myönnetty oikeus, jos presidentti katsotaan tehneen itsensä syypääksi valtiopetokseen tai maan petokseen, ilmottaa asia eduskunnalle toimenpidettä varten, ulotettaisiin myöskin muuhun törkeään rikokseen. Jos tällainen oikeus asettaa presidentti syytteeseen mistä rikoksesta tahansa, otettaisiin hallitusmuotoon, olisi sellainen edellytys jo sinänsä hallituksen mielestä omansa heikontamaan presidentin arvoasemaa, jotapaitsi sellaisella määräyksellä ei voida otaksua olevan käytännöllistä merkitystä.

Hallitus on esityksessään, 57 §:ssä, kokoonpanoltaankin määrännyt sen valtioneuvostuimen, joka käsittelee syytettyä valtioneuvoston, korkeimman-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden

jäsentä tai oikeuskansleria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa. Valiokunta on puolestaan ollut sitä mieltä, että säännökset tämän tuomioistuimen kokoonpanosta olisi hallitusmuodosta poistettavat ja vain mainittava, että siitä on voimassa erityiset perustuslain säännökset. Jotta tämä tuomioistuin voisi olla tehtävänsä tasalla, on välttämätöntä, että jo sitä perustettaessa on riittävät takeet sen kyvystä täyttää ne tärkeät ja arkaluontoiset vaatimukset, jotka täytyy sille asettaa. Näin ollen ovat sille niin oleelliset määräykset kuin sen kokoonpanoa koskevat, otettavat itse hallitusmuotoon, eikä tätä asiaa ole jätettävä vastaisen perustuslainsäädännön varaan. Myöskin 1772 vuoden hallitusmuodossa on säädetty, kutka jäseninä kuuluvat valtakunnan oikeuteen.

Valiokunnan ehdotuksen mukaan 78 §:ssä, olisi opetus valtion oppilaitoksissa oleva maksuton. Hallituksen mielestä voi kuitenkin asettaa kyseenalaiseksi, onko syytä täten suosia niitä, jotka kykenevät suorittamaan kohtuullisen maksun opetuksesta oppilaitoksessa.

Yleisiksi ylennysperusteiksi on hallituksen esityksessä asetettu vanhoista perustuslaeistamme otetut: taito, ansio, kokemus ja koeteltu kansalaiskunto. Valiokunta on näistä perusteista poistanut „ansion” ja „kokemuksen” ja niiden tilalle asettanut „työkyvyn.” Hallitus puolestaan katsoo, ettei ole syytä vaihtaa tähänastisia käsitteitä, joille käytäntö ja tiede ovat antaneet varman merkityksen, uuteen, jonka oikeasta tulkitsemisesta epäilemättä syntyisi eriäviä mielipiteitä.

Säännökseen tuomarien erottamattomuudesta ilman laillista tutkimusta ja tuomiota on hallitus esityksessään (88 §), lisännyt määräyksen, ettei heitä myöskään ilman omaa suostumustaan toiseen virkaan siirrettäkö, paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudestaan järjestämisestä. Myös on hallitus samassa yhteydessä olevaan säännökseen, että lailla voidaan erottamattomillekin virkamiehille säätää velvollisuus erota virasta määräkään tultuaan, lisännyt määräyksen, että tätä alkoon kuitenkin sovellettako ennen nyt käsittelynalaisen hallitusmuodon julkaisemista virkaan nimitettyihin. Mainitut hallituksen esityksessä olevat selvennykset on valiokunta ehdotuksessaan (90 §), poistanut. Kun puheenalaiset säännökset kuitenkin ovat täysin oikeusperiaatteittemme mukaiset ja sellaisina hallituksen mielestä edelleenkin pysytettävät, katsoo hallitus, että valiokunnan tekemät poistamiset ovat aiheettomia.

Hallituksen esityksen 89 §:ään sisältyy määräys, että jos on ilmeistä, että jokin säännös ei ole syntynyt perustuslain mukaisessa järjestyksessä,

alkoon tuomari tai muu virkamies sitä soveltuttako. Tämän kohdan on valiokunta poistanut ehdotuksestaan (91 §). Hallituksen mielestä on niin selvää, että tuomarien ja muiden virkamiesten on noudatettava lakia, ettei sitä olisi tarvittu erikseen mainita hallitusmuodossa. Syy siihen, että tämä määräys kuitenkin oli otettu hallituksen esitykseen, on vastamainittu selvennys, joka sisältyy puheenalaisen pykälän toiseen momenttiin ja missä virkamiesten puheenaoleva velvollisuus tarkemmin määritellään. Hallitus katsoo oikeaksi, että tuomarit ja virkamiehet yleensäkin oikeutetaan sellaisissa täysin selvissä ja kiistämättömissä tapauksissa, joita tässä tarkoitetaan, kieltäytymään laitonta säännöstä varteen ottamasta.

Ed. Setälä: Valiokunnan mietintöön liittämässäni vastalauseessa olen ilmaissut, että minun käsitykseni mukaan Suomen uuden hallitusmuodon pohjana olisi oleva toinen valtiomuoto, kuin se, mille nyt esillä oleva ehdotus rakentuu. Tämä ei estä minua kuitenkin täysin lojaalisesti asettumasta arvostelemaan Suomen hallitusmuotoehdotusta niiden periaatteiden ja vaatimusten mukaisesti, jotka johtuvat siitä, että hallitusmuodon pohjaksi asetetaan sellainen valtiomuoto, jota suomeksi on totuttu nimeämään tasavaltaksi.

Minä en nyt tietysti kiinnitä huomiota nimityksiin. Ei liene muuta kuin yksi mieli siitä, että se sanaseppä, joka aikoinaan keksi „tasavalta” nimen merkitsemään valtiota, jonka päämiehenä on määrääjäksi valittu henkilö, ei tehnyt onnellista keksintöä, vaan että tämä nimitys johtaa ajatuksen harhaan. „Kielen valta ajatuksen yli” on tunnettu, ja tämä valta on varmaankin tullut näkyviin valtiomuototaistelussammekin. Mutta huolimatta niistä palveluksista, joita „tasavalta” nimitys ehkä on tehnyt republikaaniselle aatteelle, luulisin kuitenkin tämän valtiomuodon ihailijainkin voivan myöntää, että nimi „kansanvaltio” kauniilla tavalla tulkitsemi sen, mitä meillä nyt tarkoitetaan säätää. Eräissä tapauksissa on muuallakin maailmassa juuri tämän nimityksen tarvetta nykyään tunnettu. On erittäin muutamissa viime aikoina syntyneissä valtiomuotoyrityksissä puhuttu „kansanrepubliikista”, ja minä huomaan, että siinä vastalauseessa, jonka valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet ovat mietintöön liittäneet, on eri kertoja juuri „kansanvaltion” nimitystä käytetty. Minä en myöskään puhu mitään valtionpäämiehen nimityksestä. Minä katsoisin olevan enemmän Suomen kansan arvon mukaista, jos se muodostaisi valtionpäämiehen nimityksen kielensä omista varoista eikä käyttäisi

siinä semmoista sanaa, joka suurimmalle osalle Suomen kansaa tuottaa ääntämisvaikeuksia. Mutta minä jätän tämän ja käytän seuraavassa yksinkertaisuuden vuoksi „tasavallan” ja „presidentin” nimityksiä, joita valiokunnan enemmistö on puolustanut.

Mutta nimittipä nyt sitä valtiomuotoa, jota taivoittelemme, tasavallaksi tai kansanvaltioksi, tarkoitus on joka tapauksessa epäilemättä muodostaa semmoinen valtiojärjestys, jonka mukaan valta on kansasta lähtöisin, vieläpä viime asteessa kansan omista käsissä.

Voitaisiin ajatella, että tämä toteutettaisiin sillä tavalla, että kansan asian ainoana täysivaltaisena ajajana olisi kansan eduskunta, joka asettaisi sekä hallituksen että valtion päämiehen. Tämmöiseen valtiojärjestykseen ei tietysti mitenkään sovellu valtion päämiehen, presidentin, veto- ja hajoitusoikeus, vaan olisi siinä tapauksessa johdonmukaista, että hallitus ja valtion päämies olisivat ainoastaan toimeenpanovallan käyttäjinä, eduskunnan lausuman kansan tahdon toteuttajina. Tämmöisen valtiomuodon luomiseen tähtääkin sosialidemokraattien vastalause. Ja sille on annettava se tunnustus, että se ainakin on johdonmukainen.

Toinen kysymys on se, toteuttaako tämä valtiojärjestys todellisen kansanvallan. Eduskunnan valta on tietenkin kansanvaltaa, mikäli voi katsoa eduskunnan toteuttavan kansan tahtoa. Eduskunta saattaa myöskin kansan tahdosta poiketa. Eduskunnan jäsenet saattavat ryhtyä toimenpiteisiin, joita ei kansa kannata. Sen vuoksi onkin yleisesti tunnettu tarvetta saada jonkinmoisia takeita kansan puolelta siitä, että eduskunta kansan tahtoa noudattaa ja ettei eduskunnastakaan saa muodostaa mitään harvainvaltaa ja harvainvallan diktatuuria. Eikä tämmöisiksi takeiksi ole yleensä missäkään katsottu vain määräaikoina uudistuvain vaalien riittävän. Aivan merkitykseton olisi myöskin semmoinen hajoitusoikeus, jota eduskunta itse käyttäisi. Sitä tietysti tultaisiin käyttämään ainoastaan vähemmistöpuolueita vastaan.

Yhtenä tällaisena takeena saattaa tietenkin olla kansanäänestys. Tämä taemuoto on kuitenkin varsin vaivalloinen käyttää. Se edellyttää, että maa alueeltaan on jokseenkin pieni, että maalla on hyvät kulkuneuvot, ennen kaikkea että koko kansassa vallitsee sangen korkea sivistystaso ja suuri yleisten asiain harrastus ja tuntemus. Kun lainsäädännön yksityisyyksien selvittäminen kansan laajimmissa kerroksissa voi jäädä vain jokseenkin pintapuoliseksi niin kansanäänestyksen päätökset helposti voivat käydä umpimähkäisiksi

ja tunnesyihin perustuviksi, joten saattaa panna kysymykseen, saattaako kansa edullisella tavalla käyttää hyväkseen kansanäänestystä, vai eikö kansan tahdon toteuttamisen varminpana keinona ole käyttää luottamusmiehiä, joilla on mahdollisuutta myöskin asioita harkita. Kansan tahdon toteuttamisen valvominen saatetaan toisaalta asettaa myös valtion päämiehen tehtäväksi. Koska tasavallassa eli kansanvaltiossa valtion päämies on valittava eikä perinnöllinen, niin kaiketkin kansa siksi tahtoo valita paraimman miehen, semmoisen, joka eduskunnallisesti edustaa kansaa, joka ratkaisevissa käänteissä toimii niin kuin kansa kokonaisuudessaan toimisi. Onhan siis varsin luonnollista, että tälle kansan kunnan ja tunnon, sen rehellisyyden ja oikeudentunnon ja ominaislaadun edustajan tehtäväksi uskotaan pitää silmällä, että eduskunta ei minkään laskelmien nojalla poikkea siitä, mitä kansan omat ihanteet vaativat. Mutta tästä aivan itsestään jo seuraa, että valtion päämies ei saa olla eduskunnan valitsema, vaan kansan itsensä tähän tehtävään valtuuttama. Siitä seuraa edelleen, että hänellä tulee olla oikeus eduskunnan päätöksestä vedota kansaan. Hänellä tulee olla oikeus määrätä uudet eduskuntavaalit toimitettaviksi ja hajoittaa eduskunta silloin kuin joku asia vaatii niin kiireellistä ratkaisua, ettei voida uutta vaalia odottaa. Mutta hänellä tulee olla oikeus käyttää lievempää kansaan vetoamista. Hänen pitää voida kieltää jonkun lain toimeenpano väliaikaisesti, kunnes kansa uusissa vaaleissa on saanut lausua mielipiteensä tarvitsematta silti hajottaa eduskuntaa, jos asian kiireellisyys ei sitä vaadi.

Minä tahdon kuitenkin lisätä, että sellaisessa tasavallassa, joka on oleva kansan valtio, ei valtion päämiehen veto-oikeus saata olla mitään muuta kuin kansaan vetoamista. Kun perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä ensimmäisessä vastalauseessa tahdotaan eräissä asioissa antaa presidentille ehdoton kiello-oikeus, niin tämä ei mitenkään sovellu kansanvaltion periaatteisiin, vaan se merkitsee sitä, että tahdotaan kansanvaltiosta tehdä jotakin, jota se ei saa eikä voi olla. Soveltumaton kansanvaltion periaatteeseen on myöskin, että, jos presidentti olisi kielloansa käyttänyt, silloin olisi vaadittava tavallisen lain vahvistamatta voimaantulemiseksi $\frac{2}{3}$ äänten enemmistö. Sillä tämäkin sisältää jo enemmän kuin kansaan vetoamista. Se voisi tuottaa sitä paitsi suuria vaikeuksia hallituksen muodostamisessa, jos uusien vaalien jälkeen jokin laki, saavuttaen tavallisen enemmistön, mutta ei $\frac{2}{3}$ enemmistöä, täten raukeisi. Ainoastaan yhdessä tapauksessa on meidän valtiosääntömme periaat-

teitten mukaan $\frac{2}{3}$ enemmistöä vaadittava. Meidän valtiosääntömme on sillä kannalla, että muutoksia perustuslakiin säännöllisesti voi säätää ainoastaan jos $\frac{2}{3}$ eduskunnasta uusien vaalien jälkeen sitä puoltaa, muuten pysyy entinen voimassa. Johdonmukaista siis on, että jos presidentti käyttää vetoa perustuslakiasioissa ja asia menee uusiin vaaleihin, yleisestä vaatimuksesta ei silloinkaan saa tinkiä, vaan on silloin $\frac{2}{3}$ enemmistö vaadittava.

Jos nyt on valittava aivan puhtaan eduskuntavallan välillä ja sellaisen vallanjoon välillä, jonka mukaan valtion päämiehellä on laillinen oikeus ja velvollisuus kansan omanatuntona valvoa, miten eduskunta valtuuksiaan käyttää, niin minä ehdottomasti valitsen jälkimäisen järjestelmän, vieläpä katson mahdottomaksi äänelläni vaikuttaa edellisenlaatuiseen valtiomuodon toteuttamiseksi, niin johdonmukaiseksi kun sen tunnustankin.

Hallituksen esitys on koettanut pitää keskiväliä molempien järjestelmien välillä, mutta koettaessaan yhdistää kaksi periaatetta, joita on mahdoton yhdistää, jäänyt haparoivaksi ja periaatteettomaksi. Hallituksen esitys katsomatta tarpeelliseksi asiaa edes mitenkään perustella, ehdottaa että presidentin vaali olisi eduskunnan toimitettava. Kenties on vaikuttimena tähän ollut se, mikä on ollut eduskunnassakin ilmausuttu, että täten päästäisiin yhtä mieliäkiirhoittavaa vaalia vähemmällä ja on erittäinkin sanottu, että monarkistit ovat epäjohdonmukaisia, jos he nyt vaativat erikoista kansan toimitettavaa vaalia, koska tasavaltaa vastaan on yhtenä epäkohtana esiintuotu se kiihotus, jonka presidentin vaali tuottaa. Tämöiset sivulla olevat seikat eivät kuitenkaan saa asian periaatteellista puolta hämmentää. Voisihan sanoa, että päästäisiin vieläkin mukavammasti, jos presidentin vaalin toimittaisi esimerkiksi valtioneuvosto. Mutta eihän voi suinkaan sanoa epäjohdonmukaiseksi sitä, joka tällä tavoin toimeenpantua kansanvaltiota ei tahtoisi siksi nimittää. Kun kerran tasavalta, kansanvaltio tahdotaan perustaa, niin se on otettava semmoisena kuin se periaatteeltaan on. Periaatetta ei saa uhrata syrjäseikkojen vuoksi. Kaikista selvintä olisi, että kansa itse välittömästi toimittaisi presidentin vaalin, ja minä puolestani olenkin viimeiseen asti ollut sillä kannalla. Mutta minä myönnän että, jos ei vaalissa voi saada ehdotonta enemmistöä ensi kerralla niin uusinta vaalien toimeenpano tulisi tässä tapauksessa liian hankalaksi. Ja valitsijamiestenkin kautta voi kansantahto tulla yhtä selvästi esiin, kun valitsijamiehet on valittu tätä yhtä seikkaa silmällä

pitäen. Tähän katsoen voi myös toivoa, että ulkoapäin tuleva vaikutus ei voi niin voimakkaasti toteutua kuin eduskunnassa joka on valittu monia eri kysymyksiä silmällä pitäen ja pitemmän ajan koossa ollen voi paljon helpommin joutua ulkovaikutuksen alaiseksi.

Vaikka hallituksen esitys asettaa presidentin eduskunnan valittavaksi, niin se kuitenkin aivan epäjohdonmukaisesti antaa hänelle oikeuden hajoittaa eduskunnan ja oikeuden vahvistaa eduskunnan päättämät lait s. o. käyttää veto-oikeutta. Eduskunnan valitseman presidentin tulisi tämän mukaan siis saada osittain hajoituksella, osittain veto-oikeuden käyttämisellä vedota kansaan. Jos eduskunta uusien vaalien jälkeen yksinkertaisella äänten enemmistöllä hyväksyisi lain, johon nähden vetoa on käytetty, niin se vahvistamatta astuisi voimaan; ja tämä koskisi perustuslakiakin. Presidentin veto-oikeuden käyttäminen perustuslakikysymyksiin nähden johtaisi siis toiseen seuraukseen kuin mikä muuten on periaatteena valtiosäännöissä. Olettakaamme että eduskunta säädetyillä määräenemmistöillä on julistanut jonkun perustuslain säätämisen kiireelliseksi ja sitten sen päättänyt, mutta presidentti puolestaan on sitä mieltä, että eduskunta on kiireellisyydessään hätiköinyt, ja vaatisi että asia olisi ratkaistava uusien vaalien jälkeen, niin kuin perustuslaissa normaalioloissa on säädetty. Ja olettakaamme edelleen, että näyttäytyisi että presidentti vetoamisessaan on oikeassa: uutta perustuslakia kannattaisi tosin eduskunnassa enemmistö, mutta ei $\frac{2}{3}$ enemmistö. Mutta vaikka siis presidentin kansaan vetoaminen näinollen näyttäytyisi aivan oikeaksi ja vaikka uutta perustuslakia, jos asiata ei olisi kiireelliseksi julistettu, ei olisi voinut syntyä, niin se kuitenkin tässä tapauksessa vastoin valtiosääntömme yleisiä perusteita tulisi voimaan. Minä voisin ymmärtää ja voin ymmärtää sellaista kantaa, että presidentillä ei ole oleva mitään veto-oikeutta perustuslainsäädäntöön nähden, koska perustuslain säädäntö muuten on turvattu määräenemmistöillä. Siihen suuntaan olikin tehty eräs vastalause perustuslakikomitean alkuperäisessä mietinnössä. Mutta minä en voi ymmärtää sellaista puolinaista kantaa, jolle hallituksen esitys on asettunut.

Nämä mainitsemani kaksi seikkaa tekevät mielestäni hallituksen esityksen semmoisenaan mahdottomaksi hyväksyä. Mutta perustuslakivaliokunta on tätä hallituksen esitystä edelleen huonontanut.

Totuuden nimessä on sanottava, että kaikki valiokunnan ehdottamat muutokset eivät — minun käsitykseni mukaan — suinkaan ole huononnu-

sia. Minä katson, mainitakseni muutamia esimerkkejä, parannukseksi että valiokunta on 9 §:llä voinut toistaiseksi varsin tyydyttävästi järjestää Suomen kansalaisten oikeuksien riippumattomuuden siitä, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan kansalainen kuuluu tai kuuluuko hän mihinkään sellaiseen yhdyskuntaan. Edelleen katsoisin parannukseksi, että nimenomaan on säädetty että kaikki tiedonannot ulkovalloille ja Suomen lähettiläille ulkomailla on toimitettava sen ministeriön kautta, jonka toimialaan ulkoasiat kuuluvat. Tämä säännös asettuu kaikkea syrjäistä, personallista ja edesvastuutonta ulkopolitiikkaa vastaan.

Parannukseksi sanoisin minä puolestani myös sen, että valiokunta on säännöksi ehdottanut, että presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa, ja olen siis siinä kohdin toista mieltä kuin arvoisa pääministeri äskeisessä lausunnossaan. Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että vähemmän tärkeitä asiat saataisiin ratkaista n. s. kabinetti-esittelyssä asianomaisen ministerin esitellessä ja toisen ministerin läsnä ollessa. Vähemmän tärkeät ulkoasiat taas toisen ministerin esitellessä ja kahden muun ministerin saapuvilla ollessa. Nämä hallituksen esityksen ehdotukset ovat peräisin Ruotsin hallitusmuodosta. Mutta on huomattava että Ruotsissa on koko tästä esittelytavasta luovuttu niiden muutosten kautta, joita 1909 tehtiin hallitusmuotoon. Pääsyynä, minkä vuoksi ulkoasioita tällä tavoin oli esitelty, oli se että ulkoasiat olivat yhteisiä Norjan kanssa ja että Norjankin ministerien piti olla saapuvilla niitä esiteltäessä. Senvuoksi niitä ei voitu ratkaista Ruotsin valtioneuvostossa. Sen jälkeen kun Norja Ruotsista erosi on kääntynyt siihen että kaikki asiat esitellään valtioneuvostossa. Presidentin ratkaistavat asiat ovat yleensä niin tärkeät, että ne syystä ovat valtioneuvostossa tapahtuvat. Ainoana poikkeuksena ovat olevat ne asiat, jotka presidentti ratkaisee sotavoiman ylimpänä päällikkönä, josta epäilemättä tarvitaan erikoisia säännöksiä; ja minä valitan että valiokunta on tätä tarkoittavan kohdan hallituksen esityksestä poistanut.

Vihdoin katsoisin, että perustuslakivaliokunnan sanamuodostus 49 §:ssä, kun on kysymys kieliolojen huomioonottamisesta hallintoalueen rajoja uudestaan järjestettäessä, on onnistuneempi kuin hallituksen esityksen, jossa puhutaan niin häilyvästä ja osittain olemattomasta asiasta kuin suomalaisen ja ruotsalaisen asutusalueen rajoista. Myöskin pitäisin parannuksena sen lisäyksen, jonka valiokunta on tehnyt 64 §:ään, jonka mukaan uusia virkoja ja virastoja ei saada perustaa

muuten kuin vuotuisen tulo- ja menoarvion rajoissa. Sen on oikeastaan pitänyt olla itsestäänkin selvä, mutta tällä valiokunnan tekemällä lisäyksellä on asia tullut kiistämättömäksi. Joku muukin lisäys tai sanamuodollinen muutos saatataa edelleen olla merkittävä parannukseksi. En tahdo niitä kaikkia ruveta luettelemaan.

Mutta tämän ohessa on, niinkuin jo sanoin, valiokunta ehdotukseen tehnyt myöskin olennaisia huononnuksia.

Ensimmäinen näistä on presidentin vaalin toimittamistavassa, nimittäin aivan riippumatta siitä, toimittaako vaalin eduskunta vai valitsijamiehet. Hallituksen esityksessä on ehdotettu, että presidentin vaali toimitettaisiin siinä järjestyksessä, jota eduskunnan puhemiehen vaalissa on noudatettava. Tosin täytyy pitää täysin muodottomana ja aivan sopimattomanakin, että hallitusmuodossa viitattaisiin eduskunnan työhön järjestyksen säännöksiin, semmoisiin säännöksiin, joita eduskunta voi muuttaa yksinkertaisella enemmistöllä ilman mitään vahvistusta. Mutta tarkoitus tässä on selvä. Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että ne kaksi uusintavaalia, jotka ovat toimitettavat siinä tapauksessa, että ensimmäinen vaali ei johda ehdottomaan enemmistöön, toimitettaisiin vapaasti. Uusintavaaleissa noudatetaan nimittäin kahta tapaa: joko suoritetaan nämä uusintavaalit aivan vapaasti tai ovat ne sidotut niihin ehdokkaisiin, jotka ovat aikaisemmissa äänestysissä saaneet enimmäkseen äänet. Jälkimäistä tapaa noudatetaan enimmäkseen, missä äänestäjien lukumäärä on kovin suuri, jolloin vapaa uusinta siitä syystä tuottaa käytännöllisiä vaikeuksia. Mutta missä näin ei ole laita, on vapaa uusintavaali asetettava ehdottomasti etualalle. Vapaa uusintavaali tekee nimittäin pienemmillekin puolueille mahdolliseksi saada jotakin vaikutusta vaalin tulokseen. Sitävastoin, jos viimeinen vaali tapahtuu kahden enimmäkseen ääniä saaneiden välillä, ei pienemmillä puolueilla ole mitään muuta neuvoa, kuin äänestää toista taikka toista suurempien puolueiden äärimmäisyysehdoista. Se takaa siis ehdottoman päätösvallan suuremmille puolueille näiden tarvitsematta ensinkään välittää pienemmistä ja siten ehkä valita semmoisia ehdokkaita, jotka voisivat saavuttaa yleistä kannatusta koko kansan puolelta. Puheenalaista huononnusta on mielestäni pidettävä niin tuhoisana, että pienempien puolueiden kannalta ehdottomasti on asetuttava tätä menettelytapaa vastaan. Tämän rinnalla on se huomautus, että voisi sattua, ettei presidentti kolmannessakaan äänestyksessä voisi saada ehdotonta enemmistöä,

mikä voisi näyttää pahalta, aivan vähäarvoinen ja tuskinpa edes kysymykseen tuleva.

Sen kannalta, joka antaa presidentin valitsemisen eduskunnalle, on tietysti aivan johdonmukaista, että hän sallii eduskunnan myös eräissä tapauksissa erottaa presidentin. Se, joka ei tahdo asettaa presidenttiä eduskunnan valittavaksi, ei voi periaatteen vuoksi suostua siihen, että eduskunta rikoksenkaan johdosta erottaisi presidenttiä, vaikka tietääkin tämän ehdotuksen lähteneen siitä itsessään kauniista ajatuksesta, että toimessa olevaa presidenttiä ei pitäisi panna syytteeseen.

Merkille pantava huononnus on se säännös, että valtioneuvoston ja sen ministeriöiden pöytäkirjat olisivat varsinaisten valtiopäivien alussa perustuslakivaliokunnalle esitettävät. Tarkoitus kai on, vaikka ei sitä sanota, että nuo pöytäkirjat esitettäisiin sitä varten, että valiokunta voisi arvostella, missä määrin valtioneuvoston jäsenet ovat noudattaneet lakia ja missä määrin laista poikenneet. Puhumattakaan siitä, että tämän toimen toteuttaminen käytännössä tuottaisi suuria vaikeuksia jo itse näiden asiakirjain hoidon vuoksi ja sen vuoksi, että noita asiakirjoja yhteenään tarvitaan, tulisi tällainen toimi kuluttamaan hukkaan perustuslakivaliokunnan aikaa ilman mitään mainittavaa hyötyä — pöytäkirjat voidaan nimittäin aina kirjoittaa niin, että ne sanovat mahdollisimman vähän. Se on samalla tarpeetonta, jo senkin vuoksi, että eduskunnalla jo ennestään on mitä laajin oikeus saada käytettäväkseen valtioneuvoston pöytäkirjat. Tästä asiasta puhutaan valtiopäiväjärjestyksessä, johon se muuten kuuluukin eikä hallitusmuotoon. Tämänlaatuinen määräys tavataan koko maailmassa tietääkseni ainoastaan Ruotsissa, mutta ei ymmärtääkseni meillä ole syytä apinoida kaikkea, mitä Ruotsin valtiosäännössä on semmoissakin asioissa, jotka siellä ovat osottautuneet merkityksellöiksi ja epäkäytännöllisiksi.

Puolustuslaitosta koskeva 74 § on saanut sellaisen kömpelön muodon, ettei sentapaista mielellään pitäisi siistiin lakitekstiin ottaa. Huononnus ei kuitenkaan ole ainoastaan muodollinen. Kun kerran koko maan puolustuslaitoksesta ei hallitusmuotoon oteta muuta kuin kielimääräyksiä, — seikka, joka minun mielestäni on varsin nurinkurinen, — olisi siihen ainakin otettava määräys komennuskielestä. Sitä vastoin siihen ei pitäisi ottaa semmoista epämääräistä säännöstä, että sotajoukkojen rauhanaikana pitäisi olla sijoitettuna niiden kotiseudulle, säännös, joka on mahdotonta noudattaa, joka sitäpaitsi ei olisi eduksi palvelukseen otetuille nuorille miehille, joitten palvelusaikanaan päinvastoin pitäisi saada tutus-

tua laajemmalti isänmaahansa. Tässäkin kohden kielikanta yrittää rakentaa kiinalaisen muurin ja kasvattaa nuorisosta nurkkakuntalais-poroporvareita, sen sijaan, että koetettaisiin heidän näköalojaan ja yleistä isänmaan tuntemustaan laajentaa.

Kovin onnettomasti on valiokunta 78 §:ään soveltanut säännöksen siitä, että opetus valtion oppilaitoksissa on oleva maksutonta. Valtion kouluissa jo nykyäänkin on opetus maksuton kaikille varattomille. Valiokunnan ehdottama säännös tarkoittaa tämän edun suomista varakkaillekin asettuen sen mahdollittoman periaatteen kannalle, että valtion on kaikille varakkaille ja huonolajaisillekin kustannettava maksuton ylempi opetus. Lakitekstillisestikin tämä määräys aivan sopimattomasti rikkoo itse lain kokoonpanon.

Erittäin tuhoisan muutoksen on valiokunta tehnyt poistaessaan ansion ja kokemuksen virkoja täytettäessä noudatettavien yleisten ylennysperusteitten joukosta ja pannessaan sijaan työkyvyn, joka panee pääpainon saavutuksen paljouteen jättäen laadun syrjään. Ja poistaessaan 90 §:stä sen määräyksen, ettei tuomareita ilman heidän omaa suostumustaan saa toiseen virkaan siirtää, paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudestaan järjestämisestä, on valiokunta suorastaan hypännyt väärään kirnuun. Erottamattomilla tuomareilla on tietysti ilman muuta se oikeus, ettei heitä saa siirtää toiseen virkaan ilman heidän omaa suostumustaan. Sitä ei nykyisessäkään perustuslaissa ole erikseen sanottu mutta se on pidetty aivan päivän selvänä. Hallituksen esityksen hyväksyminen tässä kohden tekee vain mahdolliseksi siirtää heitä ilman heidän omaa suostumustaan toiseen virkaan, kun tuomiolaitos uudestaan järjestetään ja tekee siis tuomiolaitoksen uudestaan järjestämisen mahdolliseksi silti pakottamatta asettamaan maan koko nykyistä tuomarikuntaa lakkautuspalkalle. Valiokunta on siis tehdessään tällaisen poiston mennyt aivan toisaalle, kuin mihin muutos on tähdätty.

Huononnus on sekin, että 6 §:stä on poistettu määräys, että Suomen kansalaisen saavutettuja oikeuksia ei ole uudella lailla rajoitettava muussa järjestyksessä, kuin mitä perustuslain muuttamisesta on säädetty. Tämä on tietysti muutenkin itsestään luonnollinen asia, olipa se hallitusmuodossa tai ei, mutta kun näin on laita, niin myöskin on paikallaan, että tämä luonnollinen asia hallitusmuodossa on selvästi lausuttuna.

Aivan vähäpätöisenä huononnuksena on pidettävä, että valiokunta on poistanut sen määräyksen, että sen ministerin, jonka käsiteltävänä oi-

keushallintoa koskevat asiat ovat, sekä vähintään yhden muun ministerin tulee olla lainoppinut. Onhan tietysti suotavaa, että lainoppineita on niin monta kuin mahdollista ministeristössä. Mutta eihän kuitenkaan voi perustuslakiin panna esimerkiksi sellaista säännöstä, että kulkulaitosministerin tulee myöskin ymmärtää kulkulaitosasioita. Jos epäpätevyyden palvonta, johon kansanvalta valitettavasti aivan liian usein pyrkii, pääsee valtaan, niin sitä ei minkäänlaisilla säännöksillä voida estää. Eikä sitäpaitsi lainoppi silti ilman muuta tee päteväksi oikeusministerin virkaan. Ei kuka lainoppinut tahansa vain lainopillisella tutkinnollaan ole siihen pätevä.

Itsessään merkityksetön on tietenkin valiokunnan lisäämä 15 §: „Älköön tasavallassa annettako alköönkä käytettäkö aatelisarvoja eikä ritarimerkkejä”. Vaikea on tietää millä tavalla tämä määräys esimerkiksi valtakunnan rajalla pannaan voimaan siihen ulkomaalaiseen nähden, joka Suomen tasavallan alueelle astuu, enkä tiedä, millä tavalla tuo yleinen tittelien poistaminen tulee tapahtumaan tämän Suomen tasavallan kansalaisten kesken. Vaikka asia itsessään ei ole minkään arvoinen, niin ei suinkaan voitane ketään vaatia äänestämään hallitusmuotoa, johon pannaan naurua herättäviä määräyksiä.

Nyt esillä oleva hallitusmuotoesitys on perimältään lähtöisin 1917 asetetun perustuslakikomitean ehdotuksesta. Siihen, mitä tästä ehdotuksesta on jäljellä, siihen perustuvat yleensä ehdotuksen olennaiset ansiot ja puutteet. Ansioina esiintyy — minä tarkoitan sitä, mitä tästä alkuperäisestä ehdotuksesta on jäljellä — yleensä säännösten selvyys ja myöskin säännösten asialisuus. Puutteena voisi mainita niin juhlalliselle asiakirjalle harvinaisen kuivuuden ja myöskin erinäiset järjestelmää koskevat puutteet. Niinkuin olen osottanut, on hallituksen ehdotus jossakussa tärkeässä kohdassaan alkulähdettään huonontanut ja paljoa useampia huononnuksia — vähempiarvoisten parannusten ohella — on nyt tehty perustuslakivaliokunta.

Me, jotka itse peruskysymyksessä olemme toisella kannalla — tai ainakin useat meistä — olemme valmiit myötävaikuttamaan tasavaltalaisen hallitusmuodon säätämiseen ja sen kiireeseen säätämiseen, sillä me tunnemme syvästi, että valtakunta sekä sisään- että ulospäin kaipaa uutta hallitusmuotoa. Vakaumukseni mukaan meidän asemamme sisään- ja ulospäin ei kuitenkaan ole semmoinen, että meidän tulee olla myötävaikuttamassa minkä hallitusmuodon säätämiseen tahansa. Me katsomme olevamme velvolliset myötävaikuttamaan hyvän hallitusmuodon syntymiseen, mutta emme katso olevamme vel-

volliset myötävaikuttamaan huonon tasavaltalaisen hallitusmuodon säätämiseen. Me jäämme odottamaan, että suuri valiokunta ehdottaa ja eduskunta toisessa käsittelyssä tekee hallitusmuotoehdotukseen sellaiset korjaukset, että se sekä periaatteiden että ulkonaisen arvokkuuden puolesta on mahdollinen hyväksyä.

(Senjohdosta, että useat edustajat poistuvat istuntosalista, lausuu

Puhemies: Pyydän eduskuntaa rauhoittumaan).

Ed. Estlander: Till följd av det arbets-sätt grundlagsutskottet inslagit beträffande detta ärende har det varit, må jag säga, fysiskt omöjligt att hinna i reservationsväg avfatta alla de anmärkningar, som man skulle önskat framställa mot betänkandet, och det ehuru visserligen många stycken, där anmärkning dock bort göras, lämnats att framställas muntligen i stora utskottet eller vid plenum. Jag anser mig emellertid böra anmärka, att jag i vissa delar utöver dem, som ingå i den av mig undertecknade reservationen, förenar mig om reservationsyrkanden, som av andra reservanter uttalats. Sålunda förenar jag mig i främsta rummet om vad som i X reservationen framhålles, nämligen om det olämpliga i att grundlagsutskottet, genom det uttalande det gör i början av sitt betänkande, klandrar en åtgärd, som Finlands lantdag, om än i annan samsättning, tidigare vidtagit. Det gäller här ett uttalande i anledning därav att lantdagen skridit till att på grund av 38 § i 1772 års regeringsform verkställa konungaval. Vidare ber jag få uttala min anslutning till vad i reservation IV yttras beträffande 82 §, och ville jag särskilt framhålla, att såväl historiska som även rättshistoriska skäl, enligt min tanke, tala för att i R. F. icke borde saknas bestämmelse om den evangelisk-lutherska kyrkans ställning inom folket. Ty därav bero även de rättsbud beträffande kyrkolagstiftningen, som i regeringsformen äro intagna. I samma reservation ber jag därjämte få ansluta mig till vad som yttras beträffande 91 § och anser jag, att det icke vore önskligt att ur regeringsformen skulle uteslutas bestämmelsen därom, att domare eller annan tjänsteman icke må tillämpa stadganden i förordning, som står i strid med grundlag eller annan lag. Ett sådant stadgande har i tider som gått ansetts vara en synnerligen viktig grundsats i vår offentliga rätt, och vi kunna ej veta, om ej i den självständiga stat vi hoppas kunna uppbygga och upprätthålla även denna grundsats skall komma att räknas bland de viktigaste.

I övrigt är det ej min avsikt att här närmare ingå på de huvudsakliga anmärkningar, som enligt min tanke äro att göra emot betänkandet snart sagt nästan i alla dess delar. Jag hänvisar härutinnan till min reservation. Men jag vill be att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som karakteriserar hela detta grundlagsutskottets betänkande och som gäller även propositionen, vilken väl ursprungligen var uppgjord på basen av ett skäligen väl avvägt, ehuru visserligen republikanskt förslag, men sedermera genom eftergifter på en par väsentliga punkter, vilka även den tidigare talaren här berörde, kommit att verksamt bidra till att giva åt ärendets behandling i lantdagen, och jag fruktar också vid dess slutliga avgörande i lantdagen, en orätt vändning. Det är, synes det mig, nu något sent att från regeringens sida göra förbehåll om vilka bestämmelser man icke vill vara med om. Den auktoritatis interpositio, som regeringen nu i elfte timmen kommer med, tänker jag ej vidare skall kunna återföra sakens behandling i lycklig gir. Men jag vill hoppas, att något i denna del skall kunna vinnas.

Betänkandet går dock som sagt, vida längre än de avsteg propositionen redan gjort från det ursprungligen till bas för regeringsformen lagda förslaget. Betänkandet går vida längre än propositionen i försöket att kringgärda folkrepresentationens makt och att kringskära presidentens och regeringens. Detta syfte är ju tydligt; det är genomgående i betänkandet, syftet att på detta sätt åter komma, om också ej med första steget till målet, så dock i varje fall ett långt steg mot det idealtillstånd, med vilket vi voro lyckliggjorda, då lantdagen antagit den kända maktlagen av den 18 juli 1917. Att det stora vänsterpartiet önskar återkomma till detta idealtillstånd, det förstås av sig själv. Efter det att lantdagen ryckt till sig makten, följde såsom alla eller åtminstone de flesta ännu torde erinra sig, det röda förräderiet med dess demokratiska stats- och samhällsideal. Att en stor del av maalaispartiet och ett antal jämväl inom andra partier då voro för maktlagen är ju känt. Att åtminstone en stor del av dessa element ännu håller fast vid detta samma statsideal, det kan visserligen anses vara otroligt, men är ej dess mindre sant. Betänkandet bär härom ojävigt vittnesbörd. Det utgör resultatet av en förnyad allians av i huvudsak dessa samma element, som då omfattade „valtalaki” eller åtminstone så länge som möjligt höllo fast vid densamma. Genom betänkandet och dess förslag till regeringsform skulle riksdagen bliva övermäktig, utan varje verklig motbalans inom

staten och samhället vare sig från presidentens eller regeringens sida, men — och det är detta som synes mig för närvarande vara det huvudsakliga — det är icke den ändring, som regeringsformen nu skulle undergå det gäller att hava klart för sig, utan vad som det gäller hava klart för sig är hurudan denna regeringsform ser ut, då den antagits och hunnit undergå de förnyade och ytterligare reformer, som säkerligen komma att äga rum. Ty det böra vi hava klart för oss, att sedan denna regeringsform antagits i den form grundlagsutskottet nu förordar densamma, blir det möjligt att genomföra, eller rättare sagt, det blir omöjligt att hindra genomförandet av en sådan regeringsform, som skulle leda oss ännu längre mot detta samma ideal än vi redan med denna regeringsform kommit. Vi böra även ihågkomma, att framdeles blir det ej fråga blott om förnyade ändringar i regeringsformen, utan även om total omarbetning av hela lantdagsordningen. Det är denna synpunkt, som väsentligen bör anläggas vid bedömandet av det nu föreliggande förslaget till regeringsform, och ur denna synpunkt anser jag det vara av ett visst intresse att kasta en blick på reservationen n:o II och de där såsom ledande angivna grundsatserna. Det skall då tydligen visa sig, hurusom det uttalande jag här gjorde om maktlagen såsom det framtida statsidealet ingalunda är överdrivet. Redan i det första uttalandet som göres på första sidan av denna reservation framhålles det, att riksdagens ställning såsom den lagliga innehavaren av den folket tillkommande statsmakten liksom ock den medborgerliga husbonderätten bör tillräckligt komma till synes. Jag tillåter mig säga att denna sats är en synnerligen antidemokratisk sats, då härmed underförstås, att riksdagen finge själv besluta om nyval och upplösning och således den makt, som lagligen borde tillkomma folket, faktiskt skulle ligga icke i dess händer, utan i riksdagens. Något veto skulle presidenten icke heller äga.

I reservationen II tillåtes visserligen det djärva uttalandet, att den högsta verkställande makten skulle utövas av presidenten och att regeringen härvid skulle få en erforderlig frihet, men jag tror, att detta uttalande icke är överensstämmande med sanningen. I själva verket skulle presidenten icke komma att äga någon betydelse alls. Han skulle vara helt enkelt en ordförande inom statsrådet, och vad statsrådet beträffar, skulle, till följd av den s. k. parlamentariska grundsats, som fått insteg och tillämpning i vår rätt, också statsrådets ställning såsom regerings-

organ sakna varje egentlig självständighet och varje auktoritet gentemot folkrepresentationen.

Men det vore kanske orätt att säga, att det bleve riksdagen, som skulle utöva denna maktfullkomlighet. Det vore kanske rättare att säga, att den bleve förlagd till riksdagens utskott. Visserligen komme riksdagen, då dess sammanträden och dess upplösning berodde av den själv, att kunna sitta permanent. Men om riksdagen icke skulle fullständigt utöva denna rätt, skulle den säkert komma att i stället sörja för att dess myndighet bleve lagd i händerna på vissa permanenta utskott. Det finnes redan nu möjlighet för statsutskottet att sitta i permanens. Utrikesutskottet komme också att bli ett permanent utskott, emedan detsamma komme att ställas vid regeringens sida med avseende å behandlingen av utrikesärenden, vilka ju icke tåla att hänskjutas till vissa perioder av året, utan måste skötas hela året om. Och för det tredje skulle grundlagsutskottet bli ett dylikt permanent utskott, emedan detsamma enligt betänkandet eller reservation n:o II, som i detta avseende överensstämmer, skulle få i uppdrag att granska och genomgå samtliga statsrådets och dess ministeriers protokoll. Det vore således egentligen uti dessa utskotts händer, som den egentliga ledningen av administrationen komme att ligga. Någon självständighet för regeringen vore icke att tala om.

Ytterligare karakteriserande för den makt folkrepresentationen skulle komma att utöva, är att, om också i teorin finska medborgares allmänna rättigheter kunde synas vara iakttagna, detsamma dock i själva verket vore prisgivna, då vid enkel röstmajoritet inom riksdagen de väsentligaste lagbuden rörande dessa rättigheter kunde förändras. Detta allmänna rättsskydd, såsom det här ter sig i regeringsformen, är endast en skylt, bakom vilken ligger möjligheten att ett svårt förtryck över enskilda medborgare och enskilda samhällsklasser skulle kunna utövas.

Jag har endast velat beröra dessa huvudpunkter av reservationen II för att giva skäl för det uttalande jag här gjorde, att vi icke böra se till den nuvarande regeringsformen sådan den nu antages, utan att vi böra se till, huru den efter någon tid kommer att se ut. Vad som väsentligen i denna regeringsform felar är en motbalans, något statsorgan, som kunde förhindra alltför överilade och alltför ensidiga ytterligare ändringar i regeringsformen.

Ed. af Forselles: Även med fara att anses i hög grad omodern, ber jag att få erkänna mig som anhängare av den monarkiska styrelseformen. Redan vid valen till lantdagen har jag

i detta avseende preciserat min ståndpunkt, men därvid tillagt, att jag kunde vara med om en republikansk styrelseform i det fallet att den skulle skapa en stark regeringsmakt. Härutinnan innebär emellertid det av grundlagsutskottet framlagda förslaget en stor besvikning. För den, som anser, att en stark regeringsmakt är av nöden, är det nödvändigt att invänta de förändringar, som stora utskottet eventuellt kommer att göra, då i annat fall antagandet av regeringsformen i den form den nu föreligger påtagligen kommer att leda till det tillstånd, som här av lanttagsman Estlander på ett så karakteristisk sätt framhållits. Det beror naturligtvis på de förändringar, som kunna åstadkommas genom stora utskottets arbete, huruvida de representanter, som äro i samma läge som jag, skola kunna förena sig om den kläm, som ingår i grundlagsutskottets betänkande på sid. 9. Sedan flera tidigare talare hava yttrat sig, tror jag att jag angående de skilda paragraferna i lagsförslaget kan yttra mig tämligen kort.

Vad först de paragrafer beträffar, som röra nationaliteternas förhållande i landet nämligen huvudsakligen paragraferna 14, 49 och 74, ber jag att få understöda uttalandena i den första reservationen.

Vad beträffar lagförslagets 2 § angående statsmakten i Finland med dess uppdelning i en lagstiftande och en verkställande makt, finner jag även att i reservationen n:o 1 ändamålet med paragrafen uttryckes på ett bättre sätt än vad som här göres i betänkandet, och ber därför att få understöda reservationen n:o 1.

Uti 6 § har utskottet gjort vissa uteslutningar och skulle jag i likhet med vad här redan yttrats av hr statsministern be få förorda antagande av propositionens ordalydelse och att även i det andra momentet skulle införas bestämmelsen att expropriation avser endast fast egendom.

I likhet med flera föregående talare skulle även jag finna att 5 § saklöst kunde utgå.

Vad den viktiga 18 § beträffar angående presidentens vetorätt, skulle jag finna att presidenten bör ega vetorätt under sin tjänstetid med avseende å grundlag och lagar, som röra försvaret ävensom med avseende å andra lagar, att de bli gällande, även utan hans stadfästelse, endast i det fall att riksdagen efter nya val godkänt desamma oförändrade med $\frac{2}{3}$ pluralitet. Jag ber med anseende därå även att få understöda den första reservationen.

Uti 22 §, som avser valet av president har, såsom känt, utskottet förordat ett val av president genom kammaren. Ett sådant tillvägagångssätt

i den form som det här föreligger har jag för min del icke funnit någonstades uti de författningar, som röra nu existerande republiker. Visserligen väljas presidenten av de lagstiftande korporationerna i vissa länder — jag vill här nämna Frankrike, Schweiz och Venezuela — men sker detta genom att båda kamrarna äro samlade till en nationalförsamling. I det avseendet har även en motsatt åsikt blivt angiven uti reservationerna 1, 4 och 7 och ber jag också att få förena mig i det avseendet med reservanternas.

I § 24 förekommer bestämning, att ifall presidenten har förfall och detta blir bestående, väljes en ny president, i vilket fall denne enligt 23 § skulle tillträda sitt embete först den 1 följande månad. Jag finner, i likhet med vad som angives i reservationen n:o 4, att han borde tillträda sitt embete genast.

I 33 § angående presidentens rätt att fatta beslut uti statsrådet skulle jag finna, att han i vissa ärenden gärna kunde fatta sitt beslut även utom sittande statsråd, i närvaro av tvänne ledamöter och skulle jag med avseende därå be att få förorda formuleringen i första reservationen.

Vad ministrarnas kvalifikation beträffar, skulle jag i likhet med flera föregående talare finna det alldeles nödvändigt, att regeringsformen skulle bestämma, att flera av dem vore lagfarna män, åtminstone två, såsom det föreslås i propositionen, och ber jag därför att få förorda antagande av propositionens 34 §.

Även i likhet med föregående talare har jag funnit det icke lämpligt, att presidenten skulle ställas tillrätta inför kammaren, som skulle etablera sig såsom en domstol, och skulle jag därför finna, att det senare momentet i 46 § borde införas i överensstämmelse med propositionens ordalydelse.

I 48 § har utskottet etablerat en ny tjänsteman den s. k. justitieombudsmannen, som skulle vara något slags fiskal vid statsrådets sammanträden, vid domstolarna och embetsverken. Jag skulle finna att denna embetsman saklöst kunde undvaras i likhet med vad som påpekats uti den första och fjärde reservationen. Jag skulle därför i det avseendet be att få förena mig om desamma. I sammanhang därmed borde sista momentet i 58 § avfattas i överensstämmelse med propositionens ordalydelse.

Vad universitetets självstyrelse beträffar uti § 76, skulle jag även be att få förorda ordalydelsen i propositionen, som avser bibehållande av kanslersemetet.

I överensstämmelse med de föregående talarena skulle jag finna, att bestämningen i § 78 därom

att i statens läroanstalter undervisningen skulle vara avgiftsfri gärna kunde utgå, i det att det icke finnes någon orsak, varför personer, som hava råd att betala sina avgifter, icke skulle göra det till förtjänst för statskassan.

Likaså ber jag att få förorda ordalydelsen i propositionen med avseende å § 85 angående de allmänna grunderna för befordrande till stats-tjänst.

Vad den 90 § beträffar angående domarens och tjänstemännens oavsärtlighet och rättigheter, ber jag att få förorda reservationen n:o 1.

I 91 § skulle jag finna den av flera föregående talare och även av statsministern förordade bestämningen i 2 mom. av propositionen, som av utskottet blivit utesluten, nödvändig och skulle jag förorda den enligt den formulering, som ingår i fjärde reservationen på sid. 85.

Jag får härmed vördsamt anhålla, att stora utskottet skulle taga de av mig gjorda anmärkningarna i beaktande.

Ed. R y ö m ä: Nyt eduskunnassa käsiteltävänä oleva kysymys on tärkeimpiä kysymyksiä, mitä yleensä eduskunnan käsiteltäväksi voi joutua. On kysymyksessä luoda juuri itsenäisyytensä saavuttaneelle valtiollemme hallitusmuoto, joka on omiaan vakiinnuttamaan valtion aseman sekä sisänpäin että ulospäin ja pystyy järjestämään maan hallinnon ja lainsäädännön sillä tavalla, että kansa tuntisi elävänsä kansantahdon mukaisesti hallitun oikeusvaltion turvissa ja että valtiomme uloskinpään nauttisi järjestyneen oikeusvaltion arvoa. Kaikissa yhteiskunta- ja puoluepiireissä onkin oltu yksimielisiä siitä, että valtiollemme olisi nopeimmiten säädettävä uusi hallitusmuoto, joka voitaisiin katsoa ehdottomasti kaikilta osiltaan voimassaolevaksi ja joka vastaisi maan uutta valtiollista asemaa ja muutenkin olisi kehityksen vaatimuksia vastaava. Eduskunta onkin heti siitä asti, kun Venäjän suuri vallankumous 1917 muodosti näille pyrkimyksille mahdollisen poliittisen tilanteen, mitä tarmokkaimmin työskennellyt tämän kysymyksen ratkaisemiseksi. Sanottakoon nimittäin kesällä 1918 toimineen vajalukuisen eduskunnankin toiminnasta muuten mitä hyvänsä, on sille annettava se tunnustus, että se teki voitavansa hallitusmuotokysymyksen ratkaisemiseksi joskin vääriin suuntaan. Kaikkien siinä eduskunnassa toimineiden edustajien lausunnoista käy esiin yksimielinen ajatus hallitusmuotokysymyksen ratkaisun välttämättömyydestä kiireellisyydestä. Niinpä muun muassa silloin edustaja Wrede lausui istunnossa kesäkuun 12 päivänä, kun hallituksen monarkista

hallitusmuotoesitystä evästettiin valiokuntaan, seuraavasti: „Uskallan lausua ajatuksen, että jos eduskunta nyt oikein ymmärtäisi asian tärkeyden ja maan tarpeen, hyväksyisi eduskunta ehdotuksen hallitusmuodoksi niin lyhyen valmistelun jälkeen kuin mahdollista, mieluummin jo muuttaman päivän kuluttua.” Tämän toivomuksen tahdon nyt sanasta sanaan uudistaa nykyiselle eduskunnalle, jolla on vallan toisenlaiset moraaliset valtuudet ja valitsijain ohjeet hallitusmuodon laatimiseen, kuin kysymyksessäolevalla eduskunnalla oli.

Sillä eduskuntaryhmällä, johon minä kuulun, on hallitusmuodon laadinnassa perusohjeena, että korkein valtiovalta tulee kuulumaan kansalle, jota edustaa kansaneduskunta. Tämä periaate sisältää sen, että maata on hallittava ja sille lakia säädettävä, ei oikealta eikä vasemmalta eikä keskustasta lähtevän vähemmistödiktatuurin varassa, vaan maan kaikkiin kansalaisiin samanarvoisesti nojautuvan kansan enemmistötahdon mukaan. Tämä ei suinkaan sisällä sitä, että eduskunta sellaisenaan ottaisi suorittaakseen käytännöllisiä hallitustehtäviä, vaan ainoastaan, että maan korkein hallinto suoritettaisiin eduskunnan valvonnan alla ja niin usein kuin joka kolmas vuosi, yleisten vaalien kautta ilmi saatettavan kansan enemmistön tahdon mukaisesti. Tällöin vasta voi tosiaan sanoa maassa olevan lujan hallitusvallan.

Tästä periaatteesta seuraa, että kansaneduskunnan yläpuolella ei saa olla sellaista valtaa, joka voisi asettua estämään eduskunnan tahdon toteutumista, vielä vähemmän sellaista elinijäksi valittua tai vieläpä perinnöllisellä oikeudella varustettua valtion päämiestä, joka hyvinkin voisi joutua jonkun vähemmistöryhmän käytettäväksi eduskunnassa esiintyvää kansan enemmistön tahtoa vastaan. Näin on valtion päämies asetettava aina määrääjäksi ja eduskunnan hänet valittava, samoin kuin muukin hallitustehtäviä varten tarpeellinen valtioelin on oleva kokoonpantu eduskunnan luottamusta nauttivista henkilöistä. Nämä molemmat kansanvaltaiset säännökset on myös otettu nyt yhtä hyvin hallituksen esitykseen kuin myös perustuslakivaliokunnan mietintöön, jota paitsi jälkimäinen säännös on ennestään jo olemassa valtiopäiväjärjestyksessä.

Oikeistosta, vieläpä keskustastakin, on noussut ääniä vastustamaan eduskunnan oikeutta valita valtion päämies. Minä en tahdo väittää, etteikö ne kaksi muutakin valtion päämiehen valintatapaa, jotka tulevat kysymykseen, nimittäin joko erikoisten, yleisillä vaaleilla valittujen valitsijamiesten kautta tai välittömällä vaaleilla, olisi yhtä

kansanvaltaisia muotoja. Mutta toiselta puolelta en voi olla panematta merkille, kuinka oikeiston ja oikeimmalla olevan keskustan osan taholla niin kovin pelätään sitä, että eduskunta valitsisi presidentin, koska ei missään tapauksessa voida väittää, että tämä sen huonommin edustaisi kansantahtoa kuin ehdotetut valitsijamiehetkään joiksi vielä, — jos nimittäin oletamme, että kukin puolue yrittää valita eduskuntaan parhaimmat voimansa, — saisi tehtyjen ehdotusten mukaan valita vasta toisarvoista väkeä. Mutta katsomatta yhden tai toisen valitsemistavan täydellisempään tai vaillinaisempaan kansanvaltaisuuteen, saavutetaan mietinnössä ehdotetulla tavalla täydellisempi hallitusvallan yhtenäisyys ja on se myös sillä tavalla toimitettuna kaikissa tapauksissa käytännöllisempi.

Minä en ole niin erikoinen kaikellaisten traditionien ihailija, mutta olisi mielestäni kuitenkin koetettava yleensä pitää kiinni hyvistä traditioneista. Kysymyksessä olevaan asiaan nähden on mielestäni hyvä siirtää uuteen hallitusmuotoon perinnällisenä periaatteena 1772 vuoden hallitusmuodon kuuluisaan 38 §:ään sisältyvä ajatus. Olen kyllä itse tuohon pykälään nähden sitä mieltä, ettei se ole Suomeen nähden ollut voimassa yhtä vähän sinä aikana, kuin maamme oli autonomisena osana liitettynä Venäjään, kuin sen jälkeen, kun maamme tuli riippumattomaksi valtioksi, lukuunottamatta „tynkäeduskunnan” onnistumatonta yritystä saattaa se vallankaappauksellisella tavalla voimaan. Mutta tähän pykälään sisältyy se terve periaate, että ylimmän hallintovallan käytön järjestäminen kuuluu kansaneduskunnalle. Ja tämän oikean periaatteen on eduskunta aikaisemmin toteuttanut eri kertoja, sitten kuin maa oli tullut julistetuksi riippumattomaksi tasavallaksi ja ylemmän hallintovallan käyttö oli tämän mukaisesti aivan alunpitäen järjestettävä. Tämä periaate siirretään nyt sopivasti uuteen hallitusmuotoon sen kautta, että valtion päämiehen vaali jätetään eduskunnan tehtäväksi.

Ei voi olla kiinnittämättä huomiota siihen periaatteelliseen ristiriitaan, johon joudutaan, jos, niinkuin valtiopäiväjärjestyksen 1 §:ssä, hallituksen esityksen, valiokunnan mietinnön ja kaikkien vastalauseiden, ed. Estlanderin vastalauseetta lukuunottamatta, hallitusmuodon 2 §:n 1 momentissa tehdään, asetutaan sille kannalle, että valtiovalta kuuluu kansalle, jota edustaa kansaneduskunta, ja sitten kuitenkin toista tietä asetetaan toinen valtiomahti kansaa edustamaan. Tämä periaatteellinen ristiriita sisältyy edustaja Setälän vastalauseeseen ja siihen joudutaan, jos

kansaneduskunnan yläpuolelle asetetaan tavalla tai toisella valittu valtiomahti.

Edellä ottamastani kannasta seuraa itsestään, että eduskunnan lainsäädäntövaltaa ei ole rajoitettava yhtä vähän sen kautta, että valtion päämiehelle jätetään valta kieltäytyä vahvistamasta eduskunnan säätämiä lakeja tai muita päätöksiä, tai että hänellä olisi oikeus hajoittaa eduskunta. Viimeksi mainittuun seikkaan nähden huomattakoon, että marraskuun 30 päivänä 1917 päivätyssä hallituksen eduskuntaesityksessä, jonka on allekirjoittanut Onni Tallas ja minkä esityksen jättäneeseen hallitukseen kuului tietääkseni ed. Setälä, Kallio ja Arajärvi ja ehkä muitakin tämän eduskunnan jäseniä, ei tällaista valtaa ollut valtion päämiehelle jätetty, vaan hyväksyttiin se, kuten ed. Juutilainen viime kesänä eräässä lausunnossaan eduskunnassa on ilmoittanut, vasta huhtikuussa 1918 eräässä porvarillisten eduskuntaryhmien välisessä yksityisessä neuvottelussa. Minun mielestäni on niitten, jotka tässä eduskunnassa yleensä luottavat eduskuntaan, syytä yhtyä näissä kysymyksissä toisessa vastalauseessa 18 ja 26 §:issä omaksuttuun kielteiseen kantaan.

Kun kuitenkin voi mahdollisesti sattua tilanteita, jolloin uudet vaalit olisi toimitettava ja eduskunta hajoitettava ennen säännöllistä määräaikaa, olemme sen mahdolliseksi saattamiseksi ehdottaneet toisessa vastalauseessa eduskunnalle oikeutta päättää tästä asiasta. Tahdon tätä ehdotusta vastaan tehtäviin muistutuksiin esimerkiksi huomauttaa, että 1918 vuoden eduskunta esimerkiksi hajoitettiin itseasiassa eduskunnan oman päätöksen johdosta tai sen omasta tahdosta. Pidän yleensä eduskunnan ennen aikaista hajoittamista sellaisena asiana, jota ei olisi käytettävä muuta kuin viime vuoden tapahtumiin verrattavissa aivan välttämättömissä tapauksissa, jollaisia varten ehdottamamme eduskunnalle itselleen kuuluva uusien vaalien määräämisoikeus eräänlaisena varaventiilinä riittäisi.

Kiinnitän vielä huomiota kahteen vastalauseessamme esiintyvään mietinnöstä poikkeavaan yleisempään näkökohtaan. Toinen 33 §:n yhteydessä koskee tapaa, jolla valtion päämies tekee päätöksensä. Toisessa vastalauseessa on tahdottu estää kaikki persoonallinen valta, keskitetty ylin toimeenpaneva valta kollegiaaliseen laitokseen, valtioneuvostoon, jonka jäsenet ovat toistään eduskunnalle vastuunalaisia. Voin nimittäin katsoa varmaksi, että valtion päämies saa tämänkin kautta toteutetuksi yleispätevät ja yleishyödylliset tarkoituseränsä, mutta senkautta sitä vastoin estettäisiin vähemmän

harkittujen ja mahdollisesti vahingollistenkin toimenpiteitten toteutuminen, varsinkin jos vielä asianomainen ministeri varmentaessaan vastaa valtion päämiehen päätöksestä. Täten tulisivat kaikki persoonallisen vallan väärinkäyttömahdollisuudet estetyiksi. Toinen tarkoitamani asia koskee toisessa vastalauseessa ehdotettua säännöstä 32 §:ään nähden hallituksen salaisen diplomatian lopettamiseksi. Viimevuotinen raskas kokemus on maailman kansoille opettanut salaisen diplomatian turmiollisuuden, joten siitä ei tarvitse sen enempää tässä yhteydessä puhua. Toisessa vastalauseessa löytyvä muutosehdotus tähtää tämän epäkohdan korjaamiseen, jotenka kehoitan eduskunnan kansanvaltaisuutta harrastavia jäseniä ottamaan muutosehdotuksemme huomioon.

Ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat lausuvat ensimmäisessä vastalauseessa sen mielipiteen, että uuden hallitusmuodon laatiminen ei olisi lainkaan tarpeen vaatima, mutta että sen sijaan olisi laadittava perustuslainluontoinen niin sanottu kielilaki, jolla ennen kaikkea turvattaisiin maan ruotsinkielisen väestön kielelliset oikeudet. Tämä mielipide on ilmeisesti aivan virheellinen. Onhan asia päinvastoin niin, että uuden hallitusmuodon laatiminen on välttämätön seuraus maamme muuttuneesta valtiollisesta asemasta, kun sitä vastoin erikielisten väestönsien suhteissa ei ole tapahtunut mitään sellaista muutosta, joka erikoisesti juuri tällä hetkellä vaatisi kielikysymyksen lainsäädännöllistä järjestelyä erikoiden perustuslain kautta. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että ruotsinkielisten nationalistiemme kiihoitustoiminnan kautta on ulkomaille annettu aivan väärä kuva maamme erikielisten väestöryhmien kielellisistä oikeuksista ja ruotsinkielisen väestön muka kärsimästä kielellisestä sorrosta. Asianlaita on nimittäin niin, että suomenkielinen väestö aina näihin päiviin asti on kärsinyt kielellistä sortoa kaikilla aloilla, ei tosin varsinaisen ruotsinkielisen väestön, vaan ruotsinkielisen virkamies- ja yläluokan taholta. Ja tämä luokka on sitten, kun sen valta-asema on yleisen kansanvaltaistumisen voimaannastuttua alkanut horjua, ryhtynyt nationalistisen kiihoituksen kautta keräämään taakseen joukkoja sellaisestakin osasta ruotsinkielistä väestöä, jonka etuja tämä eduskunnan taantumuksellisin ryhmä ei muuten milloinkaan ole ajanut, vaan päinvastoin yleensä aina vastustanut.

Varsinainen kieliperustuslaki ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien turvaksi ei näinollen ole tähänastisiin kokemuksiin perustuvan tarpeen vaatima eikä sitä senvuoksi tarvita. Mutta

sitävastoin on syytä ottaa hallitusmuotoon muiten kansalaisia suojaavien määräyksien joukkoon myöskin niitten kielellisiä oikeuksia koskeva turva niin selvin sanoin, että se tunnustaa kummallekin kielilainekselle samallaisilla perusteilla järjestetyn oikeuden äidinkielenä käyttöön. Kun ei hallituksen esitys, jonka valiokunta, tosin arvalla ratkaistun äänestyksen jälkeen, on hyväksynyt, täydelleen anna tästä selvää taetta, ehdotan, että eduskunta hyväksyisi 3 vastalauseessa olevan kielipönten, joka on syntynyt valiokunnassa eri ryhmiin kuuluvain, muun muassa erinäisten sosialidemokraattisten edustajain kannattamana.

Samalla tavalla samaan yhteyteen kuuluva on 74 §:ään kuuluva sotalaitosta koskeva pykälä. Tässä nimittäin toiselta puolelta taataan se, että jokainen asevelvollinen saa suorittaa palveluksensa sellaisessa joukko-osastossa, jonka jäsenillä on sama äidinkieli, kuin hänellä itsellään, sekä myöskin saa opetusta nauttia äidinkielellään, jotapaiti lisäksi taataan, että asevelvollinen saa rauhan aikana suorittaa palveluksensa kotiseudullaan. Minä luulen, että nämä kaikki ovat sellaisia periaatteita, joihin jokainen kansanvaltainen eduskunnan jäsen voi yhtyä. Tässä ei esiinny varsinaista kielipolitiikkaa, vaan on otettu huomioon se yleinen päämäärä, johon pyritään, että sotapalvelus tulee niin lyhyeksi kuin mahdollista. Ja tämä toiselta puolen edellyttää, että sen pitää tapahtua kotiseuduilla ja opetuksen tapahtua harjoitettavien äidinkielellä.

Mitä tulee ruotsalaisen kansanpuolueen taholta esille otettuun vaatimukseen määräyksen ottamisesta hallitusmuotoon kuntaa suurempien itsehallinta-alueiden ja -elimien järjestämisestä, tuntuu tämä asia vielä niin epäkypsältä, ettei siitä voi ottaa hallitusmuotoon sen tarkempaa säännöstä, kuin sisältyy valiokunnan ehdotuksen 50 §:ään. On muistettava ettei tämä asia suinkaan ole mikään puhdas kielikysymys, vaan koskee se yhtä paljon kummankin kielistä väestöä. Panen ilolla merkille ruotsalaisessa kansanpuolueessa tässä asiassa ilmenneen suuren edistysaskeleen kansanvaltaiseen suuntaan, kun sillä taholla ehdotetaan kansanäänestystä, mutta vaikka en tahdokaan asettua itse asiaa vastaan, olen kuitenkin sitä mieltä, että tämä kysymys järjestetään eri lainsäädännöllä erillään hallitusmuotokysymyksestä, kun ehditään asiaa paremmin valmistaa.

Meidän sosialidemokraattien toisessa vastalauseessa ottama kanta ei ole suinkaan missään suhteessa sosialistinen, vaan ainoastaan puhtaasti demokraattinen. Pyrkimyksemme olisi vain luoda sellainen hallitusmuoto, että demokraattinen

kansanenemmistö voisi sen puitteissa toimia ja johtaa olojen kehitystä eteenpäin. Olemme oikeastaan ainoastaan yhdessä kohdassa koskeneet yksityisomaisuuteen ehdottamalla 6 §:ssä, että yksityistä omaisuutta voitaisiin pakkoluovuttaa yleisiin tarpeisiin suorittamatta siitä sitä „täyttä” korvausta, minkä omistaja itse voisi vaatia. Niiden taholta, jotka täällä sanovat edustavansa pikkutalonpoikia, on sanottu, että meidän ehdotuksemme saattaisi näiden maanomistusoikeuden epävarmaksi. Tämä on kuitenkin aivan turha pelko, sillä varmaa on, ettei pikkutilallisten maanomistusoloja voi minkään lainsäädännön kautta vastoin heidän omaa tahtoaan muuttaa. Mutta sitävastoin voi säännös hallituksen esityksen ja valiokunnan esittämässä muodossa suuresti vaikeuttaa yhteiskunnan toimintaa, kun kerran ruvetaan käymään trustien ja yhtiöiden kimppeen, jossa pikkutilalliset ja pikkuporvaristo voivat hyvinkin toimia käsi kädessä työväenluokan kanssa.

Ed. Setälä on täällä lausunut sen mielipiteen, että tämä mietintö on koko sen ajan, kun sitä on käsitelty, huonontunut huonontumistaan, valiokunnassa vielä viimeksi. Hän tietysti tällä tarkoittaa sitä, että kaikki ne muutokset, mitä siihen on tapahtunut monarkistisesta hallitusmuodosta alkaen yhä kansanvaltaisempaan suuntaan, kaikki ovat olleet huononnuksia. Minä myönnän, että kussakin asiassa kukin saa pitää oman mielipiteensä. Minä puolestani tahtoisin yleisenä arvosteluna valiokunnan mietinnöstä päinvastoin sanoa, että jos halutaan meidän sosialidemokraattien kannatusta tämän hallitusmuodon hyväksymiseksi nykyisessä eduskunnassa, on sitä muutettava ehdottamaamme suuntaan eikä missään tapauksessa tehtävä siinä enempää oikeistolle myönnytyksiä, sillä niitä on nykyisessä muodossakin jo liikaa.

Ministeri Alkio: Jollen väärin ymmärrä, olisivat useimmat oikeistonkin edustajat nyt valmiit hyväksymään sen tasavallaisen hallitusmuodon, minkä näiden ryhmienkin edustajat, kenties yhtä ainoata lukuunottamatta, hyväksyivät huhtikuulla 1918. Jos se hallitusmuoto olisi silloin hyväksytty, tämän riidan aihe olisi nyt poissa. Se on hyvin mahdollista, että vasemmisto olisi näille valtiopäiville ehdottanut siihen joukon muutoksia, mutta keskusta ja oikeisto kaiken todennäköisyyden mukaan seisoi yhtenä miehenä sen hallitusmuodon takana, joka sittemmin esiintyi monarkistisen hallitusmuotomietinnön 5:ntenä vastalauseena. Ja minusta tuntuisi, että Suomen valtakunta olisi tällä kertaa paljon lujempi, kuin

mitä se nyt on sen jälkeen, kun kuningasseikkailu on suoritettu.

Riita siitä, minkälainen valtiomuoto on parain, tulee varmasti kestämaan maailman loppuun saakka. Mutta jos tämä taistelu sellaisessa valtakunnassa kuin Suomi, jonka täytyy itsenäisyytensä puolustamiseksi koettaa koota kaikki kootavissa olevat voimansa, jos tämä taistelu tulee Suomessa muodostumaan sellaiseksi, että, joko oikeiston tai vasemmiston taholta pyritään tekemään sellaisia vaatimuksia nyt laadittavana olevaan hallitusmuotoon, että toiset katsovat sen vuoksi pakoitetuksi itsensä vaatimaan tämän siirrettäväksi yli vaalien, minä puolestani käsitän, että ne jotka tähän antavat aiheita, eivät ole silloin menetelleet sen mukaan kuin Suomen vakava asema nyt vaatisi. Minä siis käsitän että se hallitusmuoto, joka nyt on hyväksyttävänä, pitäisi olla se hallitusmuoto, joka myöskin hyväksytään, huolimatta siitä, että siihen mahdollisesti tulee jäämään huomattaviakin heikkouksia, ja joitten heikkouksien suuruuden voi todellisuudessa todeta vasta sen jälkeen kun on edes 10 vuotta sen perusteella kokeiltu.

Täällä on myöskin oikeiston taholta huomautettu siitä, että hallituksen esitys sellaisena on periaatteeton. Minä kumminkin uskaltaisin väittää että hallituksen esityksessä oli eräs periaate, joka nojautui nimenomaan siihen käsitykseen, jota olen tässä tahtonut esiin tuoda. Ja se periaate on, että hallitus on koettanut löytää keski-kohdan ehdotuksilleen, sellaisen keski-kohdan, johon sekä vasemmiston että oikeiston taholta pitäisi olla mahdollisuuksia yhtyä. Mutta minä en puhu tässä hallituksen edustajana. Puhun yksityisenä kansanedustajana ja sellaisena pyydän kosketella muutamia seikkoja.

Täällä on sanottu, että jos eduskunta suorittaa presidentin vaalin, seuraa siitä se epäjohtomukaisuus, että jos tämä presidentti tulee epämaahan eduskunnan säätämiltä laeilta vahvistusta tai hajoittamaan eduskunnan, silloin joutuisi presidentti taistelemaan omia vallanantajiaan vastaan. Minusta kuitenkin tämä käsitystapa ei ole pätevä. Sillä joka tapauksessa samat valitsijat, jotka valitsevat eduskunnan, tulevat antamaan edustajilleen myöskin valtuuden määrätä siitä, millä tavalla tätä maata hallitaan. Käsitän parlamenttarismin sellaisena kuin sen minun ymmärtääkseni pitäisi kehittyvän, siten, että hallituksen tulee vähitellen pyrkiä siihen ettei hallituksella ole mitään muuta kuin eduskunnan politiikka. Ennen kuin päästään siihen ei tule hallituksien eikä parlamenttien välillä hyvää sopu-sointua. Ne ristiriidat, jotka tähän saakka ovat

Europassa aiheuttaneet loppumattoman taistelun parlamenttien ja hallitusten välillä, näet johtuvat siitä että hallitusvallat ovat säilyttäneet itsellensä joukon itsevaltiuden periaatteita, joita vastaan parlamenttien täytyy järjestelmällisesti taistella. Tulevaisuudessa tämä ei käy laatuun eikä tulevaisuudessa voida tälle pohjalle rakentaa lujaa hallitusvaltaa. Lujaa hallitusvaltaa tulevaisuudessa voi muodostua ainoastaan sille pohjalle että hallitus koettaa järjestää toimintansa niin että sillä on tässä toiminnassaan eduskunnan takaus. Nykyiset hallitusvallat Europassa useassa tapauksessa ovat osottaneet halua noudattaa toisenlaista politiikkaa kuin eduskunnat harjoittavat ja siitä ovat ristiriidat syntyneet. Kun minä tässä katsahdan ympärilleni Europan valtakuntiin ja kysyn, missä on lujasti hallittu valtakunta, en löydä sitä ainakaan sieltä, missä on monarkistinen hallitusmuoto ja sen periaatteen mukaan lujasti järjestetty hallitusvalta. Olen nähnyt kaatuvan 20 vuotta takaperin kenties lujimpana pidetyn hallitusvallan Europassa ja se on venäläinen monarkia. Sen lujuus näytti nojautuneen siihen historialliseen kasvatukseen, minkä Venäjän kansa oli saanut tämän hallitusvallan alla. Mutta se historiallinen kasvatusta oli mädättänyt Venäjän kansan voimat siihen määrään että kun kukistumisen aika tuli tälle valtiolle, se vei mukanaan koko kansan. Me ihailimme täällä vielä viime kesänä sitä lujaa hallitusvaltaa, joka oli luonut Saksan valtakunnan mahdin. Olemme saaneet nähdä että sekin oli hiekalle rakennettu. Sitä mahtia oli rakennettu 50 vuotta, mutta koetuksen hetkellä sekin petti. Saksan kansanvalta on nyt nousemassa ja yrittää edesmenneen vallan raunioille rakentaa uutta Saksaa. Kaiken todennäköisyyden mukaan se tulee sen rakentamaan myös hyvin pitkälle menevän kansanvallan pohjalle.

Minä edelleen katselen ympärilleni ja näen maailman tasavalloista Sveitsin, Ranskan, Pohjois-Amerikan. Nämä edustavat kolmea eri tyyppiä. Mitä on Sveitsin kansanvalta näyttänyt tässä maailman myrskyssä? Se on osottanut että se on kyennyt estämään Sveitsin kansan joutumasta siihen taistelun myrskyyn osaaottamaan, joka Europan yli on käynyt. Pyydän asettaa kyseenalaiseksi, jos Sveitsissä olisi ollut monarkistinen hallitusmuoto, olisikohan ollut mahdollista, että Sveitsi olisi säilynyt tästä myrskystä? Pelkään sitä.

Ja Pohjois-Amerikan Yhdysvallat ne edustavat nykyään maailman mahtavinta militaristista valtakuntaa. Ja se on tasavalta. Mikä on luonut tämän tasavallan voiman? Aivan varmasti se, että se on nojannut kansanvaltaan ja että kan-

salla on tässä valtakunnassa niin tärkeä osa sen politiikan määräämisessä että kansa tuntee kaikissa valtakunnan asioissa olevan omien etujensa, oikeuksiensa ja kunniansa kysymyksessä.

Nykyisellä hetkellä siis näyttää siltä että lujasta hallitusvallasta kysymyksen ollessa on vaikea sanoa miten se muodostuu. Sveitsissä valitsee eduskunta, liittoneuvosto, tasavallan presidentin yhdeksi vuodeksi. Meillä ei ole semmoista edes esitetty. Enkä minä usko että se olisikaan onneksi meille. Mutta jos eduskunta saa itselleen oikeuden valita tälle valtakunnalle presidentin, minä uskon että se ei heikonna presidentin hallitusvaltaa. Sillä eduskunta, joka on asettanut presidentin siihen asemaan, minkä tämä hallitusmuoto hänelle edellyttää, tulee varmaankin katselemaan tasavallan päämiestä ensimmäisenä miehenään. Se onkin eduskunnan kunnia-asia.

Olen myös sitä mieltä että presidentin valitseminen valitsijamiesten kautta saattaisi tulla kysymykseen, jos yleensä olot olisivat niin rauhalliset että tällaisia vaaleja saattaa maassa vaaratta yhtä myötään toimeenpanna. Mutta minä pidän varmana että presidentin vaali ei tulisi täällä nyt, kun kansa on näissä lukemattomissa vaikeuksissa väsyttetty, ei tulisi saamaan sellaista huomiota ja kannatusta kansalta, kuin mitä me, jotka kannattavat sitä että presidentinvaalia varten toimitettiin erityiset vaalit, edellyttävät. Mikäli minä tunnen kansan mielipidettä, haluaa kansa nykyään tämän asian järjestettäväksi siten että pian voitaisiin saada maassa päivän kehityksen tasalla oleva hallitusmuoto ja myös hallituskoneisto kokonaisuudessaan käyntiin. Periaatteellisesti ei minulla ole mitään sitä vastaan, järjestettiin presidentin vaali kummalla tavalla tahansa; pääasia on se että saavutetaan sovinto ja hyvä tulos. Luulisin että sovinto on parhaiten saavutettavissa, jos vaali toimitetaan eduskunnan kautta.

Tahtoisin vielä kosketella paria kohtaa tässä hallitusmuodossa. Toinen koskee läänien rajoja, mikäli läänien rajat käytäisiin kielellisillä perusteilla. Minä olen ennen täällä eduskunnassa vastustanut sitä ja vastustan edelleen että tässä maassa toimitettaisiin hallinnollinen jako kielellisellä jakoperusteella. Ja minä teen sen nimenomaan siksi, että tällainen jako varmasti tulisi aiheuttamaan loppumattoman kielitaistelun, joka tulisi hajoittamaan valtakuntaa. Kielitaistelu on lopetettava. Sellainen rotutaistelu, jota Suomessa tietää suomalaisten ja ruotsalaisten keskinäinen valtataistelu, se on jätettävä jo muinaisuuteen. Kun nyt suomalaisilla on valta enemmistönä, tulee suomalaisten osoittaa ruotsalaisille, että suomalainen talonpoika ja työmies eivät sorra ruotsalaista talon-

poikaa ja työmiestä. Mutta suomalaiset edustajat eivät saa tekeytyä siihen syypäiksi, että ne rakentavat näiden kielialueiden välille kiinanmuurin, jonka ylitse suomalainen ja ruotsalainen talonpoika eivät voi löytää toisiaan. Samasta syystä vastustan myöskin kieliperusteella laadittua sotilasjakoa. Jos maan sotalaitos halutaan saada kokonaiseksi, siinä ei saa olla toisiaan ymmärtämättömiä erilaisia kieliryhmiä. Sotalaitoksen kokonaisuus jo edellyttää sitä, että täytyy olla yleinen komentokieli yksi, ja se on suomi. Minäkin olen sitä mieltä, että opetus on ruotsinkielisille annettava ruotsinkielellä. Mutta se ei vielä edellytä, että ne on jaettava kokonaan eri joukkoihin. Nykyiset ruotsalaisten kielelliset pyrkimykset hajoittavat tätä maata ja valtakuntaa. Jos täällä hyväksytään hallitusmuotoon nämä periaatteet, ne eivät kuitenkaan tyydytä ruotsalaisia, niinkuin on saatu nähdä heidän vastalauseestaan. Senvuoksi olen sitä mieltä, että ei näitäkään oteta hallitusmuotoon, vaan että tässä laissa suunnitellaan vain ne periaatteet, jotka takaavat sen, että ruotsalaisten ei tarvitse kärsiä sortoa kielensä vuoksi tässä maassa. Ja siitähän me suomalaiset olemme kaikki yksimielisiä, mutta ikuista kielitaistelun aihetta tähän lakiin me emme saa panna.

Täällä ed. Setälä mainitsi, että kansanvallalla on suuri faipumus epäpätevyyden palvomiseen ja että se astuu myös esiin tässä hallitusmuotoasiassa. Ja totuuden nimessä kai on myöntäminen, että tässä on jonkun verran perää. Mutta se johtuu siitä, että kansan syvien rivien, etsiessään asiansa ajajaa, täytyy niin usein turvautua „epäpäteviin” asianajajiin sen vuoksi, että „pätevät” eivät aja heidän asioitaan. (Keskeltä: Oikein!). Meillä samoin kuin muuallakin maailmassa ovat olot kehittyneet siihen suuntaan, että pitkälle menevä „pätevyyden palvominen” on aiheuttanut Suomessa samoin kuin koko Euroopassa, kenties koko maailmassa, kaikkialla missä syvät rivit ovat heräämässä, tyytymättömyyden sitä harvainvaltaa kohtaan, joka rakentaa „pätevyyden palvomiseen”. Ja siitä on syntynyt maailmankriisi, yleinen kulttuurivararikko. Kun kansa nousee, joka ei ole saanut ennen harjaantua vallan käyttämiseen, on vallankäyttäminen sille tottumattomuudesta uusi asia. Ja siitähän se on johtunut yksin bolshevismikin. Mutta kun kansa ehtii harjoittautua vallankäyttöön, kun kansa ehtii saamaan „pätevät” ymmärtämään sydänäänään, ymmärtämään niitä luonnon voimien mahtavia pyrkimyksiä, jotka kansanvallan vaikutuksesta kuohuvat syvältä, kun pätevät oppivat niitä pyrkimyksiä ymmärtämään, kuulemaan ja seuraamaan, on var-

maa että kansa tulee hyvin mielellänsä myös silloin „palvomaan pätevyyttä”.

Mutta se merkitsee uutta kulttuuriaikakautta. Niiden, jotka omistavat pätevyyttä, täytyy tulla lähemmäksi kansaa oppiakseen ymmärtämään tämän. Tämä Suomi on nykyään suuressa historiallisessa käännekohdassa. Kansa meillä odottaa sitä, että pätevät, joille tämä yhteiskunta on antanut parhaimman sivistyksen, mitä suomalainen yhteiskunta on kyennyt antamaan, tulevat lähemmäksi pätemättömiä ja että nämä keskenänsä oppivat toisiltaan jotakin, jonka opin tärkeimpänä tuloksena lähipäivinä pitää olla tämän uuden hallitusmuodon säätäminen. Kansanvalta on uusi nousukas. Sitä voi pilkata. Se tekee paljon tyhmyyksiä. Mutta sillä on tulevaisuuden lupaus! Ja jos „pätevät” jäävät kokonaan ulkopuolelle kansanvallan innostuspiirin, jäävät vieraksi niille tekijöille ja päämäärille, joihin kansanvalta tähtää taitamattomuudessaan, on epäiltävää, että pätevät vähitellen jäävät syrjään. Kansan täytyy katkerien kokemusten kautta opettaa itsensä toteuttamaan niitä tarkoituksia, joita toteuttamaan historiallinen kehitys on kansojen syviä rivejä nyt juuri kutsunut.

Olen halunnut vain näihin tärkeisiin periaatteisiin tässä keskustelussa kohdistaa lausuntoni huomauttaakseni sitä, että niillä, joilla on pätevyyttä tässä maassa, on syytä nyt ottaa huomioon etsikköaikansa. Meidän kärsimystemme päivät eivät ole vielä loppuneet. Mutta ne voivat loppua, jos me nopeasti järjestämme tämän maan hallitusolot siihen suuntaan, kuin tämä lakiehdotus sisältää. Voin lisätä siihen: minä en usko, että tästä hallitusmuodosta tulee ikuinen. Tullaan hyvin luultavasti jonkun ajan kuluttua ehdottamaan siihen tärkeitäkin muutoksia. Mutta minä lohdutan itseäni sillä, että me elämme sellaisessa ajassa, jolloin ei mitään ikuista rakenneta.

Ed. von W e n d t: Esilläolevan hallitusmuodon arvostelu tulee olemaan varsin erilainen riippuen siitä, miltä kannalta sitä lähtee arvostelemaan. Se, joka hallitusmuotoon tahtoi nähdä kerätyksi joukon pykälää, joiden tarkoituksena on eräiden määrättyjen yhteiskuntaihanteiden mukaisesti järjestää yhteiskunnan toiminta mahdollisimman pysyvällä tavalla käyttämällä kaikkia niitä varmuuskeinoja, joihin on totuttu turvautumaan, on varmaankin löytävä useita muistutuksia nyt käsiteltäväksi otettua ehdotusta vastaan, sillä varsinkin sellaisia määräyksiä, jotka voisivat turvata yhteiskunnan nopeilta laajakantoisilta muutoksilta, on vähäisen ja nekin ovat jotenkin tehottomia. Minä puolestani en kuiten-

kaan ole sillä kannalla, että pitäisin välttämättöminä sellaisia määräyksiä, jotka sitoisivat joukkojen vaistomaisia vaatimuksia saada luoda yhteiskuntaelämänsä muodot luonteenominaisuutensa mukaisesti. Päinvastoin tulevat tällaiset siteet, ellei niitä helposti voida syrjäyttää, epäilemättä aiheuttamaan joukkojen taholta vastapainostusta, joka valitettavasti usein on harhauttavaa ja lopulta vie ratkaisuun, joka ei ole yhteiskunnan edun eikä sen sisäisemmän tahdon mukainen. Jos tätä silmällä pitäen tarkastamme esillä olevaa hallitusmuotoehdotusta, niin siitä kuitenkin on langetettava miltei yhtä ankara tuomio, kuin jos asetumme sille kannalle, jota tavallisesti nimitetään konservatiiviseksi. Vain harvojen maiden väestö on niin yhtenäinen, että niin suuressa määrässä, kuin puheenalevassa ehdotuksessa on laita, se voitaisiin syrjäyttää, arveluttavalla tavalla loukkaamatta laajojen maan osien oikeutta myötävaikuttaa niitä koskevien kysymyksen ratkaisuun. Tämän hallitusmuotoehdotuksen mukaan tulee eräillä osilla maata olemaan kohtalokas valtiyasema muihin nähden ja meidän maassa, jossa on sekä suomalaista että ruotsalaista väestöä, on suomalaisella väestöllä esillä olevan hallitusmuodon mukaan ratkaiseva puhevalta kaikessa, sanon kaikessa, joka koskee ruotsalaisen väestön elämää. Pääasiallinen väite, joka on tehty monarkiaa vastaan, on se, että monarkilla, joka ajatuskannaltaan ja luonteenominaisuuksiltaan ei tarvitse, mutta joka voi, olla vieras kansalle, on ratkaisevalta kansan elämää koskevista kysymyksistä. Esilläoleva hallitusmuoto menee paljon pitemmälle kuin sellainen rajotettu monarkia, josta on ollut kysymys. Sillä siitä on seurauksena meihin ruotsalaisiin kohdistuva itsevaltius, sillä erotuksella ainoastaan, että yhden kuninkaan asemasta saamme valtiopäiväin suomalaisen enemmistön ja että me varmuudella tiedämme, että suurin osa tästä ja niistä, jotka seuraavat sen käskyjä, ovat aivan vieraat Suomen ruotsalaiselle väestölle. Turhaan olemme hallitusmuotoon koettaneet saada sisällytetyksi määräyksiä, jotka turvaisivat alueitsehallinnon, joka epäilemättä laajoille suomalaisalueillekin olisi toivottavaa. Vieläpä on evätty sekin kohta, jolla väestölle kansanäänestyksen kautta suotaisiin oikeus luoda ne erittäin rajoitetut itsehallintoalueet, jotka hallitusmuotoehdotuksen mukaan voisivat tulla kysymykseen. Myöskin ne muut määräykset, joiden tarkoituksena on oikeudenmukaisella tavalla turvata ruotsalaista kansaa kansalliselta sorrolta, ovat puettut tulkinnan varaiseen muotoon. On moitittu aikaisemmin valta-asemassa olevia yhteiskuntaluokkia siitä, etteivät he ole tajunneet kansan tarpeita ja

että he sen kautta niin monessa valtakunnassa ovat luoneet edellytyksiä vallankumoukseen asti kasvavaan tyytymättömyyteen, joka sen lisäksi niin suuressa määrin on estänyt yhteiskuntaa kehittämästä ja käyttämästä mahdollisuuksiaan. Nyt on suomalaisella kansalla sananvalta ja tiedetään, mitä ruotsalaiskansa toivoo ja tahtoo. Mutta siitä huolimatta lähdetään empimättä kulkemaan samaa absoluuttisen ymmärtämyksen puutteen tietä, jota kuningasvalta ja johtavat yhteiskuntaluokat aikaisemmin valitettavasti ovat kulkeneet. Mitenkä onkaan maailma, eikä suinkaan vähemmän meidän maamme, saanut kärsiä vallanhimon häikäilemättöntä sortoa, kun on ollut kysymyksessä kansojen oikeus saada kehittää elämänsä luonteenomaisuuksiensa mukaisesti. Ei vielä kukaan epäroida valmistaa kaikille kansoille tilaisuutta polkea toisten oikeutta. Korulauseella koetetaan isku salata. Näin näyttää myös meidän riitojen rikkirepimässä maassa kansallisuusratkaisu kehittyvän. Nykyisissä muodoissaan valmistaa tämä laki vain pohjan jatkuvalle taistelulle vastaisuudessa, taistelulle, jossa veljeskansa nousee veljeskansaa vastaan. Ja vaikka useat vapaa- mieliset piirteet laissa miellyttävät minua, niin tuskin voitaneen hyväksyä lakia tässä muodossa.

I sitt nyss avgivna uttalande framhöll herr Ryömä, att det finska flertalet varit utsatt för förtryck från svensk sida ända till dag som är. Det är utan tvivel förhållandet, att man från svensk sida icke beaktat det finska flertalets rätt under tidigare tid, och det måste på det livligaste beklagas. Men det är nog en lång tid sedan det har varit fråga om något som hälst förtryck från svensk sida. Det är egendomligt, att man på finskt håll icke skall kunna fatta att det svenska folket kommer att råka i en fullständig omyndighetsställning, då det icke har någon som hälst rätt att bestämma med hänsyn till sig själv.

Minister Alkio framhöll, att det icke fanns någon avsikt att kränka det svenska folkets rätt, men ändå säger han själv ganska tydligt, vilket ju för det svenska folktinget kommer att vara av allra största betydelse, att svenskar och finnar skola i trupperna blandas om varandra, ty de skola förstå varandra ordentligt, med andra ord: utan att genomföra finskan i de svenska folkskolorna är det alldeles omöjligt att genomföra detta system, som minister Alkio föreslog, och det är ju väl att veta att denna plan, om också otydligt uttalad, förefinnes.

Jag vill icke uttala mig om några detaljer i förevarande lagförslag. Många av oss skulle vara villiga att antaga lagen i fråga och allra minst

jag har stått mot den strävan efter republikansk statsform, som har gjort sig gällande på finskt håll, men för att vi skola kunna vara med om något dylikt, måste det ändå finnas en viss grad av trygghet för det svenska folket och utan detta kan min röst icke falla för förslaget.

Ed. Voionmaa: Kun minulla ei ole tilaisuutta suuressa valiokunnassa ottaa osaa tämän asian käsittelyyn, pyydän tässä tilaisuudessa tuoda esille joitakuita yleisiä näkökohtia, joittenka esittämiseen asian käsittelyn myöhemmällä asteella ei ole samanlaista aihetta.

Minä käsitän täydelleen tämän kysymyksen tärkeyden ja kiireellisyyden. Maallemme yleensä on hallitusmuotoasian onnellinen ratkaisu perin tärkeä ja erikseen tärkeä se on myöskin työväestölle. Jos kukaan niin kyllä Suomen ruhjottu työväki kipeästi kaipaa sitä valtiollista työrauhaa, jonka me voisimme aikaansaada hyvän hallitusmuodon kautta. Ja jos kukaan niin Suomen työväki ymmärtää, että vanhojen perustuslakien pysyttämällä pysytetään täällä jatkuva vaara, jatkuva mahdollisuus sellaiseen alituisen kaappauspolitiikkaan, jonkalaista olemme niin runsaasti viime vuoden kuluessa saaneet nähdä. Vilpittömällä harrastuksella ovat sosialidemokraattiset edustajat ottaneet osaa perustuslakiasian käsittelyyn ja tulos on ollut monessa kohden sellainen, että sitä he varmaan voivat pitää tyydyttävänä. Kaikkein tyydyttävintä olisi, jos saataisiin sellainen hallitusmuoto, joka päästäisi meidät nykyhetken kiusallisesta pälkähästä ja se mahdollisuus täytyy meillä olettaa vielä olevan.

Mutta hallitusmuotoehdotuksen sisällitys sellaisena, miksikä se nyt on muodostunut, sisältää vähemminkin tyydyttäviä kohtia. Voi sanoa että se asiallisesti on nykyisessä tilassaan sellainen, että se ei voi tyydyttää kohtuullisia työväen vaatimuksia. Tämä seikka kaiketi johtunee suureksi osaksi siitä, että sosialidemokraattinen ryhmä ja Suomen työväki, jota tuo ryhmä edustaa, on joutunut ottamaan osaa hallitusmuodon säätämiseen perin kiittämättömissä ja epäsuotuisissa oloissa.

Kun itsenäinen kansa päättää elämänsä tärkeimmistä asiasta, niin täytyisi sen saada tehdä se vapaana kaikesta sorrosta ja pakosta. Tätä valtiollista etua ei ole ollut Suomen työväellä sen ottaessa osaa edustajainsa kautta hallitusmuotoasian käsittelyyn. Sillä ei ole ollut, käyttäakseni hyvin tunnettua sanontaa, „laillisia edellytyksiä” tähän hallitusmuodon säädäntötyöhön.

Missä näet vaalivapautta sorretaan sillä tavoin

kuin meidän maassamme viime vaaleissa osittain itse hallituksenkin puolelta on tapahtunut, siellä ei ole sitä valtiollisen vapauden pohjaa, millä tällaisen työn suorittaminen arvokkaasti ja kansamme etuja todella vastaavasti välttämättömästi tarvitaan.

Missä „kolmas osasto” saapi toimia yhteiskunnan keskuudessa sillä tavoin kuin meidän maassamme on tapahtunut, siellä on astuttu ulkopuolelle kaiken säädyllisen valtiollisen elämän rajojen, siellä ei ole valtiollisen turvallisuuden tunnetta maan tärkeintä kysymystä ratkaistaessa.

Siellä missä maan suurimman valtiollisen puolueen johtomiehiä ahdistetaan heidän valtiollisista puheistaan ja kirjoituksistaan ja langetetaan sako- ja vankeusrangaistuksiin sillä tavoin kuin meidän maassamme on tapahtunut, siellä ei tunneta valtiollisen elämän aakkosia, jotka pitäisi olla selvinä niin tärkeää asiaa kuin hallitusmuotoa säädettyä.

Te muistatte Lasallen maailmankuulut vuonna 1862 lausumat sanat perustuslaista: „nähkääs hyvät herrat, kuningas, jota sotajoukko tottelee ja kanuunat, se on kappale perustuslakia”. Kukapa työläinen tuota ennen kuullessaan olisi voinut aavistaa, että työläisluokan edustajat armon vuonna 1919 joutuvat ottamaan osaa Suomen hallitusmuodon säädäntöön puustavillisesti kanuunan suitten edessä! Tuo pakkotila, jonka alaisena meidän ryhmämme on täytynyt ottaa osaa tähän hallitusmuototyöhön, sen tekee vielä kireämmäksi se henkinen painostus, jonka aiheuttaa se, kun yksi osa kansastamme julistautuu olevansa ainoa yhteiskuntaa suojeleva luokka, anastaa yhteiskuntaa suojelevan luokan nimen ja maineen ja leimaa toisen puolen kansasta yhteiskunnan viholliseksi.

On helposti ymmärrettävää, minkä henkinen hallitusmuoto sellaisissa oloissa syntyy.

Hetki ei siis tosiaan katsottuna työväen kannalta ole niin varsin otollinen perustuslain säätämiseen. On vaara olemassa, että syntyy hallitusmuoto, jossa työväen tärkeimmät vaatimukset ovat syrjäytetyt ja joka suuressa määrässä muistuttaa sitä pakkorauhaa, jota länsivallat paraikaa säätävät Saksan kansalle. Sellaista hallitusmuotoa ei Suomen kansan kokonaisuuden kannalta voida sanoa hyväksi.

Mutta työväen puolueen vastustajille hallitusmuotohetki näyttää varsin otolliselta. Heillä on käsissään kaikki valtiollinen valta tässä maassa, ja se kyllä näkyy siitä häikäilemättömästä tavasta, jolla he valtiollista valtaa ovat viimeaikoina käyttäneet. Samalla kuin vallassa olijat osittain omituisella hopulla ja kiireellä lyövät eteemme hallitusmuotoehdotuksen ja vaativat sen hyväk-

symistä sallimatta siihen paljon katsottavankaan, samalla toinen valtiopäivävaliokunta tuo esiin ehdotuksen, jossa kyynillisesti hylätään suuria kansankerroksia kuohuttavain sosialistipykäläin kuomoisehdotus ja ehdotetaan täällä hylättäväksi häveliäs ehdotus amnestiaa koskevassa anomuksessa — huomatkaa anomus, ainoastaan anomuksen tekeminen hallitukselle! Meitä vaaditaan hallitusmuotoasiassa muka maan yhteiseksi eduksi luopumaan kaikista tärkeimmistä erikoisista vaatimuksistamme, mutta samalla vallassa olijat ainoastaan aikaa syövällä välikysymysmenettelyillä ja suunnattomilla todistusaineistoilla saadaan raottamaan silmiään valkoisen terrorin kauhistuttavain jälkien näkemiseen, eikä sittekään tuo pöyristyttävä terrori saa vallanpitäjiä antamaan muuta kuin hyvin laihoja ja epämääräisiä lupauksia siitä, että kysymys kärsiväin työläisten eläkemuksista otetaan harkittavaksi — ikäänkuin oikeudenhuuto ja kansalaiskunnian vaatimukset olisivat rahalla tyydytetyt.

Nämä seikat, arvoisat vallanpitäjät, nämä seikat kuuluvat myös perustuslakiin ja hallitusmuotoon. Uusi hallitusmuoto ei saa laskeutua kaiken tämän ylitse ja antaa sille perustuslain suojaa. Se ei saa tapahtua, se ei saa jäädä olemaan sellaisella hetkellä, kun Suomi alkaa uuden valtiollisen elämän. Uuden perustuslain suojassa ei, ainkaan meidän myötävaikutuksellamme, saa näin tapahtua. Me emme tahdo, me emme saa olla mukana saattamassa nykyistä sortojärjestelmää uuteen valtiolliseen aikakauteen. Se on jätettävä tälle puolelle tuon kohtalokkaan rajan. Suomen työväen vasara ei saa käydä takomaan työväen kahleita kiinni, vaan sen on lyötävä ne auki!

Me emme siis odota vain vanhain perustuslakisäännösten kodifioimista uudessa hallitusmuodossa, me odotamme jotakin uutta, jotakin todella uutta valtiollista suuntaa koko kansalle. Ja jos on toisiakin tässä eduskunnassa, kuin vasemmistoryhmä, jotka niin ajattelevat, niin silloin olisi mahdollista poistaa nuo ikävät esteet. Silloin lähdetäisiin tähän minun mielestäni niin tärkeään ja pyhään työhön, lähdetäisiin siihen säätämällä amnestia, jättämällä kaikki mielten katkeruus toiselle puolelle uuden hallitusmuodon linjan.

Minä rohkenisin luulla, että sellainen menettely olisi edullista itse vallassaoleville puoleillekin. Kaikessa sotilaallisessa mahdollisessa ja valtiollisessa voimassaan näet on poloinen maamme kuitenkin valtiollisessa heikkouden tilassa. Sille on ikäänkuin myönnetty ainoastaan jonkunlainen hirttoloma. Ruotsi on riistämäisillään meidän maastamme irti Ahvenanmaan. Ruotsalainen

väestön aines tässä maassa käsittäen väärin asemansa ja käsittäen väärin suuren suomalaisen kansanaineksen todellisen hyvän tarkoituksen sitä kohtaan, puuhaa julkisesti valtiolaitoksemme perinpohjaista heikontamista, jopa hajottamistakin. Idästä uhkaavat suuret vaarat ja todellisista keinoista, auttavista keinoista, valtiotamme perin hävittävien oppien yhä syvempään juurtumisen torjumiseksi meidän maastamme ei välitetä. Jos halutaan todellista apua maalle, on luovuttava sellaisesta politiikasta, jota on noudatettu työvakeä kohtaan tämänkin suuren hallitusmuotokysymyksen yhteydessä.

Vaikka siis mielestäni olot, joissa Suomen työväen edustajien on täytynyt ottaa osaa hallitusmuotoasian käsittelyyn, ovat olleet tyvälle niin erinomaisen raskaat ja niin erinomaisen synkät, se on kuitenkin siinä työssä ollut mukana. Tahdon riistäytyä irti hetkeksi kaikesta tuosta katkeruudesta ja hiukan laajemmalta kannalta tarkastella tätä hallituskysymystä entisyyden kokemusten ja säännöllisten yhteiskuntaolosuhteiden kannalta.

Jos siltä kannalta lähdemme hallitusmuotoesitystä arvostelemaan, niin täytyy minun ensiksi huomauttaa, että meidän on kaiketi tällä hetkellä luovuttava siitä valtioelämässämme kauan kulkeneesta harhaväitteestä, että tässä maassa olisi olemassa joku kaunis harmonia eri valtiollisten kansanosien välillä. Sellaisesta harmoniasta, sopusoinnusta hallituksen ja kansan välillä, saattoi puhua Aleksanteri II 1863, jolloinka valtiollisen piirin meidän maassamme muodosti ainoastaan pieni hallituskerho ja pieni erioikeutettujen luokkien asettama luokkaeduskunta. Mutta nykyaikana ei ole sellaista harmoniaa olemassa, ei sellaista sopusointua helposti voida luoda. Siihen on pyrittävä voimakkaamilla keinoilla kuin tähän saakka on täällä tarjottu.

Me tiedämme, että kansamme on ryhtynyt hallitusmuotoasian ratkaisemiseen hyvinkin vastakkaisina joukkoina ja ryhminä. Me näemme ihan selvästi toisiaan vastassa seisomassa monarkistit ja tasavaltalaiset, ruotsalaiset ja suomalaiset, porvarit ja sosialistit. Täällä on, myönettäköön sitä tai ei, todellisuudessa olemassa syvä valtiollinen luokkajako. Taloudelliset luokat ovat päätekijöitä kaikessa valtiollisessakin taistelussa. Meidän maamme olot ovat vain sikäli erikoiset, että täällä riistävän luokan osaa valtiollisessa elämässä ei varsinaisesti suoriteta ja näyttele erittäin rikas rahaporvaristo, vaan sen sijaan hyvin vaikutusvaltainen ja laaja virkamiesluokka. Me olemme tosiaankin niin koko

muusta Euroopasta jälellä, niin vanhanaikaisella kannalla meidän syrjäisessä maassamme, että täällä on tosiaankin olemassa vielä erioikeutettu virkamiesluokka, tarkoitan sillä en ainoastaan valtiovirassa olevia, vaan myöskin papistoa ja yleensä korkeampaa, palkalla elävää säätyluokkaa, tätä suurta luokkaa, jonka olemassaolo on niin helposti todettavissa ja nähtävissä. Tämä luokka eroaa muusta yhteiskunnasta jo yhteiskunnallisen kokoonpanonsa ja elämäntähtäyksensä kautta. Poikkeukset siinä suhteessa eivät kumoa sääntöä; hyvin harvinaisia ovat näet sen keskuudessa sellaiset poikkeukset, jotka osottaisivat tämän luokan harrastavan kansan suurten osien parasta. Siitä on tänä iltana ollut parissa puheenvuorossa puhetta. Tällä virkamiesluokalla on meidän maassamme tavaton valtiollinen merkitys. Eihän ole kulunut vielä kuin alun toistakymmentä vuotta siitä kun se luokka vielä hallitsi jotenkin yksinvaltiaasti kahta tai kolmea säätyä nelikamarisessa säätyeduskunnassa. Senaatissa sillä oli vahva selkänöja ja etäisimpänä valtapylväänä oli sillä Pietari.

Mielipiteeltään tämä ryhmä oli silloin ja on yhä edelleenkin monarkistinen. Se on ensi sijassa ollut vieraitten majesteettien ja vasta toisessa sijassa kansan palvelijana. Se ei nytkään salaa mielipiteitään, se kannattaa julkisesti ja yleisesti personallista hallitusvaltaa, vaikka se tällä hetkellä katsoo olevansa pakotettu tyytymään vain presidentin personalliseen hallitusvaltaan. Sen johtavia periaatteita, mikäli niitä olemme nähneet ja mikäli ne vieläkin ilmenevät, on ollut se, että Suomen kansa on oleva virkamiesluokan holhottavana. Kun kansa siitä huolimatta on irtautunut siitä holhouksesta, on sille luokalle tullut tavaton kiire vaatia kaikenlaisia takeita kansanvaltaa vastaan, rakentaa kaikenlaisia salpoja ja sulkuja tämän kansanvallan käyttämisen tielle. Se henki on ollut ilmeisesti johtamassa tämän luokan edustajain osallisuutta hallitusmuodon valmisteluissakin. Se edustaa erityisesti hallitusvaltaa. Se perustaa valtiopäätöksensä ankaraan vallanjako-oppiin, siihen oppiin, että itse valta, ylin valtiovalta on oleva siten jaettuna, että se ei ole kuuluva kansalle, jolle sen nimellisesti sanotaan kuuluvan, vaan että se tosiasiallisesti on kuuluva hallitukselle, jota edustaa ylimmän hallitusvallan personallinen pitäjä kannattajanaan suuri, laaja virkamiesluokka.

Tällä luokalla on perintönsä, perimyksensä jo Ruotsinvallan ajoilta saakka. Se voi vedota moneen todistukseen ja moneen tosiasiaan valtioelämässä, jotka näyttävät puoltavan sen käsityksiä. Sillähän on ollut loistava menneisyys,

sehän on kieltämättä meidän maassamme suorittanut suuriarvoisia historiallisia töitä. Sillä on yhä edelleen vielä sangen suuri taito ja kyky myös valtion asioiden hoitamisessa niinkuin täällä on tänä iltana tullut sanotuksi. Ja tämä kaikki tekee, että sillä on vastakin oleva suuri poliittinen valta silloinkin kun eduskunnan valta kasvaa, sillä sillä on ammatillinen valta, sillä on tosiasiallinen valta meidän maamme valtioelämässä ja sitä se ei tahdo, sitä se ei salli heikontettavan, vaan sitä se nykyisen hallitusmuotokäsittelynkäin yhteydessä ilmeisesti haluaa pönkittää ja lujittaa.

Tätä me huolestuneena katselemme. Meidän on nöyrästi tunnustettava: meidän täytyy käyttää sitä ainesta, sitä ammatillista, kyvykästä ja kelloista ainesta, jota Suomen virkamiesluokka kuitenkin edustaa, sitä on kansanvallankin käytettävä valtion palvelukseen sen suuren taidon ja kyvyn vuoksi. Mutta kun kansanvalta sen tekee, niin sen täytyy, se on pakotettu asettamaan sille järkipärisiä rajoja, sen täytyy estää sitä luisumasta kansanvallan vahingoksi kansanvaltaa vahingoittavalle tielle. Tämä luokka, tämä luokkahenki, tämä virkasäädyn pyrkimys, nyt taistelee maassamme kansanvaltaa vastaan.

Tässä maassa on nimittäin toinenkin valtiollinen luokka: meidän kansamme suuri enemmistö. Se on se suuri enemmistö, jota on valtiollisesti holhottu vuoteen 1906 asti. Onko ihmettä että kansanvalta vielä horjuu, että se ei itse vielä edes tunne voimiansa. Kuitenkaan sekään kansanvalta ei ole suurlakon luoma, ei se ole yhtäkkiä maailman myrskyistä syntynyt tai meren aallokosta esille syöksähtänyt, vaan se on hiljaisesti kasvanut tämän kansan tuhatvuotisen kehityksen mukana. Tämä yksikamarinen eduskunta, jossa me istumme, se on minun silmissäni ja kaikkien muidenkin kansanvaltaa kannattavien silmissä tuhatvuotisen historiallisen kehityksen tulos, se on saavutettu oikeus, joka on vielä historiallisempi, vielä syvempi ja lujempi ja oikeutetumpi kuin kaikki ylempien luokkien valtiollinen valta ikinä. Ja sentähden se voi asettaa, ei ainoastaan joidenkuiden harmaiden kamarioppien perusteella, vaan oman kansan kehityksen, oman kansan työn perusteella sen vaatimuksen, että ylin valtiovalta tässä maassa on kuuluva sille. Tämän suuren valtiollisen luokan käytännöllinen päävaatimus on se, että ylintä valtiovaltaa on käytettävä eduskunnan kautta. Se ei voi ajatellakaan että eduskunta voisi toimia kansaa vastaan, että eduskuntalaitos voisi kääntyä kansaa vastaan, koska se on kasvanut ja muodostunut itse kansasta. Se ei siis katso siinä suhteessa tarvittavan

ollenkaan sellaisia varokeinoja ja esteitä ja aitausta, joita vanha, perinnäinen ja yhä suppeammaksi sulava virkamiesluokka tahtoo sille asettaa.

Siispä hallitus seuratkoon, sanoisin minä tämän käsityksen mukaan, hallitus seuratkoon kansan tahtoa aivan ehdottomasti. Kansan tahdon täytyy olla ratkaiseva ja kansan vallan, koska sen järkipärisen valtiollisen työn vuoksi täytyy jättää kaikki todellinen hallintotyö, jopa valtioasiain ylin hoito ja johtokin ammatillisiin käsiin, kansan vallan täytyy, se on pakotettu vaatimaan byrokralialta takeita siitä ettei se käytä asemaansa väärin, sillä sitä asemaa ja sitä valtaa, joka meidän johtavalla valtiollisella virkamiesluokallamme tähän asti on ollut, on väärinkäytetty.

Tarvitseeko minun mainita esimerkkejä? Meidän monarkistimme, joiden pääjoukon juuri muodostaa mainittu virkamiesluokka, meidän monarkistimme ovat varsin hyvin tienneet, että meidän kansamme suuri enemmistö ei kannata heidän pyrkimyksiänsä, ja kuitenkin he ovat käyttäneet vajalukuista eduskuntaa yritykseen luoda tänne kuningasvalta. Ja jos me tarkastamme, mihin tapaan korkeimman vallan käyttö meidän maassamme viime aikoina on kulkenut, niin me huomaamme siinäkin sellaista omituista kehitystä, joka herättää sivustakatsojassa erinäisiä risti-riitaisia ajatuksia. Me muistamme kaikki miten toukokuussa 1918 tämä Suomen eduskunta valtuutti senaatin silloisen varapuheenjohtajan „käyttämään korkeinta valtaa”, niinkuin sanat kuuluivat. Joulukuussa korkeimman vallan käyttäjä luopui vallastaan kirjelmällä, jossa hän mainitsi syyksi luopumiseensa sen, että eduskunta voisi valita toisen henkilön Suomen valtionhoitajaksi. Tässä kirjeessä esiintyy uusi virka Suomessa. Pari päivää myöhemmin antamassaan kirjelmässä eduskunta valtuutti sen toisen henkilön, niinkuin sanat kuuluivat, „valtionhoitajana käyttämään korkeinta valtaa”. Olemme nähneet kuinka näitä tapauksia on käytetty meidän maassamme, kuinka ne ovat antaneet aihetta erilaiseen tulkintaan. Yksi suuri valtiollinen sanomalehti väittää, että eduskunnalla on oikeus yksinkertaisella enemmistöpäätöksellä purkaa tuo päätöksensä, jolla se on ylimmän vallan käyttämisen järjestänyt, sen luonnollisen johtopäätöksen perustuksella, että se, joka on vallan antanut ja josta valta on kotoisin, voi myöskin ottaa sen takaisin. Mutta sitävastoin toinen tai toiset suuret valtiolliset sanomalehdet esittävät sitä oppia, että näin ei suinkaan ole asianlaista. Tällä tavoin on luotu erittäin kiusallinen ja vaikea asema,

näin olemme nähneet kuinka on käytetty näitä tapauksia hyväksi ihan ilmeisesti tarkoituksessa lisätä hallitusvaltaa kansaneduskunnan kustannuksella. Ja kun tällaisia esimerkkejä näemme, onko silloin ihme, että kansanvallan taholta tullaan epäluuloisiksi eikä tyydytä mihinkään lupauksiin, vaan vaaditaan selviä takeita siitä, ettei tämän maan asioita, hallitusasioita käytetä ja tulkita moisella tavalla.

Meidän maassamme ovat siis epäluulot hallitusta vastaan luonnolliset, historialliset ja oikeutetut, ja minä sydämeni pohjasta yhden suuren itävaltalaisen kansanvaltionrakentajan Anton Mengerin sanoihin, suuren oppineen sanoihin, kun hän lausuu: „Kansa, joka ei epäilevin katsein seuraa valtiollista elämää eikä arvostele jokaista valtiollista toimintaa sen mukaan, mitä se vaikuttaa valtiolliseen vapauteen, menettää pian itsemääräysoikeutensa joko väkivallalla tai, mikä on vielä vaarallisempaa, hallituksen huomaamatta tapahtuvan toiminnan kautta.” Sitä hallituksen huomaamatta tapahtuvaa toimintaa me sentään voimme huomata, kun sitä oikein tahdomme tarkastaa, sangen paljon tässä maassa. Ja se oikeuttaa, nämät poikkeukselliset olot oikeuttavat meidän maassamme vaatimaan erittäin suuria takeita hallitukselta. Meidän maamme on, joko suurten rotuvastakohtien, kansallisuusvastakohtien tai yhteiskunnallisten vastakohtien kautta tai muusta syystä, joutunut siihen asemaan, että tässä kansassa ovat erittäin jyrkät valtiolliset vastakohdat olemassa, että nuoren vasta valtiolliseen elämään pyrkivän ja pääsevän suuren kansan taholta on syvä ja oikeutettu epäluulo tuota vanhaa byrokratiaa vastaan, joka on valtaansa aina niin väärinkäyttänyt ja joka yhä jokainen hetki on taipuisa sitä väärinkäyttämään. Semmoisissa oloissa täytyy säätää voimakkaita garantioja hallitusvaltaa vastaan. Kun usein kuulee moittittavan, että meidän valtiopäiväjärjestyksessämme löytyy pykälä, jossa sanotaan, että hallituksen jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta, niin täytyy myöntää, että länsieurooppalaisissa sivistysvaltioissa sellainen säännös olisi naurettava, sillä ei suinkaan parlamentarismi tarvitse tuommoista säännöstä. Ei Englannissa tarvita mitään sellaisia säännöksiä. Muidenkin länsimaiden säännökset hallitusvallasta ovat erittäin puutteelliset. Mutta parlamentarismi siellä pysyy pystyssä sentähden, ettei siellä ole räikeätä ristiriitaisuutta olemassa valtiollisten kansanluokkien välillä, vaan että siellä oikeistossa, niiden maiden byrokratioissa asuu pohjalla kuitenkin syvä edesvastuuntunne oman kansan suuria kerroksia kohtaan. Siellä ei vilpistellä

kansaa vastaan niinkuin meidän maamme byrokratia alifuisesti tekee. Länsimaiden byrokratia ei käsitä etujansa ristiriitaisiksi kansan etujen kanssa, niinkuin meidän maamme byrokratia aina tekee. Siellä siis sellainen säännös, josta nyt on puhe, on tarpeeton, on naurettava. Mutta meidän oloissamme se on ollut tarpeellinen ja me tarvitsemme hyvin paljon muita samanlaisia säännöksiä, ennenkuin me tästä kaikesta näennäisestä kansanvallasta, parlamentarismista huolimatta, pääsemme kunnollisen ja säännöllisen valtiollisen elämän alkuun.

Käännyin vielä hetkeksi tarkastelemaan uudessa hallitusmuodossa esitettyä hallitustapaa todistaakseni edellisiä väitteitäni. Kun lähemmin katsellaan asiaa, niin ei meidän tarvitse olla epätietoisia siitä mikä muoto, mikä pohja itse hallitustoiminnalle, itse teknilliselle hallituskoneistolle meidän maassamme on luonnollinen. Siitä hän lausuu presidentti Ståhlberg kuuluisassa viidennessä vastalauseessaan vuodelta 1918 (siv. 62—63) niin erinomaisen oikein: „Vaikkakin Suomi historiallisen kehityksensä aikana on elänyt monarkisen hallitusmuodon alaisena, on se ensin ollut vaan monarkisen valtakunnan alusmaana, sitten sen osana ja viimeiseksi toisesta valtiosta riippuvaisena. Sen hallitsijat ovat järjestänsä olleet kansalle vieraita, he eivät ole asuneet tässä maassa, eivät olleet suoranaisessa kosketuksessa kansamme kanssa eivätkä edes yleensä hoitaneet hallitustehtäviä. Maamme sisäisen hallituksen hoito on jo kauan varsinaisesti ollut kotimaisen kollegisen hallituslaitoksen huostassa. Se aika, jolloin kansamme on elänyt yhdistyksessä Venäjän kanssa, sen varsinaisen kansallisen valveutumisen ja valtiollisen kehityksen aika, on ollut omiansa vieroittamaan sitä yksinvaltaisesta hallitusmuodosta ja varsinkin se sortopolitiikka, minkä Suomi on viime vuosikymmeninä saanut kokea, on vaikuttanut siihen suuntaan.” Ja vähän alempana hän lausuu: „Sisäisen eheyden ja lujouden luomiseksi on koetettava saada valtion järjestysmuoto sellaiseksi, että se mahdollisimman suuressa määrässä kykenee puoleensa kiinnittämään koko kansan sen laajoja kerroksia myöten.” Tässä kirjoittaja siis aivan oikein puolustaa valtioneuvoston valtaa meidän maamme varsinaiseksi hallitusvallaksi. Hän kyllä johtuu esittämään myöskin erityisen melkoisella persoonallisella vallalla varustetun presidentin asettamista, mutta minä puolestani näen siinä epäjohtonmukaisuuden hänen alkuväitteittensä kanssa. Se presidentinvalta, jota hänkin esittää, ei ole johdonmukainen sen valtio-

neuvostovallan kanssa, joka meidän maassamme on niin luonnollinen ja historiallinen ja kotoinen. Kun esitetään suurella persoonallisella vallalla varustettua presidenttiä täällä asetettavaksi, niin se on mielestäni melkein pä loukkaus valtioneuvostolaitosta vastaan, laitosta vastaan, joka kuitenkin on sadan vuoden kuluessa tässä maassa kantanut varsinaisen hallitustyön helteen ja kuorman.

Erityistä persoonallisella vallalla varustettua valtion päämiestä ei meidän maassamme tarvita. Me tulimme erinomaisen hyvin toimeen sveitsiläisellä systeemillä tai sentapaisella järjestelmällä, että valtioneuvoston esimies toimittaisi valtion päämiehelle kuuluvia tehtäviä. Mutta myönnän kyllä, että voihan jonkinlainen presidenttikin tulla asetetuksi; eihän sitä ole sosialistienkaan taholta yleisemmin vastustettu. Voihan näes kuvitella asian järjestämistä sillä tavalla, että presidentillä olisi erinäisiä tehtäviä. Saattaa olla valtiolle hyväksi, ei ainakaan ole missään tapauksessa vahingoksi, sellaisen presidentin toiminta, joka ei harjoita persoonallista valtaa, vaan toimii yksissä neuvoin valtioneuvoston kanssa. Sellainen presidentti voisi vaikuttaa kokoavasti ja rauhoittavasti meidän maamme valtiollisessa elämässä, hän voisi edustaa meidän maamme ja kansaamme, hän voisi sovittaa ristiriitaisia valtiollisia pyrkimyksiä, voisipa luullakseni tavallansa estää vahingollisten päätösten tekoa hallituksessa persoonallisen vaikutuksensa kautta tai suoranaisemmalla toiminnallaan. Voisihan sellainen rajoitettu presidentinvalta vaikuttaa kenties edullisestikin valtioneuvoston toimintaan. Hän ei siis tulisi meidän käsityksemme mukaan, joka esiintyy toisessa vastalauseessa, olemaan mikään valtiolaivan kokkakoristus, mutta ei myöskään mikään sellainen kansankeisari, joksika häntä nykyänsä ajatellaan.

Se presidentin vaalitapa, johon monarkistit nyt ovat toiveensa kiinnittäneet, on amerikalainen vaalitapa kansanvaalien kautta. Minulla ei ole mitään puolestani itse sitä pyrkimystä vastaan, että Amerikan esimerkkiä ruvetaan täällä Euroopassa seuraamaan ja että nimenomaisesti meidän maamme ja meidän monarkistit tahtovat olla ensimmäisiä seuraamaan näitä amerikalaisia esikuvia valtion päämiehen vaalissa. Mutta rohkenen kuitenkin huomattaa, että Amerikassa presidentinvaali on muuttunut ilmeiseksi tappeluksi puolueiden kesken ja että sellainen systeemi, jota nyt esitetään ja niin innokkaasti täällä ajetaan, se vie ehdottomasti siihen, että taistelu tulee olemaan henkilöistä ja että valitsijamiehet tulevat olemaan täydellisiä äänestyskoneita. Voisihan sieltä luul-

lakseni löytää vielä sopivampia malleja Boliviasta, Ecuadorista, Guatemalasta ja muista tähän malliin, jos halutaan, ja saatan sitä suositella monarkisteille.

Itse puolestani en sitä järjestelmää kannata. Minusta tuntuu hiukan omituiselta se into, jolla monarkistit nyt puolustavat senmuotoista kansanvaltaa. Heille kelpasi eduskunta, vieläpä valajakuinen eduskunta, valitsemaan itse kuningasta, mutta nyt se ei kelpaa valitsemaan presidenttiäkään. Ei tunnu aivan oikealta kansanvallan harrastukselta sellainen. Tässä helistetään väärän kansanvallan kulkusia. Sille persoonalliselle ylimmälle vallalle, jota monarkistit kannattajineen suunnittelevat, tahdotaan tällä keinoin saada jonkunlainen kansanvallan leima. Me tunnemme heidän tapansa vaikuttaa kansantahtoon. Se on tapahtunut ostettujen sanomalehtien, paraadien kautta, loppumattomien suitutusten kautta sotajoukkojen jumalalle, yleensä Napoleon III:n tunnetuilla plebesciti-tavoilla. Sitä nyt tahdotaan täällä ottaa uudestaan käytäntöön ja siihen päästä; siten monarkistinen aate vielä kerran koettaa nousta haudastaan ja vielä kerran koettaa voittoon päästä. Jos sen aatteen kannattajat tahtoisivat olla lojaalisia sitä kansaa kohtaan, jonka ääniä he nyt tahtovat omaan tarkoitukseen saada, niin olisi heidän ensin alistettava kansan ratkaistavaksi, haluaako kansa todellakin saada aikaan sellaista vallanjakoa, jota heidän presidenttijärjestelmänsä sisältää, ja onko kansa itse myös sen vallan takana, jota heidän valitsemalleen presidentille tahdotaan tyrkyttää. Puolestani pidän eduskunnan toimittamaa presidentin valintaa aivan luonnollisena ja oikeana. Presidentinvalta johtuu aivan yhtähyvin kansasta; valitsee sen eduskunta taikka erityinen valitsijakunta; kummassakin tapauksessa voi sanoa presidentin olevan yhtä lähellä kansaa tai yhtä kaukana siitä. — Sitä nyt ei voida kieltää. Mutta presidentin vaalilla, joka tapahtuisi eduskunnassa, olisi se tavattoman suuri etu, ettei se tulisi jakamaan ja hajottamaan sitä kansanvaltaa, jonka juurten täytyy olla jakamattomia ja yksiä. Sitä paitsi eduskunnan käyttämä vaalitapa olisi paljon käytännöllisempi.

Presidentin vallan käyttämisen on perustuslakivaliokunta, ikävä kyllä, siinä suhteessa luopuen siltä oikealta kannalta, jota se itse presidentinvaaliin nähden on noudattanut, järjestänyt sillä tavalla että presidentti tulisi tekemään päätöksensä valtioneuvostossa, mutta kuitenkin siitä riippumatta. On väitetty, että ehdotettu järjestys antaisi täydet parlamentilliset takeet presidenttiin nähden. Se tapahtuisi muka sen kautta että

valtionneuvoston jäsenten täytyy olla edesvastuunalaisia kaikista asioista, joita valtionneuvostossa käsitellään ja että yksi valtionneuvoston jäsen aina tulisi olemaan presidentin päätöksiä varmentajana. Mutta tämä järjestelmä herättää kuitenkin oikeutettua epäluuloa. Toinenkin tulkinta näet on mahdollinen, sellainen tulkinta, että valtionneuvosto kuitenkin ei olisikaan vastuunalainen niistä päätöksistä, joita presidentti tekee valtionneuvostossa, ei voi olla vastuunalainen niistä, koska presidentti voi tehdä semmoisen päätöksen, joka täydellisesti poikkeaa valtionneuvoston päätöksestä ja sisältää ehkä jotakin muuta kuin koko valtionneuvoston lausunto; silloinhan valtionneuvosto on tullut toimimaan ainoastaan neuvonantajana ja todennäköisesti ei ole katsottavakaan osalliseksi presidentin päätöksen tekemiseen. Tällaisia epäilyksiä voi syystä herätä ja silloin, jos sellainen tulkinta pääsee vallalle, on järjestetty ja perustettu sittenkin personallinen presidentin valta, josta sanotaan tahdottavan päästä. Jos kerran se ei ole tarkoitus, miksi ei panna sitten selvää sentapaista säännöstä perustuslakiin? Miksi ei lausuta sitä asiaa siihen tapaan kuin se toisessa vastalauseessa on tapahtunut, nim. että presidentin päätös voi syntyä ainoastaan, jos valtionneuvoston enemmistö on sen takana!

Sanotaan myös, että presidentille jätetty veto-oikeus ei paljoa merkitse. Meidän maassamme se todennäköisesti tulee paljon merkitsemään ja minä epäilen, tokko ne kansanvaltaisina itseään pitävät edustajat, jotka nyt menevät presidentin veto-oikeutta kannattamaan, ovat oikein selvillä siitä, kuinka vaarallisen oikeuden he itse asiassa tässäkin jättävät presidentille ja hallitukselle. Mehän tiedämme kyllä länsimaiden kokemuksen olevan toisen. Ei Englannissa sitten kuningatar Annan päivien ole koskaan käytetty veto-oikeutta. Ja sellainen valtio-oikeuden tuntija kuin minulle mennyt ruotsalainen ministeri Staaff sanoo, että parlamentillisessa järjestelmässä, jos yleensä parlamentillinen järjestelmä on eduskunnassa kunniassa, on veto-oikeus sula mahdottomuus. Mutta me tiedämme, ettei se ole tarkoitettu suinkaan mahdottomuudeksi meidän maassamme. Norjassa veto-oikeus on vuonna 1913 täydellisesti lakannut. Se on kaikkialla muualla häviävä laitos, mutta täällä sitä nyt aijotaan korjata ja uudistaa, niinkuin jonkun vanhan virsikirjan painosta.

Hajotusoikeuskin, joka on jätetty presidentille tai hallitukselle, sekin sisältää sellaisia meille vaarallisia, epäilyttäviä periaatteita, joita ei pitäisi ottaa mukaan meidän kansanvaltaamme.

Mitä tasaista vallanjakoa se on, kun yhdelle miehelle annetaan valta 6 vuotta erottamattomana ratkaista maan asioita, niinkuin presidentillä tulisi olemaan valta, mutta eduskunnalle ei taata sitä edes kolmeksi vuodeksi? Meikäläisen eduskunnan täytyy työskennellä alituksessa pelossa, että se millä hetkellä hyvänsä hajotetaan. Hajottamisoikeus on siis voimakas valtiollinen jarru. Sen pelko, sen olemassaolo, on jo haitallinen ja häiritsevä valtiolliselle työlle. Eikä sekään ole oikein tasapuolista, että presidentti voi jättää virkansa ja aiheuttaa uuden presidentin vaalin ennen toimintakautensa loppua, mutta eduskunnalle ei annettaisi tilaisuutta hajautua ja vedota kansaan, silloin kun se näkee siihen jostakin syystä aihetta olevan. Me voimme ajatella sellaisia tilanteita kylläkin mahdolliseksi, jolloin se olisi tarpeellinen. Mutta kaikkein arveluttavinta on se, että hajotusoikeudella on meidän maassamme niin ikävät traditsionit. Harvan maan eduskunta on niin usein hajotettu niin lyhyen ajan kuluessa kuin Suomen eduskunta. Se on ikävä traditsio. Jos se hajotusoikeuden mahdollisuus jätetään täällä olemaan, olkaa varmoja, että sitä tullaan myös käyttämään. Sellaisessa tilassa me olemme, sellaisessa holhouksen tilassa pidetään vielä Suomen kansanvaltaa että eduskunnan hajoitusta täytyy peljätä joka hetki. Sitäpaitsi sisältää hajotusoikeus erikoisen vaaran eduskunnan finanssioikeudelle, jota sentään vielä olemme nähneet oikeistonkin taholla huomattavassa määrässä kunnioitettavan. Eduskunnan oikeus päättää budjetista voi näet hajotusoikeuden kautta koska hyvänsä tulla tyhjäksi. Senpätähden onkin Norjassa, jossa on valtiollista kokemusta hiukan enemmän kuin meillä, voimassa määräys, että kuningas ei voi hajottaa valtiopäiviä ennenkuin eduskunta on laillisesti järjestänyt budjetin. Siihen olemme mekin puolestamme pyrkineet. Jo käytännöllisistäkin syistä siis meidän maassamme hajotusoikeuden kieltäminen on ainoa oikea menettely.

Nämä esimerkit, joita olen tahtonut esintuoda osoittavat, että sen hallitusmuodon mukaan joka meille nyt asetetaan, Suomen presidentillä tulee tosiallisesti olemaan suurempi valta kuin monen kuningaskunnan kuninkaalla, paljon suurempi valta kuin Norjan kuninkaalla, paljon suurempi valta kuin Englannin kuninkaalla. Mutta meidän hyväuskoiselle ja poliittisesti niin kokemattomalle kansallemme se syötetään oikeana, ehtana, väärentämättömänä, parlamenttaarisena kansanvaltana! Meille vasemmistolaisille, jotka olemme ehkä hiukan enemmän saaneet kokea valtiollisen elämän myrskyjä, meihin eivät tuom-

moiset opit tepsä ja sen vuoksi on ollut velvollisuutemme panna niitä vastaan selvä, jyrkkä vastalause, vaatia uutta hallitusmuotoa niissä kohdissa selvennettäväksi ja parannettavaksi.

Tahdon paljastaa vielä sen tavan, jolla hallitusmuotoesitys on käsitellyt meidän eduskuntamme tärkeintä aineellista oikeutta, finanssi-oikeutta. Hallitusmuodon 66—67 §:n 3 momentissa on tällainen säännös: „Määräraha, jonka eduskunta on päättänyt valtiopäivillä tehdystä aloitteesta, otetaan tulo- ja menoarvioon ehdollisena.” Tämä määräys on jo kauan kulkenut näissä hallitusmuotopapereissa ja minä olen kuullut eräitten lakimiesten selittävän, että tällä on ainoastaan muodollista merkitystä, että siten vain tahdotaan vapauttaa hallitus käyttämästä jotakuta määrärahaa, jota se ei hyvällä tahdollaakaan voi käyttää sinä aikana kuin on määrätty. Mutta kuitenkin se sama kohta alkuperäisessä muodossa, nimittäin perustuslakivaliokunnan mietinnössä 10 päivästä toukokuuta 1917, ehdotuksessa laiksi Suomen valtiotalouden oikeusperiaatteista kuuluu: „Määrärahat, jotka eduskunta on päättänyt valtiopäivillä tehdyistä ehdotuksista, ja jotka siis vaativat hallituksen hyväksymisen, otetaan tulo- ja menoarvioon ehdollisina.” Mietinnössä tätä pykälää selitetään seuraavilla sanoilla (s. 17): „Suomessa on, päinvastoin kuin eräissä muissa maissa, kansaneduskunnallakin aloteoikeus määräraha-asioissa. Eduskunta on siis esteetön tulo- ja menoarvion käsittelyssä päättämään määrärahoja sellaisiinkin tarkoituksiin, joihin hallitus ei ole niitä ehdottanut. Vaikka yleisenä sääntönä tuleekin olla, että hallitus, joka pitää huolta valtion hallinnosta, tekee aloitteet sen tarpeitten täyttämiseksi, ei kuitenkaan ole näyttänyt olevan syytä kieltää edellä mainittua menettelyä. Kun kuitenkin tulo- ja menoarvio julkaistaan erityisenä finanssilakina, on komitea, jottei lain vahvistaminen joutuisi vaaranalaiseksi yksistään siitä syystä että siihen on pantu määräraha, jota hallitus ehkä ei katso voivansa hyväksyä, ehdottanut, että semmoinen määräraha on tulo- ja menoarvioon otettava ehdollisena.” Siis tässä onkin toinen tarkoitus, kuin mitä on vakuutettu. Tässä on kysymys siitä, että se on hallitus joka on Suomen valtiovarojen ylin käyttäjä, ja että se siis voi hyljätä sellaiset määrärahat, joita eduskunta pitää vaikka kuinkakin tärkeinä ja tarpeellisina maalle. Se ei ole enää itseverotusoikeutta. Samoin ei sekään määräys, että hallitukselle jätetään erinäisissä oloissa tuo suuri oikeus käyttää väliaikaisesti finanssilakia ilman eduskunnan myötä-

vaikutusta. Se syvimmästi loukkaa koko eduskunnallisen elämän aineellista perustaa. Itseverotuksen irvikuvahan on sellainen järjestys, että kansaneduskunnan pitää maksaa varoja mutta se ei saa määrätä mihin ne käytetään. Tulo- ja menoarvion yksityiskohtainen käsittely, sanoo Staaff, on suuriarvoisimpia oikeuksia mitä parlamentilla voi olla. Senvuoksi sellaiset säännökset, joita toisessa vastalauseessa olemme ehdottaneet, ovat ainoat oikeat, kansanvallan kannalta ainoat oikeat finanssiohjeet. Eduskunnalle on pidätettävä ehdoton oikeus finanssi-asioissa. Se kuuluu kaikkien nykyaikaisten sivistysvaltioiden olemukseen, eikä sitä mikään todellinen kansanvalta anna itseltänsä riistää.

Puhuisinko sitten vielä virkamiesten oikeuksista! En tahdo väsyttää kuulijakuntaani niillä laajoilla mietelmillä, joihin perustuslakivaliokunnan kaikkein suurimmalla hellyydellä ja huolella laadittu laaja virkamiesluku antaa aihetta. Ne selvästi todistavat sen, mitä olen väittänyt, että tämän hallitusmuodon yhtenä suurena päätarkoituksena on lujittaa kaikeksi vastaisuudeksi vanha byrokratia, pönkittää se kaikilla tavoin, taluttaa se heikentämättömänä uuteen yhteiskuntaan.

Ministeri Alkio, kiiruhtaakseni jo loppuun, äsken tältä sijalta suurella ponnella julisti, että tämä hallitusmuotoehdotus on kompromissin tulos ja senhän me luemme hänen kirjoittamassaan kirjassa maalaisliitosta. Hän nimenomaan sanoo, että maalaisliittolaisilla on ollut alkujaan huomattavasti jyrkempi kanta näissä hallitusmuotoasioissa kuin oikeistopuolueella, mutta että maalaisliitto on luopunut jyrkentämisvaatimuksistaan kompromissin ja rauhan vuoksi. Kerrottuansa asian vaiheita ja monarkistien pettyneitä toiveita hän jatkaa („Maalaisliitto ja hallitusmuotokysymys” s. 44): „Valkoinen Suomi ja armeija osottautuivatkin suurelta enemmistöltään tasavaltalaisiksi, mutta eduskunnan enemmistö muuttui vähitellen monarkistiseksi. Sitävastoin maalaisliittolaiset luopuivat jyrkentämisvaatimuksistaan tasavaltalaisessa hallitusmuodossa ja asettunen kompromissin kannalle, hyväksyivät sen tasavaltalaisen hallitusmuodon, jonka eduskunnan vanha- ja nuorsuomalainen sekä ruotsalainen ryhmä olivat hyväksyneet huhtikuulla.” Siis maalaisliitolla — sen mielihyvällä olen pannut merkille — on ollut kuitenkin oikeampi ja kansanvaltaisempi kanta tässä hallitusmuotoasiassa. On ollut, mutta ei enää ole! He ovat tehneet kompromissin he ovat kantaneet kauniit kansanvaltaiset periaatteensa kompromissin alttarille. Ja minkälaisen kompromissin? Saadakseen oikeiston

kannatuksen hallitusmuotoasialle. Mutta Suomen suurimman puolueen kompromissi, Suomen sosialidemokraattisen ryhmän tahto, se ei ole kelvannut kompromissattavaksi, se ei ole merkinnyt mitään. Ja kuitenkin saanee itse maalaisliittokin lopuksi ehkä kuitenkin kiittää tätä sosialidemokraattista ryhmää siitä, että me yleensä nyt käsittelemme tasavaltalaista hallitusmuotoa. Sillä minkähänlaiset olisivat tasavaltalaisten toiveet ilman sosialisteja tässäkin eduskunnassa, jos sosialistit porvariston vastustuksesta huolimatta eivät olisi niin lukuisasti ottaneet osaa vaaleihin. Kyllä taitaisivat olla hyvin heikot toiveet saada minkäänlaista vähänkään kansanvaltaista hallitusmuotoa hyväksytyksi. Eiköhän keskustalla olisi syytä siirtää sitä kuuluisaa oikeuden vaakaa hiukan vasemmalle, eiköhän olisi syytä ottaa huomioon myöskin, — jos todella aiotaan kompromisseja tehdä, jos, niinkuin ministeri Alkio minusta kauniisti sanoi, on tärkeä että hallitusmuodon taakse saadaan niin suuret kansanjoukot kuin mahdollista — eiköhän silloin olisi syytä hiukan ottaa huomioon myös vasemmistoryhmää.

Me olemme halunneet myös kompromissia. Me emme perusaatteistamme luovu, mutta siinä, mikä on Suomen kansan kokonaisuudelle tarpeellista, siinä olemme antaneet perään. Meidän kompromissiehdotuksemme sisältyy toiseen vastalauseeseen. Se ei esitä meidän erikoisia toiveitamme. Siitä mitä edellä jo olen sanonut, te voitte arvata minkälaisen valtiojärjestelmän me täällä panisimme toimeen, jos meidän tahtomme olisi määräävänä. Minä jo mainitsin, ettemme laittaisi mitään suurivaltaista presidenttiä, vaan tyytyisimme sveitsiläiseen järjestelmään. Meillä olisi mielessä monta muutakin kansanvaltaista uudistusta. Me ottaisimme esimerkkejä Amerikasta jopa Austraaliasta asti, mitenkä virkamiehiä on kohdeltava ja hoideltava. Ja kyllä silloin tulisi byrokratiasta meidän maassamme loppu. Mutta sellaiset haaveet olemme jättäneet syrjään: me olemme kokonaisuutta silmällä pitäen sovitelleet, koettaen kuitenkin pysyä uskollisina kaiken yhteisen kansanvallan tärkeimmille perusteille. Periaatteemme on se, että persoonallista hallitusvaltaa emme suosi ja että meillä ei ole tässä maassa syytä eikä aihetta uskoa meidän maamme hallitukselle mitään veto- ja hajoitusoikeuksia, vaan on syytä pidättää ne kansanvallan käsissä. Jos nämä aatteet, tällaiset käsitykset keskustassa todella vallitsisivat, jos he lukeutuisivat veljellisesti kansanvallan riveihin, niin silloin tässä maassa lähdetäisiin säättämään hallitusmuotoa sillä tavoin, että pantaisiin toimeen rehellinen, laaja, hyvittävä ja sovittava

valtiollinen amnestia ja otettaisiin esille sosialistien toisessa vastalauseessa olevat periaatteet ja tarkastettaisiin, eivätköhän nuo periaatteet sentään ole niin kestäviä, että ne kelpaisivat Suomen kansankin valtiollisen olemuksen kulmakiviksi. (Vasemmalta: Hyvä!)

Ministeri Alkio: Minä pyydän saada edustaja Voionmaan lausunnon johdosta heti vastata. Hän nimittäin kaipasi, etteivät silloin, kun kirjoitin tämän kirjan, josta hän luki kappaleen, maalaisliittolaiset ryhtyneet sosialidemokraattien s. o. Suomen suurimman puolueen kompromisseihin. Asia oli niin, että se puolue, jota ed. Voionmaa edustaa, oli silloin muutamia kuukausia aikaisemmin iskenyt kumoon tämän eduskunnan, ja me emme voineet silloin tarjota sille mitään kompromissia. Sen jälkeen kun tämä kirja on kirjoitettu, on nyt esillä uusi hallitusmuoto, joka suurin piirtein katsoen edustaa sitä, mitä maalaisliittolaiset katsovat hyväksi ja oikeaksi. Sitä valmistettaessa minun ymmärtääkseni on huomattavassa mitassa otettu huomioon sitä, mitä esim. ed. Voionmaa on ennemmin katsonut oikeaksi. Minulla on onni tietää, mitä ed. Voionmaa itse v. 1918 ajatteli maalaisliittolaisten suhtautumisesta hallitusmuotokysymykseen. En katso tarpeelliseksi sitä tässä tuoda esiin. Mutta kun hän täällä sanoi: „Te voitte arvata minkälaisen valtiomuodon me panisimme toimeen, jos valta olisi meidän”, niin minä voin arvata sen, minkälaisen valtiomuodon te panisitte toimeen, jos valta olisi teidän. Mutta maalaisliittolaiset eivät ole sosialisteja. Maalaisliittolaiset panevat sellaisen valtiomuodon toimeen, minkä he pitävät oikeana, horjumatta enempää oikealle kuin vasemmalle. Ja siinä on meidän oikeuden vaakamme. (Ed. Hakkila: Oikeistovaaka se on!) Ed. Voionmaa on äskeisessä lausunnossaan puhunut paljon sellaista, jota, minä pelkään, hän toisessa tilaisuudessa on valmis peruuttamaan.

Ed. Malmivaara: Samalla kun toivon suuren valiokunnan tekemän perustuslakivaliokunnan ehdotukseen hallitusmuodoksi ne korjaukset, jotka neljännessä vastalauseessa ehdotetaan, pyydän kiinnittää suuren valiokunnan huomiota erittäin muutamiin seikkoihin.

Kun olen ainoastaan varamiehenä perustuslakivaliokunnassa, ei minulla ole ollut tilaisuutta ehdottaa erästä lisäystä tähän hallitusmuotoon, jota pidän puolestani hyvin tärkeänä, nimittäin sitä että presidentin tulee tunnustaa evankeelista uskontoa. Hallitusmuodossa, joka viime valtiopäivillä hyväksyttiin, oli tällainen määräys

hallitsijasta, mutta presidenttiin nähden ei sitä näy pidetyn tarpeellisena. Tiedän kyllä tätä vastaan väitettävän että valtion päämiehellekin on myönnettävä uskonnonvapaus. Mutta hänelle ei ole myönnettävä vapautta uskonnosta. Asemansa valtion päämiehenä on aivan toinen kuin yksityisenä ihmisenä. Suomen kansan suuri enemmistö on kristitty kansa. Sitä ovat vakaumukseltaan useat niistäkin, jotka ovat valinneet tänne vasemmisto-edustajat. Eikä kehitys käy kohti pakanuutta, ei meillä enempää kuin muuallakaan; meillä teki kapinatalvi siinä käänteessä, vaikkeivät sitä näy kaikki täällä eduskunnassakaan huomaavan. Ja kristityillä kansalla on oikeus vaatia että sen päämieheksi valitaan henkilö, jota se voi kunnioittaa ja josta on takeet, ettei hän kristinuskon vastaisella toiminnallaan vedä kansaansa onnettomuuteen. Minä rohkenen ehdottaa että suuren valiokunnan enemmistö joko lisämomenttina 22 §:ään tai uutena pykälänä ottaisi tähän hallitusmuotoon lisäyksen, minkä jo mainitsin ja joka lisäys tekisi koko tämän lain paljon miellyttävämmäksi vakavimmalle osalle kansaa.

Pykälässä 15, jonka valiokunta on lisännyt ehdotukseen, kielletään antamasta ja käyttämästä aatelisarvoja, arvonimiä ja ritarimerkkejä. Että valiokunnan solialistiset jäsenet haluavat riistää kunniamerkit niiltä, joiden ikuisena kunniana on viimevuotisen kapinan kukistaminen, voi hyvin ymmärtää, mutta että tällainen ehdotus on saanut puolellensa muidenkin perustuslakivaliokunnan jäsenten ääniä, on minulle käsittämätöntä. Sekö olisi eduskunnan palkkio sille nuorisolle, joka pelasti maan hirmuvallasta, että se riistäisi niiden rinnoista, nuo itsestään viattomat sotamuistot, mitkä armeijan päällystö on heille suonut. En ole mikään aatelisarvojen ihailija, mutta en ymmärrä sitäkään, mikä vahinko niistä on mahtanut olla. Niitä on annettu miehille, joille isänmaa on ollut suuressa kiitolisuuden velassa; ja Suomen aateli on isänmaallisella mielellänsä, oikeuden ja kunniantunnollansa yleensä pitänyt vaakunakilpensä tahrattomana. Tämäkö rikkiviisas aika nyt kykenee pitämään tätä turhamaisuutena ja lapsellisuutena, vai vaatiiko paljon huudettu, mutta huonosti noudatettu tasa-arvoisuus tuollaista hävitystyötä. Älköön sitten vedettäkö kehitystä ylhäältä alaspäin, vaan tasoitetakoon se alhaalta ylöspäin, jotta kansassa kasvaisi todellinen aateluus, joka irtauttaa sen edustajat tuollaisista pikkumaisuuksista.

Vielä yksi asia! Päästäkseen, kuten lausui, kirkkoon käsiksi, on eräs maalaisliiton edustaja perustuslakivaliokunnassa ehdottanut että pykälästä 82 poistettaisiin esityksen sanat:

„evankelis-luterilainen kirkko on Suomen yleisenä kirkkona”. Tietysti sai hän heti ehdotuksellensa vasemmiston kannatuksen. On kumminkin arveluttavaa käydä tällä tavoin käsiksi kirkkoon, jonka muodostaa Suomen kansan suuri enemmistö, ei sen papit. Sillä kirkolla on niin mahdava puolusmies, jota kukistamaan koko maailma on liian heikko, mitä sitten se pieni joukko, joka Suomen eduskunnassa sitä yrittää, vaikkapa rinnoissa palaisi kuinka kiihkeä Kristus-viha. On suuri erehdys, jos luullaan voivansa uutta Suomea rakennettaessa ignoreerata tätä kansamme kasvattajaa. Kun tiedän varmasti että maalaisliiton ja muiden porvarillisten ryhmien enemmistölle on evankelis-luterilainen totuus hyvin kallis, vieläpä kalliimpi nyt kuin ennen sen häväistyksen jälkeen, minkä maamme temppelit ja Jumalan sana viime vuonna kärsivät, pidän aivan varmana että suuren valiokunnan enemmistö muodostaa tämän pykälän sellaiseksi kuin se hallituksen esityksessä on.

Ed. R. Erich: Meidän valtiosääntökysymyksemme on todellakin erikoislaatuinen asia. Se on toiselta puolen aina tavattoman kiireinen asia, joka on saatava mahdollisimman pian ratkaisuun, mutta toiselta puolen se on tavattoman sitkeähenkinen ja vaikeasti ratkaistava kysymys. Kohta puolentoista vuotta — kysymyshän on itsessään paljoa vanhempi — meillä on ollut mahdollisuus saada tämä kysymys ratkaistuksi ilman vieraan tekijän, nim. Venäjän vallan sekaantumista ja vaikutusta. Mutta ratkaisuun ei vielä ole voitu päästä. Paljon omituisuuksia on kansojen valtiosääntöelämässä, mutta aivan erikoislaatuinen ilmiö on kieltämättä meidän nykyinen valtiosääntötilanteemme. Toisella puolen on tuo uuden aikainen valtiopäiväjärjestys, joka on luonut järjestysmuodoltaan, niinkuin on tapana sanoa, maailman kansanvaltaisimman eduskunnan, ja toiselta puolen ovat nuo meidän vanhat ja vanhentuneet perustuslakimme, jotka ainakin ulkonaisesti ovat jääneet pääasiallisesti koskematta; kuitenkin lisää: pääasiallisesti vain ulkonaisesti. Onhan jo ennen vuonna 1917 alkanutta suurta uudistuskautta tehty joukko osittaisia muutoksia näihin vanhoihin perustuslakeihin. Mutta vasta mainitun vuoden jälkeen on voitu tehdä suuria ja perustavaa laatua olevia muutoksia.

Viitattakoon vain siihen tarkoin määrättyyn oikeudelliseen ja poliittiseen vastuunalaisuuteen, joka on säädetty hallituksen jäsenille ja joka viitemainitussa muodossaan johtaa mitä jyrkimpään parlamentaariseen systeemiin. Viitattakoon eduskunnan täydelliseen aloteoikeuteen lainsä-

dännön alalla sekä äskettäin vahvistettuihin perustuslainsäädännöksiin, jotka koskevat Suomen valtiotalouden perusteita y. m. muutoksia, niin huomaamme kyllin selvästi, kuinka paljon uuden aikaisia periaatteita vähin erin on meidän julkisessa oikeudessamme omaksuttu, ja näitten oikeusperiaatteitten varassa me asiallisesti katsoen kylläkin voisimme edelleen elää, vaikka tietysti toiselta puolen on myönnettävä että on todistuksena melkoisesta heikkoudesta, jos täällä yhä pyritään uuteen hallitusmuotoon, mutta sellaista ei saada kuitenkaan luoduksi.

Useista meidän vanhoista perustuslakisäädännöksistämme on vain puitteet jälellä, koska asiallisesti on tapahtunut suuria ja tuntuvia muutoksia, ja mikä tässä on erikoisesti huomattava, niitä muutoksia ei ole tapahtunut yksistensä laissa, vaan niitä on tapahtunut myöskin yleisessä oikeuskäsityksessä, kansan oikeustietoisuudessa. Tämäkin on sangen merkityksellinen tekijä. Jokainen julkisen oikeutemme viimeaikaisiin vaiheisiin perehtynyt henkilö tietää, että tuo siirtyminen uuteen hallitusmuotoon ei tosiasiallisesti merkitse niin täydellistä ja perinpohjaista muutosta kuin voisi luulla se, joka asiaa arvostelee ainoastaan vanhojen perustuslainsäädännösten mukaan. Huomautettakoon tässä yhteydessä sitäkin, että uusi hallitusmuotoehdotus monilukuisissa kohdissaan ainoastaan viittaa vastaiseen yksityiskohtaisempaan järjestelyyn, mutta muuten jättää jonkun oikeussäädännösten yleisten periaatteiden taikkapa vain lyhyen viittauksen varaan. Ja tästä huolimatta: kuinka ratkaisevalta tuntuukaan nyt edessä oleva uudistus, joka ehkä hyvinkin pian on toteutuva, tuo siirtyminen uuteen valtiosäätöön ja sen alaisuuteen. Sillä tämän tärkeän lainsäädäntötoimen yhteydessä on kuin onkin mahdollisuus tehdä sangen laajakantoisia muutoksia moiseen vanhaan koeteltuun oikeussäädännöseen ja että sellaisia muutoksia myös pyritään aikaansaamaan, muutoksia, jotka joskus ovat räikeässä ristiriidassa tähänastisen julkisen oikeutemme kanssa, siitähän juuri valiokunnan mietintöön liittyvä toinen vastalause on parhaana todistuksena.

Keskeisenä kysymyksenä on tässä se, miten hallitusvalta ja sen elimet ovat järjestettävät. Useat tekijät ja tapahtumat, joita tässä en tahdo tarkemmin kosketella, ovat myötävaikuttaneet siihen, että samalla kun siirrytään pois nykyisestä väliaikaisesta olotilasta, ilmeisesti nyt tullaan siirtymään valtio-oikeutemme tähän saakka periaatteellisesti hallitsijavaltaisesta eli monarkistisesta rakenteesta republikaaniseen eli n. s. tasavaltaiseen. Siitä saakka kun eduskuntaryhmien kesken sovittiin siitä, että valtiomuotokysymys

edelläkäyneiden tapahtumien estämättä oli uudeleen tuleva eduskunnassa esille, on vanhojen perustuslakiemme edellyttämä hallitsijavalta eli kuninkuus kieltämättä ja ilmeisesti häipynyt ja hälvennyt kansan yleisestä tietoisuudesta, ja tämä on selvästi käynyt ilmi vallankin sen jälkeen kun äskettäin suurella enemmistöllä hylättiin molemmat leppäämään jätetyt hallitsijavaltaiset hallitusmuotoehdotukset. Miten tämä helposti havaittava siirto on tapahtunut, mitkä tekijät ovat olleet siihen vaikuttamassa ja miten tämä siirto on arvosteltava maan ja kansan yleisen edun kannalta, sen kysymyksen syrjäytän tässä kokonaan ja totean ainoastaan, että tekeillä oleva hallitusmuoto siis tulee perustettavaksi republikaanisen eli niin sanotun tasavallaisen valtiomuodon pohjalle. Pääkysymyksenä on tässä, kuten sanoin, kysymys niin sanotun toimeenpanovallan järjestysmuodosta. Se ryhmä, jonka jäsenenä minulla on kunnia puhua tältä paikalta, on julkilausunut sen periaatteen, että uuden hallitusmuodon tulee toteuttaa kansan pysyväinen tahto valtiolämässä, ja samalla tämä ryhmä on ilmoittanut voitansa myötävaikuttaa vain sellaisen tasavallaisen hallitusmuodon säätämiseen, joka turvaa hallitusvallalle riittävän lujouden. Tätä vaatiikin valtion olemus ja sen perusedellytykset ehdottomasti. Jos pitää paikkansa se, että nykyaikaisen valtion tulee olla kansanvaltio, jossa kansan pysyväinen tahto todellakin pääsee toteutumaan, jos sen tulee olla oikeusvaltio ja jos sen tulee olla valtiollinen voimakeskus eli valtakunta, niin on ilmeistä, että todellakin tarvitaan mainitunlainen hallitusvalta. Ainoastaan silloin saavutetaan valtiollinen tasapaino, silloin saavutetaan luonnollinen ja terveellinen vastuunalaisuus, silloin saavutetaan tarpeellinen vuorovaikutus valtiolinten kesken ja saavutetaan myöskin tarpeellinen valvonta. Mitä merkitsee yksipuolinen valta, yksipuolinen valvonta, jos toisella puolella on pelkkää vastuunalaisuutta, pelkkää valvonnanalaisuutta ilman itsenäistä toimintamahdollisuutta? On luonnollista, että sellainen valtiiovallan jako ei voi olla terveellisten ja oikeitten valtiosäädöperiaatteiden mukainen. Nykyaikanahan me myönnämme sen, että kansan julkisen vallan voimalähteenä ja perustuksena on sekä eduskunnan että hallituksen yläpuolella, mutta kansalle on kieltämättä hyvä hallinto ja hallitus aivan yhtä tarpeellinen kuin hyvä lainsäädäntö ja hyvät lainsäädäntöelimet.

Mainitsin, että nykyajan valtion peruspiirteet edellyttävät riittävän itsenäistä hallitusvaltaa, mutta ne vaativat myöskin sitä, että puolueet eivät saa olla kaikki kaikessa valtion elämässä, että valtion elämän tulee olla jotakin muuta kuin

puoluevoimain mekaniikkaa ja dynamiikkaa. Samalla tavalla kuin entisaikana säätyeroavaisuudet useasti saattoivat valtakunnan eheyden vaaranalaiseksi, samalla tavalla puoluehajaannus meidän aikanamme voipi valtakunnan eheydelle koitua vaaralliseksi, ja tältäkin kannalta katsoen vaaditaan luja hallitusvalta. En suinkaan tällä väitä sitä, että se yksin pystyisi tätä hajanaisuutta estämään, mutta se on tältäkin kannalta katsoen tarpeellinen.

Tällaisen tasapainon ja lujan omintakeisen hallitusvallan aikaansaaminen ei ole aivan helppo tehtävä. Kysymyksessä oleva hallitusmuotoesitys perustuu täydellisesti jyrkkään parlamentaariseen järjestelmään, jommoisessa, kuten tunnettu, puolueilla on mitä suurin merkitys ei ainoastaan yhteiskunnallisina voimina vaan myöskin välittöminä valtiollisina tekijöinä. Kun siis meillä ei ole katsottu asianmukaiseksi eikä hyödylliseksi omaksua sellaista pitkällemenevää n. s. valtiovaltain eli oikeammin sanoen valtiollisten tehtävien jakoa, johon esim. Amerikan Yhdysvaltain valtiosääntö perustuu, vaan on asetettu tuon jyrkän parlamentaarisuuden kannalle, niin on verrattain vaikea saada aikaan sellainen vallanjako, että hallitusvalta todellakin saa sen vaikutusvallan ja aseman, joka sille oikeiden periaatteiden mukaan on tuleva, niin että se todellakin voipi esiintyä ja toimia hallituksena ja eri hallintohaarain johtajana tämän sanan varsinaisessa merkityksessä eikä ainoastaan yksinkertaisena toimeenpanoelimenä. Terveelliset valtiosääntöperiaatteet vaativat sitä, että hallitus todellakin on hallitus, että sillä on jokin johtovalta käsissään eikä ole ainoastaan pelkkä käskyläinen, pelkkä toimeenpaneva elin. Minä sanoin, että tämän tarkoituksiperän saavuttaminen, kun lähdetään näistä perusteista, ei ole aivan helppoa mutta se ei silloinkaan ole eikä se saa olla mahdoton. Jos sitä väitettäisiin mahdottomaksi, niin silloin ilman muuta tuomittaisiin kelpaamattomaksi koko parlamentaarinen hallitusjärjestelmä, ja sitä luonnollisesti ei kukaan tahdo sellaiseksi tuomita. Sängen paljon riippuu siitä, mitä tehtäviä ja kuinka laajan vallan hallitusmuoto myöntää valtakunnan esimiehelle. Paljon riippuu myöskin siitä, miten tämän valtakunnan esimiehyys ja varsinkin tämän korkean toimen ensimmäiset haltijat käsittävät asemansa ja tehtävänsä. Niinikään riippuu paljon siitä, mikä käsitys siitä asiasta pääsee valalle kansan yleisessä tietoisuudessa. Ja kaikki tämä on likeisessä yhteydessä toisen kysymyksen kanssa, nim. sen kysymyksen, millä tavalla valtakunnan esimies on valittava. Siitä riippuu sängen paljon ja siihen kysymykseen pyydän vielä saada myöhemmin muutamalla sanalla palata.

Huomautin jo, että hallitusmuotoehdotuksessa tahdotaan pysyttää se jyrkkä valtiosääntöisesti vahvistettu parlamentarismi, joka täällä puolitoista vuotta sitten saatettiin voimaan nimenomaisilla perustuslain säännöksillä. En tahdo ryhtyä sitä tässä arvostelemaan, mutta teen hallitusvalasta puhuessani vain yhden tätä puolta koskevan huomautuksen. Älköön nimittäin unohdettako sitä, että myös parlamentarismi eli parlamentaarinen hallitusjärjestelmä sellaisenaan edellyttää valtiollista tasapainoa, edellyttää eräänlaista rinnastussuhdetta kansaneduskunnan ja hallituksen välillä, edellyttää yhteistoimintaa näiden molempien vallantekijäin välillä sekä siis myös edellyttää suhteellisen itsenäisesti toimivaa hallitusvaltaa. Joskin tämän järjestelmän mukaan annetaan etusija ja suurempi vaikutusvalta parlamentille eli kansaneduskunnalle, niin se ei suinkaan tee tuota eduskuntaa itsevaltiaaksi, se ei tee sitä hallituksen ylivaltiaaksi, vaan kyllä se osoittaa itsenäisen toimialan myös hallitukselle ja itsenäisen merkityksen se antaa myös valtion päämiehelle. Tasavaltaisessakin valtiossa on tarpeellista, että valtion päämies voipi toimia tuollaisena tasottavana, välittävänä tekijänä, joka on omansa riistämään kärjen ristiriidoilta, jotka voivat sattua sekä eri kansanainesten että myöskin hallitusvallan ja kansan ja niinikään itse kansan ja kansaneduskunnankin välillä.

Tulen tässä eräaseen tärkeään kohtaan. Sängen yleinen lienee meillä ja tänä iltana annetuista lausunnoista voidaan päätellä, että se käsitys todellakin on yleinen eräissä piireissä täällä, niin kuin sitä muuallakin tavataan, se käsitys nimittäin, että hallitusvalta sellaisenaan on jonkinlainen kansalle vihamielinen ja vastakkainen aines ja että oikeastaan eduskunta yksin valvoo kansan etuja. Sen suhteen ei ole tarvis asettua millekään epäilevälle kannalle, mutta sitä enemmän syytä on epäillä hallitusta ja sen aikeita. Sentakia on hallitusvalta mikäli mahdollista sidottava ja tehtävä vaarattomaksi. Tämä nyt on oikeastaan sängen vanhanaikainen ja vanhentunut käsitys, jonka alkuperän kyllä voipi ymmärtää, koska se on vanhasta itsevaltiudesta lähtöisin ja meillä se tietysti voidaan käsittää hyvästi senkin vuoksi, että täällä aikaisemmin on ollut viime sijassa vieras, nimittäin venäläinen hallitusvalta. Mutta nykyänsä se tietenkin on leimattava harkakäsitykseksi, eikä kansan edun ja kansanvaltaisuuden kannalta voi olla mitään perusteltuja epäilyjä sitä vastaan, että hallitukselle annetaan riittävän laaja toimivalta. Olkoon niin, että valtakunnan päämieheksi valitaan puoluemies — tämä on vaikeasti vältettävissä —, valittuna hän kuitenkin asemansa velvoittavana tuntee olevansa

kansan luottamusmies. Ja miksi emme myöntäisi tällaiselle presidentille eli valtakunnan esimiehelle riittävän laajaa toimivaltaa, jotta hän voisi tärkeitä tehtäviään asianmukaisesti suorittaa ja erityisesti myöskin valvoa kansan eheyttä ja kansan yhteisetuja vastoin hajoittavia puoluevastakohtia ja muita hajoittavia voimia.

Tältä kannalta lähdettäessä on siis vaadittava, että valtakunnan esimiehelle on annettava verrattain huomattava osallisuus lainsäädäntöön. Hänellä tulee olla n. s. kielto- eli veto-oikeus, joskin tällöin republikaanisen valtiomuodon mukaan onkin kysymys ainoastaan n. s. lykkäävästä vetosta, jota käyttämällä hän saapi aikaan sen, että asia uudelleen joutuu eduskunnan käsiteltäväksi, ja jota oikeutta hänen ei tule jättää käyttämättä, silloin kun hän arvelee, että kansaneduskunnan kanta ei ole sopusoinnussa itse valitsijakunnan eli kansan käsityksen kanssa. Tässä suhteessa voidaan sanoa, että nyt käsiteltävänä oleva ehdotus on kohtalaisesti tyydyttävä. Mutta niinkuin jo aikaisemmin on tässä keskustelussa huomautettu, on siihen kuitenkin vaadittava se muutos, että perustuslainsäädäntöön nähden pysytetään nykyänsä säädetty määräenemmistö silloinkin, kun lopullinen päätös tulee tehtäväksi sen jälkeen, kun valtakunnan esimies on tuota kielto-oikeutensa käyttänyt. Tällaisen suhteellisesti merkityksellisen kielto-oikeuden käyttämiseen on sitä enemmänkin syytä, kun hallitusmuotoehdotus nimittää valtakunnan päämiehen osallisuutta lainsäädäntöön „vahvistukseksi”. Se puhuu presidentin „vahvistuksesta” ja näin tehdessään se on aivan oikeassa, sillä lainsäädännöllisen juhla-muodollisuudenkin kannalta on aivan oikein ja asianmukaista, että hänen myötävaikutustaan nimitetään vahvistukseksi eikä ainoastaan kielto-oikeudeksi, joskin tuo kielto-oikeus on sen varsinaisena asiallisena puolena. Niinikään on vaadittava, että valtakunnan esimiehellä on käytettävänä parlamentaarinen hajoitus-oikeus, mahdollisuus hajoittaa eduskunta, sillä ellei hänelle sellaista oikeutta myönnetä, niin ei mikään parlamentaarinen järjestelmä ensinkään voi toimia, silloin siirrytään aivan toiselle tasolle ja jätetään koko parlamentarismi. Muutenkin on valtion päämiehelle sekä sisäisen että ulkoasiain hallinnon alalla suotava verrattain laajat valtuudet, verrattain laaja toimivalta, jonka väärinkäyttämistä ei luonnollisestikaan tarvitse pelätä, koska hän virkatoiminnastaan on riippuvainen vastuunalaisten ministerien myötävaikutuksesta.

Kysymys siitä, saattaako valtion päämies sillä tavalla kuin valtiosääntö itse on tarkoittanut, käyttää niitä oikeuksia ja suorittaa niitä tehtäviä

jotka hänelle tämän valtiosäännön mukaan kuuluvat, riippuu kuitenkin sangen oleellisesti eräistä muista, osittain kansanpsykologisista seikoista. Ja tässä suhteessa on erinomaisen suuri merkitys sillä kysymyksellä, millä tavalla valtakunnan esimies valitaan. Kansanvaalit, olkoonpa että ne ovat välilliset, ovat välttämättömänä vastapainona sille tavattoman suurelle vaikutusvallalle, joka varsinkin parlamentaarisen järjestelmän mukaan kuuluu kansaneduskunnalle, ja siis myös vastapainona ministerien poliittiselle vastuunalaisuudelle. Valtakunnan esimiehen täytyy tuntea ja olla tietoinen siitä, että hänellä on valtuutensa kansalta. Kansan taasen täytyy tuntea, että valtakunnan esimies on sen, nimitäin kansan, luottamusmies ja sen etujen valvoja. Kansaneduskunnan taasen täytyy tuntea, että valtakunnan esimieskin on todellakin omintakeinen valtakunnan esimies, joskin hänen toimintansa ja toimintamahdollisuutensa ovat tarkoin rajoitetut, hän kun on sidottu parlamentista riippuvain ministerien myötävaikutukseen.

Kaikkea tuota itsenäisyyttä, jota on ehdottomasti vaadittava hallitusvallalle, ei varmaankaan voida saavuttaa, ellei nyt tämän uuden hallitusmuodon perusteita laskettaessa säädetä, että presidentti eli valtakunnan esimies on kansan valittava, eikä eduskunnan, joskaan häntä ei valitse kansa suorastaan, vaan hänet valitaan välillisillä vaaleilla valitsijamiesten kautta. Tämä on todellakin yksi niitä perusvaatimuksia, joita nähdäkseni täytyy kannattaa kaikkien niiden jotka eivät voi luopua vaatimasta hallitusvallalle riittävää itsenäisyyttä ja riittäviä toimintamahdollisuuksia. Sangen arvokkaita opetuksia antaa meille tässä suhteessa nykyaikaisen Ranskan valtiosääntötilanne ja ne kokemukset, jotka siellä on saavutettu. Minä pyydän saada tässä esittää muutamia lausuntoja, jotka eräät tunnetuimmat ja etevimmät ranskalaiset valtio-oikeuden tutkijat ovat juuri näistä kysymyksistä lausuneet. Eräs etevä tutkija Duguit lausui näistä asioista m. m. seuraavat sanat: Parlamentaarinen järjestelmä ei ole mahdollinen, ellei yleisestä äänioikeudesta lähteneen parlamentin rinnalla ole olemassa valtion päämies, joka personifioi hallitusvallan ja joka todella on vaikutusvaltainen siinä merkityksessä, että hän edustaa varsinaista yhteiskunnallista voimaa. Mutta näin ei ole vuoden 1875 valtiosäännön laita. Presidentin valta ei perustu mihinkään sellaiseen yhteiskunnalliseen ainekseen, joka kykenisi hänelle turvaamaan valtiollisen arvovallan. Kamarien valitsemana hän pakostakin on todellisuudessa vain parlamentin käskyläinen. Sanottakoon kernaasti, että hän

oikeudellisesti on valtion päämies ja edustaa kansan tahtoa, että hän ottaa osaa kaikkiin valtion tehtäviin ja että hän voi vaikuttaa parlamenttiin. Tämä kaikki on pelkkää kuvitelmaa. Todellisuudessa hän on vaikutusvaltaa vailla. Kuinka paljon hyvää tahtoa, kuinka paljon energiaa tasavallan presidentillä lieneekin, on hän kamareista riippuvainen ja täydellisesti kykenemätön suhteessansa niihin harjoittamaan sitä valtaa, jonka valtiosääntö on tahtonut hänelle antaa. Hänen voimattomuutensa ei ole mikään valtiosäännöllinen totuus, mutta se on tosiasiallinen totuus. Eräs toinen kuuluisa tutkija Barthélemy lausuu m. m.: Valtiosäännön laatijat ovat tahtoneet luoda kamareista riippumattoman toimeenpanovallan ja tästä huolimatta he ovat tehneet presidentin juuri kamarien valittavaksi. Onhan hän kylläkin periaatteiden ja teorian kannalta katsoen riippumaton valtakelijä. Niitten mukaan presidentti kyllä johtaa valtionsa kansasta, mutta mitä merkitsevät nämä tyhjät teoriat sitä todellisuutta vastaan, että nyt nämä senaatin ja edustajahuoneen jäsenet ovat presidentin valinneet ja että heistä myöskin riippuu, tuleeko hän aikaanaan uudelleen valituksi. Nythän parlamentin jäsenet eivät ole mitään yli-ihmisiä ja heiltä vaadittaisiin varmaankin liiaksi, jos heitä pyydetäisiin unohtamaan, että juuri he ovat hänet valinneet. Kamarit yhdistetään valitsijakollegioiksi presidentin vaalia varten, ja sitten niitten muka pitäisi heti unohtaa, että he ovat presidentin valinneet. Eikö pikemmin ole odotettavissa, että he tulevat pitämään valitsemaansa presidenttiä omana luomanaan, jolle he ovat antaneet ainoastansa toimikäsken. Mainittu tutkija huomauttaa edelleen, että presidentin, kun hän on tullut valituksi, ei tosin pitäisi enää tehdä erotusta omien puoluealaistensa ja vastustajainsa välillä, koskapa hänen valtion päämiehenä tulee edustaa koko kansaa, mutta tämäkin on vain kuvitelma, sillä todellisuudessa hän hyvin tietää, kuka hänet on valinnut, kenen kannasta hän on riippuvainen. „Aivan toisin”, jatkaa mainitsemani tutkija, „on Amerikan Yhdysvalloissa. Presidentti siellä ei ole ensinkään riippuvainen siitä valitsijakollegiosta, joka hänet on valinnut, sillä sehän hajaantuu heti vaalin suoritettuaan. Sitävastoin Ranskan presidentin valitsijakollegio on pysyväinen ja se pysyy toimessa jatkuvasti valvoen valitsemaansa päämiestä ja hänen toimintaansa.”

Minulla ei ole vähempiäkään epäilyksiä siitä, että ne kokemukset, jotka tässä suhteessa on Ranskassa saavutettu ja se jotakuinkin yksimielinen arvostelu, joka presidentin asemaan ja vaiku-

tusvaltaan nähden siellä on julkisuuteen tullut mitä arvovaltaisimmalta taholta, on meille tässä työssämme sangen tärkeä ja suuriarvoinen. Ja minä pelkään, että jos me nyt järjestäisimme tämän presidentin vaalikysymyksen sen periaatteen mukaisesti, että eduskunta hänet valitsee, niin saisimme tehdä samanlaisia vähemmän miellyttäviä kokemuksia, mitä Ranskassa on tehty, mutta ne varmaankin meillä, meidän vähemmän kehittyneissä valtiollisissa oloissamme, olisivat paljon arveluttavampia ja paljon vaarallisempia kuin mitä ne ovat Ranskan valtiollisessa elämässä voineet olla. Siis täytyy sanoa, että tässä suhteessa on ehdottomasti vaadittava oikaisua kysymyksessä olevaan hallitusmuotoehdotukseen sellaisena kuin se nyt on tullut eduskunnan käsiteltäväksi. Kaikki lainsäädäntö on tietystikin nykyaikaisessa valtiossa kompromissausta, ja useita kohtia on luonnollisesti, joissa m. m. minun ja sen ryhmän, johon minä kuulun, täytyy vaatia oikaisua ja parannuksia. Se kohta, johon tässä nyt olen laajemmin kosketellut, on pidettävä näistä kaikista tärkeimpänä.

Eräitten lausuntojen johdosta, jotka ministeri Alkio on esittänyt, pyydän tehdä muutamia lyhyitä huomautuksia. Ministeri Alkio on viitanut Sveitsin esimerkkiin ja maininnut, että siellä presidentti valitaan yhdeksi vuodeksi, mutta meidän tulee muistaa Sveitsistä puhuttaessa, että siellä ei ole mitään valtion päämiestä, siellä ei ole mitään yksilöä, joka olisi varsinainen valtion päämies, vaan siellä on valtion johdossa kollegio ja se toimihenkilö, jota nimitetään presidentiksi, on ainoastaan liittoneuvoston presidentti, vaan ei tasavallan. Meillähän ei sellaista järjestelyä suunnittelakaan, eikä se meille soveltuisi. Sen tähden ei vertaus Sveitsin oloihin voi pitää paikkaansa. Ministeri Alkio on myöskin kosketellut tuota meidän aikanamme yleisesti käytettyä lauselmää epäpätevyyden palvonnasta ja huomauttanut, että jyrkkä kansanvalta voipi sellaiseen pätemättömyyden palvontaan oikeastaan johtaa vaan siellä, missä kansa on alhaisella sivistystasolla, mutta tämän johdosta minun täytyy huomauttaa että tuo puhetapa pätemättömyyden eli epäpätevyyden palvonnasta on syntynyt juuri siitä Europan valtiosta, jossa nykyaikaisella kansanvalalla on vanhimmat juuret sekä suurimmat ja, minä myönnän sen kernaasti, loistavimmat traditioinit, nimittäin Ranskassa. Kun Ranskassa kuitenkin vakavat valtiomiehet puhuvat pätemättömyyden palvonnasta, yhtenä äärimäisen demokratian vähemmän onnellisena ilmiönä, niin täytyyhän meidän toki myöntää, että muuallakin ja kehittyneimmämmissä oloissa äärimäinen kansan-

valta voipi sisältää paljon niitä varjopuolia, joitten katsotaan liittyvän tuohon pätemättömyyden palvontaan, niin monta etua kuin kansanvallalla muuten onkin.

Ed. Juutilainen: Hallitusmuotokysymyksemme järjestämisessä on ollut niin monia vaiheita viimeisten kahden vuoden aikana, että kun se nyt toivottavasti lähenee lopullista päätöstään, lienee oikeus keskustaryhmien taholta jatkaa hieman vielä tätä muutenkin pitkää keskustelua. Kuitenkin nykyisin voidaan hallitusmuotokysymyksestä puhua paljon levollisemmin kuin vuosi sitten. Lopullisesti on jo ratkaistu, että Suomesta on tuleva tasavaltainen maa. Se ratkaisu suoritettiin vuonna 1918 talvella ja saman vuoden kesällä. Kahdelta puolelta esiintyneitten äärimmäisyyksien taholta on yritetty enemmän tai vähemmän yhtäläisillä keinoilla järjestää mainitun vuoden aikana tämän maan hallitsemista. Mutta molemmat yritykset ovat rauenneet turhaksi. Viime vaaleissa annettiin sitten lopullinen vastaus siihen, että maastamme on tuleva tasavalta. Kun näin on asian laita, niin nyt ei ole enää kysymyksessä muuta kuin muodolliset järjestelytoimet. Kaiken tapahtuneen vuoksi niiden molempien äärimmäisyyksien taholta, jotka ovat yrittäneet maan hallitusmuotokysymystä omalla tavallaan ratkaista, joko ollen itse siinä mukana tai joutuen edellä käyneitten jälkiä korjaamaan, sopisi mielestäni hiukan matalammalla äänenpainolla suhtautua nyt esillä olevaan mietintöön, kuin mitä on tapahtunut. Se varmaan levittäisi sovinnollista henkeä paljon enemmän kuin mitä niillä vaatimuksilla aikaan saadaan, joita puolelta ja toiselta esitetään. Oikeastaan tekisi mieleni sanoa, että hallitusmuotokysymyksen ratkaisussa niin oikeisto kuin vasemmistokin ovat hieman jääviä omia jyrkkiä vaatimuksiaan esittämään. Jo viittasin, mistä syystä asian näin käsitan enkä tahdo siihen sen pitemmälti kajota. Kokemus on jo osottanut, ettei yksi eikä toinen äärimmäisyys voi tätä maata hallita yksinään. Siinä on keskustalla myös oleva sananvalta. Mutta tämän sananvallan käyttäminen on juuri niille, jotka sitä joutuvat käyttämään, erittäin vaikeata. Ja niin on ollut tämänkin mietinnön laatimisen kanssa, joka nyt meillä on käsiteltävänä.

Perustuslakivaliokunnan mietintöä vastaan on tehty niin täällä kuin muuallakin julkisuudessa useita huomautuksia niin oikealta kuin vasemmalta. Erittäinkin on koetettu heikontaa valiokunnan mietintöä sillä, ettei sen takana muka olisi muuta kuin yksi ainoa valiokunnan jäsen.

Muodollisesti asia kyllä siltä näyttää, mutta tosiasiassa kuitenkin tämän mietinnön takana ovat sen ryhmän jäsenet johon minä kuulun, ja samoin toisen porvarillisen tasavaltalaisryhmän jäsenet. Ne vastalauseet mitä mietinnössä on porvarillisten tasavaltalaisten taholta, koskevat mietintöä vain osittain. Kun näin on, on tietysti aivan luonnollista, että niiden, jotka mietinnön takana sitenkin tosiasiaassa ovat, täytyy sitä asettua puolustamaan. Ja sitä voidaan aivan hyvin pääkohdissaan sittenkin puolustaa. Täällä on pääministeri äskettäin tehnyt varsin lukuisia huomautuksia siihen nähden, että valiokunta on poikennut, eräissä muodollisissa kohdin, hallituksen esityksestä. Kuitenkin herra pääministerin huomautukset minä käsitan olevan enemmän muodon vuoksi kuin itse asian vuoksi. Hänen huomautuksensaahan koskevat vain, niinkuin jo mainitsin, sellaisia pykäläiä, joissa vaan säännöstellään maan hallintoa, sikäli kuin se tapahtuu hallituksen taholta. Pääperiaatteessa hallitus on samalla kannalla kuin mille valiokuntakin on asettunut. Tähän nähden ei siis käsittääkseni ole olemassa mitään voittamattomia eroavaisuuksia hallituksen ja valiokunnan kannan välillä.

Sen sijaan eräissä kohdin on vasemmiston taholta tavattoman suuressa määrässä rikottu sitä yhteistä henkeä, joka sittenkin suurin piirtein katsoen valiokunnassa oli vallalla. Minä tarkoitan sitä, että toisessa lukemisessa sosialidemokraattiset edustajat tekivät liika pitkälle meneviä myönnytyksiä ruotsalaisen kansanpuolueen edustajille n. s. kielipykälässä. Ed. Ryömä on täällä kyllä aivan oikein maininnut siitä, millä tavoin ruotsalainen yläluokka on suhtautunut tämän maan suomalaisen kansaan, mutta lopulta hän toi esiin oman kantansa ja se oli ja on minusta täydellistä myöntymystä tuon yläluokan sairaloiselle kiihkoilulle ilman syytä. Erittäinkin on se säännös, jossa maan puolustusvoiman laatu ja kokoonpano säännöstellään, saanut erittäin vaarallisen huonteen. Täällä on jo ministeri Alkio siitä huomauttanut, joten minä siihenkään en tahdo aikaa pitemmälti kuluttaa. Hallituskin teki liikoja myönnytyksiä ruotsalaisten kiihkoilulle, josta jo aikaisemmin olen huomauttanut. Ja valiokunnan enemmistö sosialidemokraattien suosiollisella avulla on niitä vielä eräissä kohden laajentanut. Ed. Setälä mainitsi täällä parannuksena erään kielisäännöksen, jonka hän alkuaan esitti mietinnön 49 §:ään, mutta sitä se ei todellisuudessa kuitenkaan ole. Perustuslakivaliokunnan ehdottama hallitusmuotoehdotus olisi otettu suomalaisen kansan keskuudessa erittäin suurella tyytyväisyydellä vastaan, jolleivät n.

s. kielipykälät olisi sitä rikkoneet. Kun kuitenkin suuressa valiokunnassa on vielä tilaisuus torjua sitä rikkinäisyyttä, mikä valiokunnan mietinnön kautta uhkaa tulla, pyydän saada suositella valiokunnan mietintöön liitettyä viimeisen edellistä vastalauseetta, jossa asetetaan pääasiassa sille samalle kannalle, jonka aikoinaan perustuslakikomitea otti. Mainitun komitean säännöksillä on se vahva puoli että niitä laadittiin sisäisiin kysymyksiin nähden normaalisempina aikoina kuin mitä nyt on. Silloin ei ollut vielä ilmi lietsottu sitä kiihkoa, mikä nyt täällä ruotsalaisen kansan keskuudessa vallitsee ja sen vuoksi tuo komitea, jossa olivat edustettuina maan parhaat voimat, osasi asettua mitä oikeimmalle kannalle. Vastalauseessamme on, miinkuin jo mainitsin, pääasiassa ehdotettu 14 § samoin kuin 49 ja 74 § samalla tavoin kuuluviksi kuin mitä ne perustuslakivaliokunnan mietinnössä ovat. Käsittäakseni hallitusmuotoa ei pitäisi rakentaa tilapäisen kiihkoilun varaan, jonkalaista ruotsalaisten nykyinen esiintyminen on, vaan pitäisi katsoa siinä pitemmälle ja ottaa normaaliset ajat varteen.

Olisin toivonut että ed. Setälä jolla oli, niin kuin hän itse varmaankin pitää, kunnia olla mukana edesmenneessä suuressa kuningasmielisessä hankkeessa, olisi nyt esiintynyt hieman hillitymillä eleillä kuin mitä hän esiintyi. Hän pyrki ivaamaan sitäkin sanaseppää, joka oli keksinyt sanan „tasavalta”. Edelleen hän mainitsi niin hallituksen esityksen kuin valiokunnan mietinnönkin olevan aivan periaatteettoman. Niin etevä suomenkielen tuntija kuin ed. Setälä onkin, on eräs toinen sana, jota keksimässä hän myöskin on ollut mukana, tosiaankin tälle maalle epäonnistunut, siitä hänellä pitäisi olla aivan täysi varmuus. Se sana oli kuningas-sana ja sen surullinen kaiku. Myöskin, jos mikään oli se hanke periaatteeton, mutta tasavallan periaatteet sittenkin osoittautuivat voimakkaammiksi kuin kuningasidea.

Pyydän saada vielä kajota eräisiin niin ed. Setälän kuin hallituksen edustajan esiintuomiin väitteisiin. Ed. Setälä joka edustaa kokoomuksen nykyistä kantaa piti nyt sivuseikkana sitä vaali-kiihkoitusta, mikä presidentin vaalien kautta muodostuu, vaikka viime vuonna se oli pääasia. Kannan muutteluvaisuudessa on siis kokoomus entisellä kannallaan. Edelleen väittää hän ettei ulkopäin tullut vaikutus muka ulottuisi siihen tilapäiseen valitsijamiehistöön, jonka tulisi hänen ehdotuksensa mukaan presidentin valitsemaan, mutta kyllä sen sijaan eduskuntaan. Eiköhän asia tällöin olisi aivan päinvastainen? Voimakkaat porvarispiirit voisivat luoda tilapäisesti aivan sitä varten jonkun keinotekoisen ulko- tai sisä-

poliittisen tilanteen, jota voitaisiin sitten käyttää noiden tilapäisten valitsijamiesten painostamiseksi. Edelleen voitaisiin kohdistaa joka kuudes vuosi niin voimakas vaalikihoitus heidän taholtaan että niinä aikoina, ja väliaikoinakaan ei liioin muusta voitaisi puhuakaan kuin niistä suurista persoonallisuuksista, joita presidentin ehdokkaaksi on satuttu keksimään. Siten aiheutettaisiin joutavaa persoonapalvontaa liiaksi. Tahdomatta millään tavalla käydä ennustamaan rohkenen kuitenkin käsityksenäni lausua sen, että presidentin vaali nyt, jos se toimitettaisiin siten kuin ed. Setälä y. m. sitä ehdottavat, veisi todella aivan päinvastaiseen tulokseen kuin mitä he tarkoittavat. Me porvarilliset emme sittenkään saisi suuria ja hitaita valitsijapiirejä niin valtavasti liikkeelle yhtä miestä varten kuin ed. Setälä y. m. laskevat saatavan.

Edelleen on huomautettu että valiokunnan mietinnössä on naurunalaisia paikkoja ja että on muka sivuseikkoja koetettu turhanpäin vetää hallitusmuodon puitteisiin. Sellaisena mainitaan m. m. valtioneuvoston pöytäkirjat, jotka hallitusmuodon mukaan on esitettävä perustuslakivaliokunnalle. Olen äänestänyt tämän ehdotuksen puolesta ja voinen perusteluna käyttää tässä ed. Setälän lausuntoa. Hän nimittäin mainitsi että pöytäkirjat voidaan laatia aina niin, että ne sanovat mahdollisimman vähän. Nyt olisi hyvä että perustuslakivaliokunta saisi edes nuo mahdollisimman vähän sanovat pöytäkirjat käsiinsä että se pääsisi selville mitä milloinkin valtioneuvostossa tosiasiallisesti päätetään.

Edelleen teki hän sen huomautuksen että, jos poistetaan hallitusmuodosta „virkamiesten ansio-luettelosta” ansio ja kokemus „ja pannaan sijalle työkyky” niin se muka johtaa siihen että virkamiesten pitää tehdä, jos mieli päästä viroissa yle-nemään, paljon huonoa työtä. Mistähän sellainenkin, tekisi mieli sanoa, omavaltainen mieliku-vitelma on otettu? Totta kai tuo työkyky-sana käsittää yhtä paljon sitä että pitää tehdä hyvää työtä. Muuten se säännös että työkyky otetaan yleiseksi virkaylennysperusteeksi, toisi tosiaankin uuden tuulahduksen meidän varsin paljon um-mohtuneeseen virkamieskoneistoomme. Nykyään tuon vanhan kuuluisan asteikon mukaan tulee kaikkien vaikutusvaltaisimmille ja vastuunalai-simmille paikoille vanhentunut ja kulunut viran haltija. Suurimpaan rovastikuntaan esim. tulee semmoinen rovasti joka ei enää kykene seurakun-taansa paimentamaan vaan teettää työn apulai-silla aivan säännöllisesti. Samoin suurimpaan tuomiokuntaan vanhentuvat tuomari. Ja niin myöskin valtion keskusvirastojen päälliköiksi y.

m. vastuunalaisiin paikkoihin tulee henkilö, joka on käynyt kaikki virka-asteet lävitse ja jolta silloin työkyky on ehtinyt kulua pois. Tämän vuoksi on aivan tarpeellista että hallitukselle tulee mahdollisuus asettaa vastuunalaisille ja paljon tehtäviä käsittävälle paikoille työkykyisiä henkilöitä hiukan alemmaltakin asteikolta. Totta tosiaan työkyky ei pilaisi yhtään meidän virastojamme, jos sitä sinne saataisiin puhalletuksi.

Ed. Setälä käytti lausunnossaan säännöllisesti voimakasta tuhoisa-sanaa valiokunnan muutoksista. Se on kuitenkin otettava tarpeettomana voimasana, sillä „tuhoisia” muutoksia ei hallitusmuotoehdotukseen ole minun käsittääkseni yhtään ainoata tehty tämän vuoden aikana.

Kun täällä on useissa lausunnoissa viitattu n. s. prenikkajuttuun, jota tasavaltainen hallitusmuotoehdotus koettaa välttää tai ainakin hieman hillitä, ettei se jatkuisi sillä voimalla, millä se on nyt kuningasidean vastikkeena päässyt leviämään, niin sallittakoon siihen myös hieman kajota. Ilmoitan avoimesti, että olen äänestänyt sen ehdotuksen puolesta, että tasavallassa ei jaettaisi eikä käytettäisikään aateli- ja ritariarvoja eikä muita komeuksia. Ed. Setälä mainitsi, että ehdotus herättää vain naurua. Mutta eiköhän naurulle paremminkin ollut aihetta noin vuosi sitten, silloin nimittäin, kun kuningas oli tänne tulossa; aikaa jolloin korkeat veisut eräässä lehdessä jo veisattiin, että kuinka hän lähestyy nyt meitä. Kerrottiin silloin julkisena salaisuutena, että silloisissa korkeissa piireissä kierteli jo luettelo, ketä täällä julistetaan herttuaksi, kreiviksi, vapaaherraksi, hovitallimestariksi j. n. e. mitä tavallisesti kuningaskunnissa on, ja ellen väärin muista oli monarkistisen hallituksen jäsenten m. m. ed. Setälän nimi sillä listalla, kreivisanalla jatkettuna. Sille voisi tosiaan hieman vaikka nauraa. Muuten ei prenikkoiden poistaminen ole aivan lähtenyt ymmärtämättömien maalaisliittolaisten ja sosialistien taholta. Kun tuo hullutus oli viime talvena suurimmillaan, niin m. m. entinen senaattori, hovioikeuden presidentti Åkerman esitti julkisesti sanomalehdissä, että sille toimelle on ehdottomasti saatava raja, sillä se vie aivan hullutuksiin eikä sovellu nykyisen Suomen kansan mielialaan. Ja mikäli minä tunnen maalaisväestöä, niin siellä ei tosiaankaan pidetä perittyjä sukuarvoja, arvomerkkejä ja helyjä erikoisen korkeassa kurssissa, ja senvuoksi kun se on kerran turhuus, niin jätettäköön se täällä köyhässä maassa pois käytännöstä. Kyllähän Helsingin kultasepät saisivat toisinaan suurien paraatien lähestyessä tehdä pari viikkoa työtä hallituksen laskuun,

mutta voivathan ne sillä aikaa tehdä jotain muuta.

Ed. Malmivaara kajosi samaan asiaan ja hän mielestäni osasi taitavana pappina koskea melkoisen arkaan paikkaan. Hän nimittäin väitti, että tahtooko maalaisliittokin, että vapaussodan sankareiltakin riistetään arvomerkit pois. Siinä suhteessa mikäli minä tunnen meikäläisten jäsenien mielialaa valiokunnassa, ei oltu niin arkoja näihin vapausnauhoihin ja muihin sellaisiin nähden, eikä siinä senkään vuoksi tarvitse olla arkoja, sillä sotaväessä voi aina sotamiehestä tehdä kersantin, vääpelin, luutnantin j. n. e. joten siellä on aivan luonnollinen asteikke, millä voi sotamiesten urotekoja korvata ja kunnioittaa. Mutta ed. Malmivaaralle tuli eräs pieni virhe lausunnossaan. Minä voisin luetella useita esimerkkejä siitä, että tuhansille parhaimmille vapaussodan sankareille ei ole tullut mitään ristiä taikka heidän omaisensa näkevät vain hyvin vaatimattoman puuristin sankarien hautakummulla. Mutta sensijaan niille, jotka hautoivat kuningasajatuksia täällä Helsingin y. m. kaupunkien kellareissa, on jaettu arvomerkkejä ja ristejä paljon avokätisemmin kuin koskaan todellisille vapaussodansankareille. Tämän minä pyytäisin saada painaa ed. Malmivaaran mieleen, kun hän vastaisuudessa koskettelee tätä kysymystä.

Ed. Voionmaa on lausunnossaan koettanut osoittaa, että keskustan menettely niin nyt valiokunnassa kuin ennenkin olisi ollut sellaista, että se ei ansaitse sanottavasti mitään tunnustusta. Hän mainitsi, että millä kannalla olisi tasavaltakysymys nyt, jos heidän puolueensa jäsenet olisivat tehneet vaalilakon, tai jotakin semmoista. Täällähän olisivat tasavaltalaiset varmasti sittenkin enemmistönä, mutta minä pyydän kysyä, että millä kannalla olisi maamme, tasavaltakysymys, ehkä sosialidemokratinen puoluekin, jos maalaisliitto olisi kesällä 1918 luopunut tasavallan kannattamisesta! Istuisimmekohan me nyt tässä huoneessa näinkään ehyenä kuin nyt? Että me emme olisi harjoittaneet sovittelua niin puoleen kuin toiseen, sen asianlaidan myöskin ed. Voionmaa, ollessaan perustuslakivaliokunnan jäsen, tietää. Mitä tuli kesällä 1918 tapahtuneeseen kompromissiin, niin se tapahtui silloisten tasavaltalaisten kanssa ja me olimme pakotetut menemään oikealle sen vuoksi, että koetimme pitää nuorsuomalaisia tasavaltalaisia luisumasta monarkistien syliin. Ja että me siinä melkoisesti onnistuimme, siitä olen vakutettu, siten voitimme ainakin aikaa ja saimme asian lykätynsä siksi, kunnes sille tuli oikea ratkaisu. Nyt olemme useissa kohdin palanneet takaisin oikealta

vasemmalle päin. Ed. Voionmaa lausunnossaan esitti sellaista, jota minä en olisi odottanut. Hän joutui hyvin kauas velloville vesille, kysyessään että arvatkaa, minkälaisen hallitusmuodon he laatisivat, jos olisivat siinä määrävässä asemassa, että he voisivat sen sanamuodon sanella. Mikäli minä olen tullut tuntemaan nykyisen sosialidemokraattisen ryhmän kantaa, on se ollut melkoisen lähellä tätä valiokunnan mietintöä. Ensimmäisessä lukemisessahan me oltiin jokseenkin yksimielisiä ja vasta toisessa lukemisessa alkoi siltä taholta tulla uusia vaatimuksia, m. m. puhutut kielipykälät. Sille yhteensovittelulle, mitä asiassa on koetettu saada aikaan, on ollut jossain määrin vahingollistakin se, että on esitetty sentapainen varsin arveluttava mahdollisuus, mikä siinä lausunnossa esiintyy. Meidän on tosiaankin perustuslakivaliokunnassa täytynyt kompromissista puoleen ja toiseen, äänestää milloin oikealta milloin vasemmalta tehdyn ehdotuksen puolesta. Sellainen tehtävä olojen pakosta tulee aina keskusryhmille, varsinkin kun eduskunnan kokoonpano on meillä puoluevoimiltaan sellainen kuin se on, jossa on kaksi jyrkkää äärimmäisyyttä olemassa. Olen elävästi vakuutettu, että se muoto, mikä nyt pääasiassa valiokunnan mietinnössä on, on paras mahdollinen muoto, mikä nykyisin ollaan tilaisuudessa hallitusmuodoksi saavuttamaan. Puolestani olen valiokunnassa koettanut aivan rehellisesti kulkea tässä sovittavaa keskitietä ja muissa kohdin olen valiokunnan mietintöön tyytyväinen paitsi kielipykälissä en voi sitä olla. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä jää presidentille aivan riittävä valta. Kun sitä on vaan tunnollinen ja hallitustehtävään kykenevä mies käyttämässä, niin hän voi pitää tarpeelliseksi väitettyä tasapainoa yllä. Mutta toiseksi valiokunnan mietinnön mukaan jää myös kansan valitsemalle eduskunnalle siksi määrävä valta, ettei meidän tarvitse siitä olla huolissamme, vaikkapa valiokunnan mietintö hyväksyttäisiin pääasiallisesti siinä muodossa, millaisena se tässä esiintyy.

Tahtomatta jatkaa puhettani rohkenen lopettaa sen siihen toivomukseen, että niin oikealla kuin vasemmalla rehellisesti myönnettäisiin se ja sen mukaan rehellisesti toimittaisiin, ettei tähän asti eikä vastaisuudessakaan kumpikaan puoli, ei oikea eikä vasen, voi yksin hallitusmuotoa Suomelle laatia. Molempien täytyy siinä kieltäytyä erikoisvaatimuksistaan ja koettaa saada aikaan yhteinen suuri sovinto keskustan kanssa tämän suuren kysymyksen lopulliseksi ratkaisemiseksi. Minä puolestani aivan tyynesti ja rauhallisesti ottaisin vastaan itse tasavalta-aatteeeseen nähden

senkin uhmailun, jota puolelta tai toiselta voitaisiin tehdä, että tämän hallitusmuodon kiireellisyys estettäisiin. Tasavaltainen ajatus ja keskusryhmien kannatus on tällä hetkellä maassa siksi luja ja voimakas, että se huoletta kestää sen jarrutuksen, johon mahdollisesti puoli tai toinen katsoisi voivansa mennä, olkoot ajat mitkä hyvänsä. Mutta sen minä pyydän kuitenkin aivan erikoisesti painaa kaikkien mieliin, että me emme voi ottaa vastuuta siitä, että nykyistä välitilaa sen mukaan tulisi jatkumaan ja yhteinen isänmaamme, valtakuntamme sekä kansamme olisi aina alttiina mitä suurimmille ulkonaïsille ja sisäisille vaaroille, jollaisia nykyinen väliaikainen tilanne voi milloin hyvänsä tuoda. Tämä on hyvä niin oikeiston kuin vasemmistonkin ottaa laskuihinsa näinä lähipäivinä, kun hallitusmuotokysymyksen käsittelyä täällä eduskunnassa jatketaan.

Asian käsittely keskeytetään.

Ilmoitus siitä että Japani on tunnustanut Suomen itsenäisyyden.

Puhemies: Pääministeri on pyytänyt tehdä eduskunnalle ilmoituksen.

Pääministeri Castrén: Hallituksen puolesta on minulla kunnia saattaa eduskunnan tietoon, että tänä iltana ministeri Holstilta Parisista saapuneen sähkösanoman mukaan Japanin sikäläinen lähettiläs on ilmoittanut, että Japani on tunnustanut Suomen itsenäisyyden.

Tämä tiedonanto on omansa herättämään todellista tyydytystä kaikkialla Suomessa ja vakaannuttamaan hyvää yhteisymmärrystä molempien maiden välillä.

Statsminister Castrén: Å regeringens vägnar har jag äran bringa till lantdagens kännedom, att, enligt ett i kväll ankommet, av minister Holsti från Paris avsänt telegram, Japans därvarande sändebud meddelat honom, att Japan erkänt Finlands självständighet. Detta meddelande är ägnat att väcka uppriktig tillfredsställelse överallt i Finland samt att befästa ett gott samförstånd emellan de bägge länderna.

Puhemies: Tämä tiedonanto juuri nykyhetkellä annettuna on varmasti omiaan herättämään vilpittöntä iloa kaikkialla maassamme. Eduskunta, samoin kuin koko Suomen kansa, toivoo että mitä parhaat suhteet tämän idän mahdollivan vallan ja Suomen välillä saadaan synty-mään.

Tämän jälkeen jatketaan

Hallitusmuotoa

koskevan asian käsittelyä, jolloin vielä syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. Helenius-Seppälä: Tuntuu jonkun verran oudolta sen ilmoituksen jälkeen, jonka juuri kuulimme palata evästyskeskusteluun. Mutta kansalaisrauhan harrastajana täytyy minunkin yhteen kohtaan tässä asiassa koskea.

Sen kysymyksen rinnalla, johon aijon kajota, ovat monet muut kysymykset, joita tänä iltana täällä on kosketeltu, aivan vähäarvoisia, esim. kysymys siitä, olisiko Suomen kansan enemmistön vaikeampi lausua sanaa „presidentti” kuin sen olisi ollut lausua sen kuninkaan vierasta nimeä, joka sille kerran valittiin. Voi olla, että sopivampiakin sanoja olisi keksittävässä. Miksi ei yksinkertaisesti esim. „tasavallan päämies”? Siihenkin korva pian tottuisi, yhtä hyvin kuin on tottunut täällä eduskunnassa nimitykseen „puhemies”, vaikka ei kai puhemies eduskunnassa ole koskaan harjoittanut sitä tointa, joka sanan alkuperäisessä merkityksessä varsinaisesti puhemiehelle kuuluu. Mutta, niinkuin sanottu, nämä tällaiset ovat syrjäseikkoja, aivan kuin sekin asia, johon ed. Juutilainen jo hyvästi kosketti, kun hän asetti kyseenalaiseksi, onko maassa herättänyt enemmän naurua ehdotus siitä, että arvomerkit poistettaisiin, kuin muutamissa tapauksissa on herättänyt „vapaudenristin” antaminen ja kantaminen.

Se asia, johon tahdon tulla, koskee presidentinvaalia. Ensimmäisessä ja neljännessä vastalauseessa ehdotetaan, että presidentin vaalin saisivat toimittaa erityisesti valitut valitsijamiehet eikä eduskunta. Me saisimme siis uuden mieliä kiihottavan vaalin entisten monien vaaliemme lisäksi. Tätä ehdotetaan nyt samalta taholta, jolta tasavaltaaatetta on vastustettu aivan erikoisesti vetämällä esiin yleisen presidentinvaalin kiihottava vaikutus. Eihän tee suurta eroa asiassa, valitseeko kansa suoraan presidentin vai valitaanko ensin valitsijamiehet vaalia toimittamaan. Viimeisestä tapauksesta olisi vaan seurauksena, että ensin harjoitetaan agitatioonia valitsijamiesten vaaliin nähden ja sitten varsinaisessa presidentinvaalissa. Tässä on mielestäni maan rauhallisuutta uhkaamassa vaara, joka olisi kaikin tavoin torjuttava. Mutta kun minun sanani eivät paljoa

merkinne tai merkinne mitään niille, jotka ovat näiden vastalauseiden kannalla, pyydän puhua toisten, heille tunnettujen ja heille läheisten miesten sanoilla.

Alkakaamme pohjoisesta. Viime vuonna lukuisa joukko Oulun läänin eteläisen vaalipiirin kansalaisia julkaisi kirjasen. Sillä oli parikin nimeä. Ensimmäinen kuului: „Perustuslaillinen kuningasvaltakunta vai presidentin johtama tasavalta?” Siinä lausuttiin juuri siitä vaalitavasta, jota vastalauseen allekirjoittajat nyt ehdottavat, seuraavat sanat: „Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain presidentin vaalit ja niiden vaikutus koko maan elämään on yleiseen tunnettu. Koko kansa joutuu kuten kuumetaudin käsiin. Sitä kiihoitetaan ja yllytetään joka suunnalta, palkatut sanomalehdet ja kiertävät suunsoittajat yrittävät parhaansa. Liike-elämä pysähtyy, työttömyyttä ilmaantuu, vaikea taloudellinen ahdinko tila syntyy. Vaalitaistelu kuluttaa arvaamattomat määrät sekä henkisiä että aineellisia varoja. Ja miksi hyväksi? Katkeruutta ja tyytymättömyyttä, vihaa, puutetta ja kurjuutta on saatu aikaan, ja presidentiksi on tullut mies, jonka kannattajana ovat olleet suurimmat rahaläjät. Meillä Suomessa on aivan erikoiset syyt peljätä presidentin vaalin tuottamia tavattomia häiriöitä. Tavallisen kiihkeän puoluetistelun lisäksi olisi meillä aina se mahdollisuus ja vaara tarjolla, että sosialistien ehdokas tulisi valituksi. Se mahdollisuus merkitsisi aina kumouksia ja mullistuksia oloihimme. Ei uskallettaisi vaalien lähestyessä ehkä jo vuosia niitä ennen, ryhtyä mihinkään uusiin suurempiin liikeyrityksiin, eikä juuri mihinkään sellaiseen, joka vaatii pysyviä oloja ja yhteiskunnallista rauhaa, meidän heikko taloudellinen tilamme ja kehityksemme kärsisi tästä paljon enemmän kuin konsanaan Yhdysvalloissa.” Se on vakavaa puhetta, sillä sen allekirjoittajien joukossa on piispa Koskimiehestä ja tuomio-rovasti Mannermaasta alkaen koko joukko sen paikkakunnan huomattavimpia miehiä.

Pohjalaista henkeä on niinikään kirjasessa, joka kantaa nimeä „Presidentin vaali Suomessa” ja jonka on kirjoittanut Sissi, Uuden Päivän kronikoitsija. Luen siitä jonkun kohdan. (Vasemmalta eduskunnasta: Ei kannata.) Kyllä kannattaa, se on kirjoitettu vallan mainiosti! Minä koetan mahdollisimman lyhyeen supistaa otteeni. „Suomelassa”, sanoo kirjoittaja, „oli kyllä ehditty tottua tarmokkaaseen ja kiihkeään, jopa keinoista väliäpitämättömäänkin puoluetointintaan, mutta päätään pudistellen katselivat tyyniveriset kansalaiset sitä vauhtia, jolla nyt lähdettiin liikkeelle. Tällä kertaa antoi vaaleille

ikäänkuin untuuden leiman se, että sosialistit taas uhmaillen ryntäsivät esille omalla ehdokkaallaan. Tämän voitolle pääsyyn liittyivät nyt mitä tärkeimmät myötä- ja vastaintressit. Jo kuukausia ennen vaaleja oli kaikki taloudellinen elämä tuntenut omituisia herpautumista ja velttoutta. Yritteliäisyys oli kokonaan lakannut ja vallalla oli hiukan samanlainen tunnelma kuin vaarallisuudelle matkalle lähtiessä, jolloin ei voi tietää kuinka käy. Suomelan markan kurssi rupeesi äkkiä alenemaan, mitään pitempiaikaisia kauppasopimuksia ei voitu eikä haluttu saada aikaan, sillä ei tiedetty minkä käänteen valtion kauppapolitiikka tekisi presidentin vaalin jälkeen. — Siinä suunnattomassa vaalipauhussa, joka nyt tämän kaiken pohjalta lähti, hukkui jokainen järjen sana kuin vesitippa tulivuoren aukkoon.” (Naurua.) Eikö kannata lukea! „Ei ollut mitään, joka olisi pannut hillitsemään poliittista intohimoa ja kiihkoa: ei vapautustelua, ei ryssän sorron vastustamista, ei näkyvissä olevaa ulkonaista vaaraa, ei sitä painostusta, joka ennen valtiollisen ja kansallisen sorron aikana oli puristanut ilmoille vastuunalaisuuden tunteen. Oli päinvastoin mitä hillittömin vapaus ja paras mahdollinen tilaisuus ajaa omia erikoispyyteitä ja viedä ne voittoon, huolimatta siitä, mitä yhteisen isänmaa- ja valtion etu olisi vaatinut. Tässä sanomalehtien ja yhdistysten maassa ei vielä koskaan oltu niin kiivaasti törmätty toisiaan vastaan, ei vielä koskaan niin ihannoitu omia ja mustattu toisten tarkoituseriä kuin nyt. Ja ne henkilöt, jotka puoluevehkeily oli työntänyt kansan valittaviksi, tulivat tutkituiksi niin perin tarkoin syntymältään, elämänvaiheiltaan, lahjoiltaan ja lahjattomuudeltaan, violoitaan ja ansioiltaan, että se vähäinenkin arvonnanto, jota he mahdollisesti ennen ehdokkaiksi rupeamista olivat nauttineet, hävisi tyysten ei ainoastaan vastustajain, vaan vieläpä enemmän omien, useissa tapauksissa kateellisten kannattajainsa silmissä.” Riittääköön tämä! Siirryn vieläkin pätevämpiin auktoriteetteihin. Valtioneuvos Danielson-Kalmari 20 päivänä toukokuuta 1918 pitämässään esitelmässä kysyi: „Voimmeko todellakin olla varmoja siitä, että kun joku kansalainen tuiman, intohimoja herättäneen luokkavihan merkeissä käydyn presidentinvaalin jälkeen saa pienen enemmistön annetuista äänistä, hän silloin voi itsenäisesti tarpeellisella lujaudella hoitaa sitä valtaa, jonka laki hänelle myöntää?”

Ja kuulkaamme opiksi, mitä sanoo itse „Uuden Suomen turvaamiskomitea”, jonka puheenjohtaja ed. Suolahti ei taida olla täällä läsnä. „Uuden Suomen turvaamiskomitea” lausuu kirjasessaan

„Minkätähden Suomesta on tuleva kuningaskunta?” m. m. seuraavat sanat: „Yhdysvalloissa, joissa koko kansa välillisesti valitsee presidentin, tuo vaaliaika mukanaan ankaran vaalikiirihoiduksen, yleisen epävarmuuden ja taloudellisen elämän lamautumisen. Ranskassa vaali ei aikaansaa yhtä suurta mielenkuohua, sillä eduskunta valitsee presidentin. Tämä vaalitapa tekee hänet kuitenkin hyvin riippuvaiseksi eduskunnasta ja on omiaan vähentämään hänen merkitystään. Jos Suomessa koko kansa saisi valita presidentin, vaikuttaisi vaali erinomaisen kiihottavasti puolueintohimoihin ja antaisi ehkäpä tilaisuuden vieraille valloillekin sekaantua asioihimme ja vierauttaa vaalin tulokseen.” Saman kirjasen sivulla 8 on kohta, joka mielestäni jonkun verran selittää, miksi „Uuden Suomen turvaajat” erikoisella pelolla ajattelivat satunnaisista seikoista riippuvaa presidentinvaalia. Mainitulla sivulla nimittäin lausutaan: „Jos” — erinäisissä oloissa joista edellä on tehty selkoa, — „Suomen tasavallalle valitaan presidentti, joka on länsivaltain ystävä tai joka ei anna tarpeeksi arvoa Suomen läheiselle yhteydelle Saksan kanssa, ja jos eduskunta samalla on enemmän myötätuntoinen länsivalloille kuin Saksalle, saattaa Suomen itsenäisyys joutua mitä suurimpaan vaaraan. Suomi ei olisi ensimmäinen maa, jonka läheinen ystävyys länsivaltain kanssa on syössyt turmioon.” Niin kuin jo latinalainen sananlasku sanoi, „errare humanum est”, erehtyminen on inhimillistä. Ja „Uuden Suomen turvaajatkin” ovat voineet erehtyä. Se ei kuulu tähän. Minä olen tämän viimeisen lausunnon maininnut siitä syystä, että minä olen siinä mielestäni luullut löytäväni yhden syyn ja tärkeän syyn siihen, miksi erikoisesti tällaisista satunnaisista seikoista riippuvaa presidentinvaalia pelättiin. Mutta juuri se, että eduskunta saisi presidentin valita, tarjoi mieleni suurimmat takeet siitä, että vaalin tulos ei tulisi riippumaan satunnaisista seikoista.

Mitä itse siihen kysymykseen tulee, josta puhun, on varmaa, että sellaiset kirjaset, joista olen joitakin otteita lukenut, ovat tehneet paikoittain syvän vaikutuksen kansaan. Ne ovat saaneet monen vakuutetuksi siitä, että todellakin sillä tavoin toimitettu presidentinvaali, mitä nyt ehdotetaan mainittujen vastalauseiden tekijäin taholta, olisi maalle onnettomuudeksi. Minä tiedän, että paikoittain on suorastaan kauhistuttu sitä ajatusta, että pitäisi tällaiseen presidentinvaaliin nyt käydä. Sitä kauhistuvat ne, jotka, niinkuin minäkin, harrastavat kansalaisrauhan palaamista maahan.

Täällä on kyllä kokoomuspuolueen taholta

tänä iltana tuotu esiin toisellainen kanta presidentinvaaliin nähden, kuin „Uuden Suomen turvaamiskomitealla” on. On muistettava, että tulos agitatsiooniin, mielenkiihoitukseen nähden on jotakuinkin sama, valitaanko ensin valitsijamiehet, jotka valitsevat presidentin, vai valitaanko presidentti suoraan. Kiihoituksen kannalta ei siinä suurta eroa ole. Voi olla, että kanta on sillä taholla taas muuttunut. Mutta se, mitä esittämässäni lausunnoissa, olkoon niiden sävy muuten minkälainen tahansa, on esitetty, pitää mielestäni koko joukon paikkansa. Minusta ei olisi syytä panna kansaamme sellaiseen kiihoitustilaan, mihinkä presidentinvaali sillä tavoin toimitettuna, kuin on ehdotettu mainituissa vastalauseissa, epäilemättä veisi. Mitä vaalin tulokseen tulee, ei kai ero olisi suuri, jos presidentin valitsee kolmesataa suhteellisilla vaaleilla valittua valitsijaa taikka suhteellisilla vaaleilla valittu eduskunta. Varmaa on, että kummassakin tapauksessa vaalimerkit annettaisiin määrättyistä piireistä — piireistä, jotka usein ovat verrattain pieniä. Verrattain pienestä piiristä monarkia-ajatuskin varmasti lähti, sen kaikki tiedämme, jos kohta rehellisiä, niin sanoakseni syntyperäisiä monarkisteja voi löytyä ja löytyy enemminkin. Minä toivoisin juuri kansamme rauhallisuuden kannalta, että suuri valiokunta ja sitten eduskunta pysyttäisi säännöksen siitä, että presidentin eli tasavallan päämiehen vaali toimitettaisiin eduskunnassa sillä tavoin, kuin perustuslakivaliokunta on hallituksen esityksen mukaisesti ehdottanut.

Aioin lausua, siihen tapaan kuin ed. Juutilainen on tehnyt, jonkun sanan siitä, että meidän täytyisi joka tapauksessa tästä asiasta nyt saada valmista, mutta hän on tehnyt sen sillä tavalla, että minulla ei ole siihen mitään lisäämistä.

Ed. Hildén: Här har i kväll framhållits, att regeringsformen för Finland otvivelaktigt är den viktigaste lagstiftningsakt, som denna lantdag har att fullgöra. Varje lagförslag är naturligtvis en produkt av en kompromiss. Föreliggande lagförslag förefaller mig att vara av det slaget, att vi i det stora hela kunde vara ganska nöjda, ifall vi finge regeringsformen godkänd efter dess ledande principer med några få undantag. Bland reservationerna, som hava blivit gjorda, finner jag speciellt reservationerna n:ris 3 och 2 beaktansvärda. Speciellt reservationen n:o 2 innehåller principer, som enligt min uppfattning äro av det slaget, att varje verklig demokrat måste omfatta densamma. Här hävdas vissa synpunkter, som äro sådana, att om vi svika dem, hava vi svikit grunden, på vilken ett verkligt folkvalde vilar.

Jag får på det varmaste understöda i stort sett de synpunkter, som lantdagsmännen Ryömä och Voionmaa här framfört, visserligen med en viss reservation, nämligen i fråga om deras värdesättning, speciellt lantdagsmannen Voionmaas, av de s. k. språkparagraferna. Från centerhåll har det framförts, att grundlagsutskottets betänkande vore förträffligt, ifall dessa språkparagrafer skulle vara borta. Man har velat göra gällande från centerhåll att tryggheten av det svenska språkets ställning skulle betyda detsamma som att kasta ut så att säga en brandfackla och åter uppriva språkstriden. Motiveringen har emellertid varit ingen alls eller åtminstone svag. Just detta, att svenska språkets ställning här i landet tryggas, kan bidraga därhän att vi äntligen få språkstriden ur världen. Det är ju en naturlig sak, att ett folk, som har bott i detta land ända från nära på förhistorisk tid och vars insats i detta lands kultur ändå icke kan underskännas, vill hävda rättigheten att få tala sitt eget modersmål och att få åtnjuta vissa rättigheter i detta land. Jag förstår icke, huru den finska majoriteten här kan motivera det påståendet, att svenska språkets skyddande skulle åstadkomma splittring. Jag tror tvärtom att, om svenskarna i Finland finna sig här hemvarma, komma de otvivelaktigt att också med mycket större intresse arbeta på landets utveckling än om de känna sig här som främlingar.

Bland övriga paragrafer, vilka jag icke helt kan omfatta i föreliggande regeringsform, finnas också §§ 49 och 50, d. v. s. de, som omfatta stadgandena angående länsindelningen och svenska språkets ställning i dem och särskilt självstyrelseområdena. Svenska folkpartiet har föreslagit i den reservation, som herr Estlander här har publicerat, d. v. s. reservation n:o 1, en annan formulering av nämnda paragrafer. Där ingå några viktiga principer, som vi svenskatalande socialdemokrater på det varmaste skulle vilja giva vårt understöd åt. Där ingår nämligen den principen, att ifall i landet skulle införas större självstyrelseområden än kommunernas, så skulle dessa självstyrelseområden bildas på grund av folkomröstning, d. v. s. ett visst antal — herr Estlander föreslår 20,000 — skulle få besluta, om de vilja bilda ett slikt självstyrelseområde. Två tredjedelars majoritet skulle avgöra. Väl anser jag, att 20,000 är en något låg siffra, och för min del skulle jag föreslå minst 25,000 à 30,000 men det betyder mindre. Huvudsaken är här, att hävda en viss princip. Den principen betyder visserligen i viss mån en decentralisation av statsmakten, men i alla fall icke i den mån, att statsmaktens auktoritet skulle därav bliva lidande.

Vi se t. ex. i Schweiz, där de enskilda kantonerna hava ytterst vittgående rättigheter, att det schweiziska folket, så tre-språkigt det är, dock gentemot den yttre världen hävdar en enhet, som är rätt beaktansvärd. Dessutom har jag, åtminstone under de år jag vistats där nere, aldrig kunnat iakttaga några större slitningar mellan de franskatalande schweizarna eller de tyskatalande eller dem, som äro bosatta i de italienska områdena. Nu vet jag icke, om det vore så särdeles lyckligt att hos oss införa ett kantonalsystem, där de enskilda kantonerna eller områdena skulle hava så vittgående självstyrelserättigheter som kantonerna i Schweiz. Frågan är för ny. Den behöver naturligtvis grundligt studeras, och jag medgiver, att jag i detta nu icke behärskar ämnet så att jag kunde komma fram här med något slags förslag därom, vilka rättigheter dessa självstyrelseområden borde hava, men väl anser jag det vara på sin plats att i regeringsformen vissa principer fastslås, d. v. s. den principen, att sådana självstyrelseområden få bildas och att det icke är administrationen eller regeringen, som bestämmer gränserna för dessa områden, utan att det är det folket självt, som kommer att bo inom självstyrelseområdena, d. v. s. att här hävdas den demokratiska principen om folkens självbestämmerätt.

Det var det väsentligaste jag ville i detta sammanhang framhålla. I övrigt tror jag, såsom jag redan i början sade, att om den nya regeringsformen, sådan den nu föreligger, i stora utskottet undergår en liten revision i den riktning, som reservationen n:o 2 antyder, vi kunde få en regeringsform, som visserligen icke tillfredsställer de yttersta anspråken, som man från socialdemokratiskt håll ville ställa på en ny regeringsform, men som i stort sett dock skapar en sådan bas för vårt folk att detsamma kan utveckla sig och få landet åter in i fåror, som hela de sår, vilka under förhållandenas tvång tillfogats det och jag tror att den också kunde ge en möjlighet att skapa en ljus framtid åt folket.

Ed. Sch a u m a n: Jag begärde ordet för att rikta stora utskottets uppmärksamhet på några stadganden, som synas mig vara icke tillfredsställande i grundlagsutskottets betänkande. Det är stadgandena rörande justitieombudsmannen och justitiekanslern. Att det behöves en riksdagens justitieombudsman anser jag vara otvivelaktigt. Det behövs ovillkorligen en ämbetsman, som på riksdagens vägnar, på folkets vägnar, kontrollerar byråkratin, kontrollerar den så att säga utifrån, medan justitiekanslern så att säga

kontrollerar inifrån, från byråkratins egen synkrets. Jag kan således ej dela den uppfattning, som kommit till synes i den första och fjärde reservationen.

I den första reservationen säges: „Såsom allenast betungande statsbudgeten och egnad att av den rådande riksdagsmajoriteten bortgivnas som partibelöning, bör denna befattning icke med vår statsförfattning införlivas.” Nu är det emellertid att märka att den ena av de två ledamöterna av grundlagsutskottet, som undertecknat denna reservation, nämligen herr Estlander, tidigare har varit med om att antaga en regeringsform, i vilken ord för ord samma stadgande om en riksdagens justitieombudsman återfinnes.

Ännu egendomligare är den motivering, som åtföljer den fjärde reservationens uttalande i denna sak. Där säges — jag ber att få citera på finska: „Erityinen oikeusasiamies, jommoista ei Hallituksen esityksessä ole ehdotettu, on katsottava jotenkin tarpeettomaksi. Tähän kokemukseen on myöskin tultu Ruotsissa, joka tässä kohden on ollut esikuvana. Sopimattomaksi katsomme että Hallitusmuodossa, niinkuin tässä on tehty, säädetään noudatettavaksi Eduskunnan työjärjestyksessä oleva määräys.” Under denna reservation finnas namnen E. N. Setälä, R. Erich och Vilhelm Malmivaara. Nu är det emellertid så, att herr Setälä varit med om att avlåta tvenne gånger proposition med stadganden av precis ord för ord samma avfattning som de vilka herr Setälä nu förklarar vara omöjliga.

Jag beklagar att icke professor Erich är närvarande. Jag skulle gärna velat av honom höra, på vilka grunder han och herr Setälä kunnat säga, att man i Sverige kommit till dålig erfarenhet rörande justitieombudsmannabefattningen. Såvitt mig är bekant, har man tvärtom en helt annan uppfattning i Sverige rörande vikten av denna befattning, och utvecklingen har gått därhän att riksdagen icke mera åtnöjer sig med en justitieombudsman, utan inrättar även en militieombudsmanna-befattning, och jag befarar att förhållandena hos oss, när vi en tid haft vår krigsmakt, att säger jag, även hos oss en militieombudsman blir av nöden.

Jag är, som sagt, av den uppfattningen att ett stadgande sådant som återfinnes i § 48 av grundlagsutskottets förslag nödvändigt bör ingå, men jag måste säga, att då jag redan vid remissdebatten gjorde ett kort uttalande i denna riktning, jag ej kunde tänka mig att grundlagsutskottet skulle införa stadgandet om justitieombudsman från den s. k. Ståhlbergsska reservationen vid senaste lantdag utan att på något sätt ändra stad-

gandena rörande justitiekanslern. Här föreligger påtagligen en blunder, och jag hoppas att stora utskottet ännu skall finna tid att ändra de stadganden, som röra justitiekanslerns ställning. Dessa stadganden voro enligt min uppfattning alldeles korrekt avfattade i de förslag till monarkisk regeringsform, som överlämnades till senaste lantdag. Där stadgas att justitiekanslern skulle övervaka myndigheterna och vara ett slags riksfiskal, men ingenting annat. Nu stadgas att justitiekanslern skall intaga ungefär samma ställning som prokuratorn tidigare intagit hos oss. Han skall finnas i statsrådet, han skall hava rätt att närvara vid statsrådets sammanträden, han skall göra det ena och det andra på sidan om vad justitiekanslern såsom sådan borde göra. Detta är enligt min tanke synnerligen olyckligt. Såsom jag redan nämnde, var det monarkiska regeringsformsförslaget alldeles klart och riktigt, och det torde icke stöta på svårigheter att ännu i regeringsformen införa stadganden om justitiekanslern, sådana de funnos uti det monarkiska regeringsformsförslaget.

Jag skall ännu be att få yttra mig rörande ett enskilt stadgande. Det är det som ingår i § 42 av grundlagsutskottets förslag och som gäller statsrådets skyldighet att överlämna sina protokoll till riksdagens grundlagsutskott. Detta stadgande har angripits i reservationerna nr:is I och IV, och herr Setälä har här muntligen anfört att det är ett fullkomligt överflödigt stadgande, emedan riksdagen numera och redan enligt L. O. har rätt att utfå alla handlingar riksdagen behöver. Detta är emellertid icke fallet. Vår nuvarande ansvarighetslag är ofullständig i detta avseende. Det heter, om jag ej kommer orätt ihåg, att grundlagsutskottet har rätt att infordra handlingar eller protokoll från statsrådet, när anledning därtill sig yppar. Det innebär således ej en skyldighet för statsrådet, såsom i Sverige, att ovillkorligen avlämna alla protokoll för en eventuell granskning.

Man säger att detta är ett opraktiskt förfarande, men jag kan inte förstå att om det vore opraktiskt, det i Sverige skulle kunnat praktiseras så länge som skett och med framgång. Som bekant har konstitutionsutskottet i svenska riksdagen allt sedan 1809 rätt att granska statsrådets protokoll. Herrar Setälä, Erich m. fl. säga i sin reservation, att vi ej böra efterapa Sverige i allo. Men då förhållandena äro lika och någonting visat sig vara på sin plats i Sverige, så tyckes det mig vara all anledning att efterapa de svenska förhållandena. Det är så, såsom herr Voionmaa för resten redan antydde, att byråkra-

tin i Sverige och Finland på grund av den historiska utvecklingen har fått en ställning, som måhända är mäktigare än i något annat land, och riksdagen måste därför på folkets vägnar skaffa sig tryggande garantier för att den makt, som byråkratin har, icke missbrukas. I varje fall synes det mig naturligare och riktigare, att vi försöka vända oss till Sverige, när det gäller att finna föredöme, än att vi vända oss — såsom det här under senaste sommar var modernt — till Bulgarien t. ex. Jag tror der var just herr Setälä som under senaste sommar var angelägen om att visa på Bulgarien.

Jag anhåller om att de stora utskottets medlemmar, som måhända nu äro närvarande, ville taga min anmärkning under omprövning vid stora utskottets behandling av lagförslaget.

Ed. Broända: Det är med synnerlig övrraskning jag finner att grundlagsutskottet i sitt betänkande icke har medgivit den evangelisk-lutherska kyrkan ens den försäkran i regeringsformen, som förutsättes under § 80 i regeringsproposition. Då jag anser att vår evangelisk-lutherska kyrka är en institution, som fört vårt folk framåt genom tiden och har varit vårt folks enda säkra stöd, huru än tiderna växlat, ljus och mörker skiftat — och då den helt säkert kommer att framgent ega samma bärande kraft, får jag uttala min anslutning till en sådan formulering av § 80 som reservanterna i fjärde reservationen föreslå. Likaså vill jag skänka ldgm. Malmivaara mitt varmaste understöd därom att den blivande presidenten bör tillhöra den evangelisk-lutherska kyrkan. Skulle vår evangelisk-lutherska kyrka vid det slutliga avgörandet förmenas denna säkerhet i regeringsformen ville jag hava antecknat att jag kommer att rösta emot densamma.

Ed. Ritavuori: Herra pääministeri ja senjälkeen lähinnä ed. Setälä ja eräät muut edustajat ovat täällä tehneet yksityiskohtaisia muistutuksia perustuslakivaliokunnan hallitusmuotoehdotusta vastaan. Minun täytyy myöntää että eräät esitetyt muistutukset, jotka herra pääministeri on esittänyt, ovat aiheellisia ja että olisi toivottavaa että suuri valiokunta, johon asia lähetetään, ottaisi ne huomioon. Samaa voin lausua myöskin osaksi ed. Setälän esittämistä muistutuksista 6, 15, 42, 74, 85 ja 90 §:ää vastaan.

Ei voi kuitenkaan olla huomaamatta että hallitusmuotoehdotusta vastaan tehdyt nämä ja muut muistutukset yleensä ovat senlaatuksia, etteivät ne koske oleellisia kohtia siinä, eivät koske sellai-

sia kohtia, joilla olisi ratkaiseva merkitys valtiolliseen elämään meillä. Suurimman painon ed. Setälä pani kysymykseen presidentin vaalista ja presidentin veto-oikeudesta.

Mitä jälkimäiseen kohtaan tulee, asettui ed. Setälä siinä neljännen vastalauseen kannalle, kannattaen sellaista säännöstä, että, jos eduskunta kiireellisenä, toisin sanoen 5/6 enemmistöllä on hyväksynyt perustuslain muutoksen ja presidentti päätöstä vastaan sitten on asettanut vetonsa, sen jälkeen uusien vaalien jälkeen kokoontuvassa eduskunnassa perustuslain hyväksymiseksi olisi vaadittava 2/3 äänten enemmistö eikä yksinkertainen enemmistö, kuten hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössä ehdotetaan. En voi havaita että tällä kysymyksellä yleensä olisi käytännössä erittäin suurta merkitystä. Milloin täysilukuinen eduskunta todellakin 5/6 äänten enemmistöllä hyväksyy perustuslain muutoksen, silloin siinä kaiken todennäköisyyden mukaan jo ilmenee kansan todellinen tahto; sellainen määrä-enemmistö epäilemättä jo myös takaa, ettei ennenaikaisia, kansalle soveltumattomia lakeja kevytmielisesti säädetä. Se tae kypsyttämättömiä perustuslainmuutoksia vastaan, joka sisältyy jo meidän valtiopäiväjärjestykseen, on voimakkaimpia mitä yleensä tasavaltaisessa hallitusmuodossa tavataan. — ja kansallisissa monarkioissakaan hallitsija tuskin voisi vastustaa opinionia, joka on niin voimakas, että parlamentissa 5/6 sen jäsenistä on sen takana. Kun valiokunta kuitenkin tällaisessakin tapauksessa myöntää presidentille veto-oikeuden, niin voitane enemminkin vaatia tämän veto-oikeuden poistamista jo sillä perusteella että veto-oikeutta tällaisissa tapauksissa tuskin koskaan voitaisiin käyttää, kuin vaatia siihen lisäystä, joka kuitenkin ilmeisesti tulisi olemaan ilman merkitystä. Veto-oikeuden käyttämisen vaikeutta eduskunnan päätöstä vastaan osoittaa Englannin historia, jossa kuningas parina viime vuosisatana ei koskaan ole voinut veto-oikeuttaan käyttää.

Mitä tulee kysymykseen presidentin vaalista, on siitä erimielisyyttä olemassa, toisten pitäessä parempana että vaali tapahtuu erikoisten valitsijamiesten kautta, toisten pitäessä parempana, että vaali tapahtuu eduskunnan kautta, joka siinä tapauksessa toimii valitsijamiehistönä. En tahdo käydä väittelemään, kumpi tapa on parempi. Uskallan kuitenkin lausua, että tällä kysymyksellä, kun muuten hyväksytään ne parlamenttaariset periaatteet, joille lakiehdotus on rakennettu, ei tulisi olemaan mitään ratkaisevaa merkitystä meidän valtioelämässämme. Presidentin vallan merkitys epäilemättä johtuu ja riippuu silloin aivan muis-

la määräyksistä hallitusmuodossa. Ed. Erichin lausunto on minua tässä käsityksessä vain vaakaannuttanut.

On vastustettu määräystä, että eduskunta valitsisi presidentin, sillä perusteella että siten ei aikaansaataisi hallitusvaltaa, joka voisi voimakkaasti johtaa valtiolaitosta. Esimerkit Ranskasta ja Sveitsistä, joissa presidentti on parlamentin valitsema, osottavat kuinka aiheeton tällainen väite on. Silti en kuitenkaan tahdo väittää etten puolestani voisi hyväksyä sellaista hallitusmuotoehdotusta, jonka mukaan presidentti on valittava erikoisten valitsijamiesten kautta. Enkä myöskään voi myöntää etteikö vaali valitsijamiesten kautta olisi aivan yhtä kansanvaltaisen, ehkäpä on myönnettävä, että se on kansanvaltaisempikin kuin vaali eduskunnan kautta. Katson että tämä kysymys on toisarvoinen, sellainen kysymys, joka ei saisi vaikuttaa hallitusmuodon hyväksymiseen tai hyväksymättä jättämiseen.

On huomioon pantava että ed. Setälä katseli kysymystä siltä kannalta että päästäisiin mahdollisimman kansanvaltaiseen vaalitapaan, kun sitävastoin ed. Erich joka tuli samaan tulokseen, kuin ed. Setäläkin, katseli sitä siltä kannalta, että olisi vältettävä liiallista kansanvaltaisuutta.

En voi käsittää niitä edustajia, jotka kuten ed. Estlander toivovat, että kysymys hallitusmuodosta edelleen jäisi riippuvaksi, joten se edelleen jäisi riitakysymykseksi kansalaisten ja eri puolueiden välillä. Riidan jatkuminen äsken vapautensa saavuttaneen valtion järjestysmuodosta on asianomaiselle valtiolle erittäin vaaralliseksi katsottava. On välttämätöntä, että tämä kysymys nopeasti saadaan ratkaistuksi ja että sen jälkeen päästään voimakkaammin positiiviseen, yhteiskuntaa rakentavaan työhön.

Lopetan lausuntoni toivoen, että hallitusmuotoasia onnellisena hetkenä on saapunut eduskuntaan ja että me tässä eduskunnassa kykenemme sen saattamaan onnelliseen ratkaisuun. Sitä odottaa meiltä Suomen kansa.

Ed. L a h e r m a: Minä en tahdo kuluttaa eduskunnan pitkälle kulunutta aikaa ryhtymällä tarkastamaan esillä olevan lakiehdotuksen yksityiskohtia, johon kyllä olisi runsaasti aihetta. Pyysin puheenvuoron osaltani muutamalla sanalla kosketellakseni lakiehdotuksen keskeisintä kohtaa.

Huomioni on kiintynyt etupäässä siihen vallan kahtiajakoon, jonka tämä lakiehdotus sisältää vallitsevan olotilan suoranaishenä jatkona ja jonka mukaan tasavallan presidentille suodaan laajalle

menevä itsenäinen hallintovalta, vieläpä osuus lainsäädäntöön. Käsitakseni on, että tällainen vallanjako palvelee kyllä erinomaisesti suurmestajien luokkaa ja tämän ympärillä olevia virkamies-, sotilas- ja ammattipolitiikoitsijain piirejä, mutta että se varsin huonosti soveltuu kansan laajempien kerrosten etuihin, olkoonpa sitten kysymys joko varsinaisesta palkkatyöväestä tai itse maataviljelevästä väestöstä. Viime vuosien surulliset maailmantapaukset ovat mielestäni selvää selvemmin osoittaneet, mihin johtaa valtion päämiesten itsenäinen toimivalta ja että tämä yhäti jatkuva harvainvaltainen järjestelmä on ollut oleellisimpana syynä niihin sotiin ja hävityksiin, joiden päättä ei nytkään vielä kohta viisivuotisen verileikin jälkeen näy ja joihin kansat saavat upottaa ei ainoastaan osia elävästä ruumiistaan, vaan vieläpä vuosisataisen inhimillisen työn hedelmät. Tämä kokemus on käsittäkseni opettanut, että missä tahansa valtion päämiehellä on itsenäistä toimivaltaa kansan eduskunnan ohella ja sen sivuuttaen, siellä rehoittaa myöskin hänen selkensä takana salainen diplomatia ja kasvavat loppumattomat imperialistiset pyyteet, sotainen anastushalu ja raskas sisäinen sorto. Jos maailma vielä nykyisestä sekasorrosta elävänä selviää, ilman että sen täytyy astua vuosisatoja kehityksessään taaksepäin, ei se ainakaan ole tämän järjestelmän ja sitä kannattavien voimien ansio, vaan niiden kansanainesten ja luokkien, joilla vielä on jälellä terveet elämänvaistot.

Kansanvallan vihollisten taholta puhutaan halveksien ja kauhulla eduskunnallisesta diktatuurista, ikäänkuin kansanvalta, jota eduskunta edustaa, voisi olla mitään diktatuuria, mutta jos tarkoitus onkin puhua kansanvallan diktatuurista harvainvallan yli, niin — olkoon menneeksi. Älköön kiisteltäkö nimestä, sillä se on makuasia.

Sanotaan myöskin, että valtio tarvitsee lujaa hallitusvaltaa, mutta siinä sivussa unohdetaan sanoa, että on kysymys juuri lujasta hallitusvallasta omistavien luokkien hyödyksi. Mutta jos on kysymys lujasta hallitusvallasta kaikkien kansankerrosten ja erittäinkin sen vähäväkisten ainesten etuja silmälläpitäen, niin siihen on eduskunnallisen vallan täydellisyys, kansanvallan täydellisyys, sopivan toimeenpanevan orgaanin ohella, tehokkain keino. Siitähän meillä on sekä vanhoja että tuoreita esimerkkejä, kotoa ja muualta. Mitä laajin kansanvalta voi samalla olla sekä joustavaa että järjestyskykyistä. Tahtoisin viitata vain siihen, että meidän kunnallinen hallintovalta on kokonaan tälle periaatteelle rakennettu, ilman että siellä olisi mitään itsenäisesti valtaa käyttävää päämiestä kansanedustuk-

sen ohella. Ja sitä samaa näemme kaikkialla ympärillämme, niinhyvin kaikissa yhdistyksissä ja niiden toiminnassa kuin varsinkin kansametaloudelle ja etenkin sen vähäväkisille ja tuottavaa työtä harjoittaville väestön osille niin tärkeäksi käyneessä osuustoimintaliikkeessä sekä kulutuksen että tuotannon alalla.

Valtiollisessa elämässä taas, niinkuin täällä useat edelliset puhujat ovat jo viitanneet, on Sveitsin vaaliliitto kauan näyttänyt hyvää esimerkkiä, miten kansanedustus voi hyvällä menestyksellä hoitaa vallan täydellisyystä jakamatta sitä jollekin valtion päämiehelle, ja elleivät merkit petä, kulkee kehitys tähän suuntaan muuallakin. Tiedossamme on, että saksalaisessa Itävallassa suunnitellaan samanlaista valtiomuotoa ja että heimokansamme Viro pyrkii samanlaisiin kansanvaltaisiin muotoihin. Tämä ajatus eduskunnallisen kansanvallan luomisesta ei ole meilläkään uusi, kuten arvoisat edustajat muistanevat. Periaatehan naulattiin kiinni myöskin n. s. valtalaisissa, jonka kehdon ääressä monet tämänkin eduskunnan jäsenistä olivat kummeina, mutta jonka he myöhemmin sopivan hetken tullen armotta hylkäsivät ja joka sitten monien eri tahtojen tehtyjen valtiokaappausten pyörteisiin kokonaan hukkui koko maan ja kansan ja etenkin sen vähävaraisempien ja työtätekevien kerrosten onnettomuudeksi. Minä tahtoisin vielä erikoisesti mainita, vaikkakin ne oikeiston edustajat, joille tämä asia lähinnä kuuluisi, eivät näy olevan sitä kuulemassa että tällaisen valtiosäännön puitteissa voisi paraiten viihtyä myös se alueellinen kansanvalta ja alueitsehallintoajatus, johon maan ruotinkieliset ainekset tällä hetkellä pyrkivät ja jota itsehallintoa sopivalla tavalla järjestäen on täysi syy suositella kaikkien kansanvaltaisten piirien huomioon.

Vaikka minulla ei olekaan vähintäkään toivoa siitä, että suuri valiokunta kallistaisi korvansa tällaisille pitkälle meneville kansanvaltaisille ajatuksille, en ole voinut olla tätä käsitystäni eduskunnan pöytäkirjaan lyhyesti merkitsemättä.

Ed. Vuorimaa ei ole saapuvilla.

Ed. Ryömä: Luovun.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.